Sanctorum Patrum
Opuscula selecta
ad usum praesertim
Studiosorum theologiae
ed by H. Hurter, S. J
1874

SANCTORUM PATRUM

OPUSCULA SELECTA

AD USUM PRAESERTIM STUDIOSORUM THEOLOGIAE.



XXV.

EDIDIT ET COMMENTARIIS AUXIT

H. HURTER S. J.,

S. Theol. et Philos. Doctor, ejusdemque s. Theol. in
C. R. Univers. Oenipont. Professor p. o.

Cum Approbatione Celsissimi et Reverendissimi Episcopi Brixinensis
et Facultate Superiorum.

OENIPONTI.
LIBRARIA ACADEMICA WAGNERIANA.
1874.

SANCTORUM PATRUM

OPUSCULA SELECTA.

XXV.

S. LEONIS MAGNI

ROMANI PONTIFICIS

EPISTOLAE SELECTAE.

LONDINI
apud David Nutt.

MEDIOLANI
apud Boniardi-Pogliani.

PARISIIS
apud Lethielleux.P.

Pag.

Praefatio.

1. Serie una opusculorum absoluta, aliam jam aggredimur meliori tamen methodo adornatam et ad quoddam velut systema redactam. Edentur scil. in posterum opuscula servato eo argumentorum ordine, qui in theologia dogmatica servari solet, ut quantum fieri potest, praecipuis theologiae dogmaticae argumentis unum vel alterum respondeat opusculum, in quo fusius illud et velut data opera tractetur. In praefationibus vero singulorum tomulorum praecipua doctrinae capita, quae ad illud spectant argumentum, aliorum quoque patrum doctrina illustrabimus, ut ita pedetentim quaedam efflorescat patrum theologia.

2. Sed de quo s. theologia[1]) in primis sollicita esse debet, si non de fundamentis, quibus

[1]) Ut s. theologiae ratio, indoles et amplitudo accuratius perspiciatur, tria praesertim considerari possunt, ejus scil. *fons*, e quo suas cognitiones haurit; *objectum*, quod contemplatur; *modus* quo circa illud versatur. Ratione fontis et luminis praefulgentis di-

eadem innititur, de fontibus, e quibus suas haurit cognitiones, de sedibus, unde mutuatur qui-

---

stingui potest in theologiam *naturalem*, quae philosophiae est pars, si scil. sola ratio fons cognitionis est: et *revelatam* seu supernaturalem, si revelatione duce utitur. Theologiae objectum est *Deus*, si nominis vim ethymologicam spectes: sed pro magis vulgata et laxiori acceptione, est universum revelationis divinae argumentum, unde ratione objecti *scientia revelationis* dici posset. Potest tamen universum revelationis objectum revocari ad Deum, adeo ut Deus non solum sit objectum hujus scientiae princeps, sed ut loquuntur theologi scholae, etiam *objectum attributionis*, „nam omnia pertractantur in sacra doctrinâ sub ratione Dei, vel quia sunt ipse Deus, vel quia habent ordinem ad Deum ut ad principium et finem (s. Thomas 1. p. q. 1. a. 7);" vel omnis revelatio refertur „ad Deum secundum se et ut assequibilem a nobis (Lugo, de fide disp. 3. s. 1. n. 15); „vel ea exhibet nobis Deum secundum se aut secundum suas ad extra communicationes (cf. Kleutgen, Theologie der Vorzeit, v. ult. n. 296. ss.). Latissima vero acceptione ad theologiam revocari possunt scientiae etiam illae auxiliares, quae ad dogmata confirmanda et illustranda conducunt, ut sunt hermeneutica, patrologia, historia ecclesiastica etc. Jam vero circa revelationis objectum triplici praesertim modo versari potest theologus. Potest enim singulas veritates revelatas et credendas seu fidei dogmata e revelationis fonte eruere, erutas defendere adversus fidei hostes horumque refellere errores, statutas et propugnatas pro viribus illustrare. Pro triplici hoc munere theologia, quae circa dogmata ver-

bus utitur argumenta? Quare initium sumere oportet ab ea parte, quae *theologia fundamentalis* jam appellari consuevit, eo quod circa ipsa versetur theologiae fundamenta. Jam vero primum theologiae fundamentum est ipsa revelatio divina, a qua tota dependet. Fac enim in dubium vocetur christianae revelationis factum, omnis theologia dogmatica nutabit. Proinde religionis christianae *apologia* ipsi theologiae dogmaticae praemittenda erit. Sed cum ea, quae ad apologiam religionis spectant in praecedenti opusculorum serie saepe diligenterque expendantur a patribus, necesse non erit alia patrum scripta apologetica edere, sed sufficiet pro hac theologiae parte diligentem lectorem ad eos delegare tomulos, ubi de eadem copiose disseritur.

3. Huc enim pertinet Augustini libellus *de utilitate credendi* t. 6., ubi ostendit, qua ratione divinitus provisum sit humano generi, ut

---

satur seu dogmatica, distinguitur in *positivam*, *polemicam* et *scholasticam*. Theologia vero *positiva* pro varietate fontis seu canalis, quo revelationis depositum continetur et ad nos derivatur et ex quo proinde sua argumenta depromit ad singula dogmata ponenda seu probanda, distingui iterum poterit in *biblicam* seu exegeticam (cui tamquam disciplinae auxiliares subjiciuntur introductio, archaeologia, hermeneutica etc.), *patristicam*, *synodicam*, *symbolicam*, *liturgicam* etc.

consequi possit veritatis cognitionem. Cyprianus in l. *ad Demetrianum* t. 1.; Tertullianus in *Apologetico* t. 19. et Minucius Felix t. 15. probant, hanc non reperiri apud ethnicos, quorum somnia penitus evertunt, sed apud christianos, quorum doctrinam fide dignam esse multiplici ratione suadent atque confirmant, cui efficacissimas alias rationes addunt Augustinus in l. *de fide rerum, quae non videntur* t. 6; Chrysostomus in tr. *quod Christus sit Deus* et anonymus in *ep. ad Diognetum* t. 15. aliique patres, quos audivimus in diss. *daemon vel invitus testis divinae originis religionis christianae* t. 1.; in diss. *Martyrum sanguis vox veritatis* t. 4. et in annotationibus ad Chrysostomi tractatum t. 15. Sed cum inter eos, qui christiani dicuntur vel hanc usurpant appellationem, quamplurimi revelationis sibi vindicent possessionem genuinamque intelligentiam, docent nos Tertullianus et Vincentius Lirinensis methodum, qua illam tuto assequi possimus, cum nos volunt pendere ab ore successorum apostolorum seu quod idem est ab ore Ecclesiae t. 9.

4. Hucusque patres secuti, illos ulterius duces sequemur in iis, quae spectant ad Ecclesiam ejusque caput romanum pontificem. Praemittemus opuscula de romano pontifice illis de Ec-

clesia propter temporum adjuncta, cum modo maxime de quibusdam primatus praerogativis moveatur controversia. Porro de his praeclara jam audivimus ab ipsis romanis pontificibus opusc. t. 17, 18., a s. Leone in suis sermonibus t. 14., quibus nonnulla adjecimus in duplici praefatione t. 10. et t. 17., sed praetermittere non licet, quae s. Leonis *epistolis* continentur: hae enim vel solae sufficiunt ad romani pontificis primatum probandum et confirmandum ejusque jura undequaque illustranda[1]). Accedit

---

[1]) Jam rationem reddidimus in annot. opusc. 10, 20., quare tuto audiantur romani pontificis de primatu disserentes, licet loquantur in propria causa. Juverit iterum audire, quae Pius VI. in respons. ad metropol. super Nunciaturis c. 8. sect. 9. p. 196. scribit: „Hujusmodi tam veteres quam novos calumniatores valide repressit Bossuetius seu quicunque alius sit auctor defensionis etc. his verbis: Audio quid dicant: Romanis pontificibus sedis suae dignitatem commendantibus in propria videlicet causa non esse credendum. Sed absit! pari enim jure dixerint, ne episcopis quidem aut presbyteris fidem esse adhibendam, cum sacerdotii sui honorem praedicant, quod contra est . . . quod quidem hic semel dicere placuit, ut temerariam ac pessimam opinionem confutarem; profiteorque me de sedis apostolicae majestate romanorum pontificum doctrinae et traditioni crediturum: quamquam eorum sedem non ipsi magis quam reliqui ac tota Ecclesia, atque orientales haud minus quam occidentales praedicant."

ad harum literarum momentum augendum, quod de nobilissimis agant argumentis, vel enim fidei nostrae dogmata confirmant atque adeo illustrant, ut synodus Galliae gratulabunda summo pontifici scripserit[1]: „Apostolatus vestri scripta ita ut symbolum fidei, quisquis redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis adscripsit, et tenaci quo ad confundendos haereticorum errores paratior sit, memoriae commendavit;" vel iisdem literis Ecclesiae praxis et vita innotescit, vel ritus in cultu adhibiti exponuntur.

5. Cum s. Leo adeo clare de romani pontificis primatu loquatur, vix aliqua iisdem addenda erunt. Tantum quaedam animadvertemus ad illustrandum argumentum, quod pro primatus existentia ex analogia dogmatum derivari solet: nam hujus velut semina in hisce s. Leonis epistolis[2]) aliorumque patrum scriptis reperiuntur.

6. Statuimus ergo I. ipsam catholicam unitatem, qua Ecclesia semper esse debet insignis, postulare, ut a Christo institutum censeatur medium aliquod externum, quo eidem jugiter pro-

---

[1]) Inter ep. s. Leonis 99., in nostra edit. ep. 23. c. 2.

[2]) Cf. praesertim ep. 10. (infra ep. 6.) c. 1.; ep. 14. (infra ep. 8.) c. 11; ep. 119. c. 2; serm. 4. (opusc. t. 10. s. 2.) c. 2, 3. etc.

spiciatur. Supponimus enim ex voluntate Christi Ecclesiam excellere debere unitate, et unitate non quacunque, sed a) *extensionem* si spectes *catholica* et universali, quae proinde complectatur gentes moribus, indole et cultu quam maxime diversas: si *durationem* b) *perpetua*, quae ad consummationem usque seculi perduret: c) unitate *interna*, quae totum afficiat et pervadat hominem, et intellectum per eandem fidem, in quam omnes conspirent, adeo ut sint perfecti in eodem sensu et in eadem sententia (1. Cor. 1, 10): et voluntatem per obedientiam, et cor per eundem cultum: unitate proinde sociali, vi cujus omnes unum constituant corpus, vivum utique atque harmonicum[1]). Jam vero talis unitas constare sibi nequit sine externo authentico medio, quo jugiter efficiatur, servetur et defendatur: neque enim exspectanda sunt nescio quae miracula, quibus Deus invisibiliter secluso quovis medio externo ac velut connaturali talem operetur inter fideles unitatem.

7. Et sane si homines, teste Paulo Rom. 10, 14 ss., ne ad fidem quidem ordinario adducuntur citra externum aliquod medium scil. ministerium hominum authenticum idque visibile, multo

---

[1]) De hac unitate egregie disserit s. Cyprianus in l. *de unitate Ecclesiae* t. 1. opusc.

minus tot hominum myriades in unitate fidei conservabuntur citra idem vel simile medium. Ad haec tum a priori considerata scil. hominum fragilitate, tum a posteriori i. e. ex praedictionibus Christi constat, oritura esse subinde inter Ecclesiae membra dissidia: componenda haec sunt, ne Ecclesia in fragmenta dissipetur utque agnosi dignoscique possit. Verum ea Deus non componit modo invisibili, qui gratis asseritur nec hominum naturae est accommodatus. Modo ergo visibili Christus unitati suae Ecclesiae consulet[1]), proinde et medio visibili, externo, authentico. Confirmatur hoc assertum uberrime Protestantismi historia: nam licet is doceat sufficientissimum unitatis ecclesiasticae principium ipsum esse Spiritum s., nulla tamen alia fruuntur unitate nisi negativa; quod si majori gaudent, id debent vel suis consistoriis vel praecipue principum auctoritati.

8. Hoc vero II. medium externum, visibile, authenticum non est ipsa s. *Scriptura*. Id evincit praeclarissima disputatione Tertullianus de praescript. cc. 15. ss. (opusc. 9, 71. ss.), quibus addo quae ad rem omnino advertit Vincentius Lirinensis commonit. c. 2. (ib. p. 150).

---

1) Cf. hic verba egregia s. Thomae, quae dedimus opusc. 10, 15.

Et sane Scriptura est quidem norma, secundum quam judicare et dissidia componere oportet, sed ipsa non judicat, cum utraque pars eam sibi vindicet ac pro sua stare sententia contendat: eoque minus illa censeri potest hoc medium, quoniam ipsa maxime controversiis occasionem praebet. Praeter ipsam ergo necesse est aliud habeatur medium, quo unitas concilietur. Id suadet etiam analogia et inductio omnium societatum humanarum. Nulla enim est quamvis exigua, quamvis pacificis admodum membris constet, quamvis leges sint clarissimae, quae non habeat medium aliquod externum, quo laesa resarciatur unitas. Et revera solas Scripturas non esse hoc medium docet et Protestantismi historia, qui licet semper ad Scripturas provocet, in dies majori semper discordia conficitur[1]).

9. Neque III. munus conservandae catholicae visibilisque Ecclesiae unitatis concreditum est supremis rerum publicarum moderatoribus. Unitas enim ecclesiastica conservari nequit eo medio, quod destitutum est jure interpretandi Scripturas, condendi symbola, haereses et schismata judicio constituto damnandi, potestate excommunicandi. Sed haec jura principibus neque jure

---

[1]) Cf. Perrone praelect. theol. t. 3. de Scriptura c. 3. a. 1. prop. 3.

naturae, neque jure positivo divino, neque jure ecclesiastico competunt. Quod luculentissime confirmant patres suffragio suo. „Quando audisti, scribit Ambrosius ad Valentinianum juniorem[1]), clementissime imperator, in causa fidei laicos de episcopis judicasse[2])? Ita ergo quadam adulatione curvamur, ut sacerdotalis juris simus immemores, et quod Deus donavit mihi, aliis putem esse cedendum? Si docendus est episcopus a laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet et episcopus audiat; episcopus discat a laico! At certe si vel divinarum Scripturarum seriem vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat in causa fidei, in causa, inquam, fidei episcopos solere de imperatoribus christianis, non imperatores de episcopis judicare!“ Non minori libertate apostolica Hosius Con-

---

1) Ep. 20. n. 4. cf. etiam n. 15. In ep. vero 33. ad sororem suam refert se Valentiniano dixisse: „Noli te gravare, imperator, ut putes te in ea, quae diversa sunt, aliquod imperiale jus habere. Publicorum tibi moenium jus est commissum, non sacrorum.“ In serm. c. Auxentium n. 36. pronunciat: „Imperator intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est.“

2) Consono plane s. Martinus Maximo imp. dixit (apud Sulp. Severum hist. s. l. 2. n. 50.), „Novum esse et inauditum nefas, ut causam Ecclesiae judex seculi judicaret.“

stantio imperatori declarat[1]): „Ne te rebus misceas ecclesiasticis, nec nobis praecepta mandes, sed haec potius a nobis ediscas. Tibi Deus imperium tradidit, nobis ecclesiastica concredidit: ac quemadmodum qui tibi imperium surripit, Deo ordinationi repugnat, ita metuo, ne si ad te ecclesiastica negotia pertrahas, magni criminis reus fias.“ S. Joannes Damascenus or. 2. de imag. n. 12: „Penes imperatores potestas non est, ut Ecclesiae leges sanciant. Attende, quid dicat Apostolus: *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas, tertio pastores et doctores ad perfectionem Ecclesiae* (1. Cor. 12, 28). Non adjecit *imperatores*. Et rursum: *Obedite praepositis vestris et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri* (Hebr. 13, 17). Idemque rursus: *Mementote praepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei* etc. (v. 7). Verbum locuti non sunt vobis reges, sed apostoli et prophetae pastoresque et doctores. Ad imperatores spectat recta rei publicae administratio: Ecclesiae regimen ad pastores et doctores. Ejusmodi invasio latrocinium est, fratres . . . Tibi parebimus, o

---

[1]) Apud Athanasium in hist. arianorum n. 44.

imperator, in his, quae ad hujus seculi negotia pertinent . . . verum ad res Ecclesiae statuendas pastores habemus, qui nobis verbum loquuntur, atque ecclesiastica instituta tradiderunt. Non transferimus terminos antiquos, quos posuerunt patres nostri (Prov. 22, 28.) etc.

10. Idem clarissimis verbis inculcant romani pontifices, inter quos eminet Gelasius I., cujus verba, in ipsis epistolis[1]), quas edemus, meditari poteris. Felix II. ita hortatur Zenonem imperatorem[2]): „Certum est, hoc rebus vestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, et juxta ipsius constitutum regiam voluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere non praeferre, et sacrosancta per eorum praesules discere potius quam docere, Ecclesiae formam sequi, non huic humanitus sequenda jura praefigere, neque ejus sanctionibus velle dominari, cui Deus voluit clementiam tuam piae devotionis colla submittere: ne dum mensura coelestis dispositionis exceditur, eatur in contumeliam disponentis.“

11. Ceterum id fassi sunt vel ipsi imperatores prudentiores, ut jam ipse Constantinus[3]),

---

[1]) Epistola praesertim 1. n. 10; ep. 10. n. 6, 9; 26. n. 11; tr. 4. n. 11. (edit. Thiel).

[2]) Ep. 8. n. 5; cf. ep. 15. n. 3. edit. Thiel.

[3]) In ep. ad episc. post conc. arelatense (Mig. 8,

Honorius in sua sacra ad Arcadium de s. Joan. Chrysostomo: „Si quid de causa religionis inter antistites ageretur, episcopale oportuerit esse judicium; ad illos enim divinarum rerum interpretatio: ad nos religionis spectat obsequium.“ Theodosius junior in ep. ad synodum ephesinam, quam legimus[1]) in 1. p. gestorum c. 20. testatur, se Candidianum comitem ad concilium misisse, sed ea lege „ut cum quaestionibus et controversiis, quae circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat: nefas est enim qui sanctissimorum episcoporum catalogo adscriptus non est, illum ecclesiasticis negotiis et consultationibus immisceri.“

12. Ratio autem quare unitatis custodia non sit concredita principibus, perspicua est. Horum enim potestas circumscribitur limitibus ditionis suae. Sed potestate ita circumscripta contineri

---

488), e qua nonnulla delibat Optatus de schism. donat. l. 1. n. 23, 25. opusc. t. 10. Et ut legimus apud Rufinum hist. eccl. l. 1. c. 2. in conc. nicaeno protestatus est: „Deus vos (episcopos) constituit sacerdotes et potestatem vobis dedit, de nobis quoque judicandi et ideo nos a vobis recte judicamur.“ Cf. plura apud Facundum Hermian. l. 12. pro defens. trium capit.; Bellarminum de Verbo Dei l. 3. c. 7, 8; l. 1. c. 7. de rom. pontif.; Thomassini diss. 12. de conc. n. 43. ss.

[1]) Harduini coll. conc. 1, 1346.

nequit ratio sufficiens catholicae unitatis, imo ea continetur potius semen jugis schismatis, fonsque est exitialis illius axiomatis, cujus regio illius et religio. Hac praeterea hypothesi admissa Ecclesia caruisset diu principio unitatis, cum principes essent saevissimi ipsius persecutores: careret toties, quoties princeps est infidelis, haereticus, schismaticus, apostata, hostis, quod haud raro contingit. Quare cum s. Athanasio concludimus[1]: „Quandonam Ecclesiae decretum ab imperatore accepit auctoritatem, aut pro decreto illud habitum est? Multae antehac synodi coactae sunt, multa prodiere Ecclesiae decreta, sed nunquam patres res hujusmodi imperatori suasere, nunquam imperator ecclesiastica curiose perquisivit. Ex Caesaris domesticis quidam Paulo apostolo amici fuere, quorum nomine philippenses ille in epistola sua salutavit (4, 22), sed nequaquam illos judiciorum consortes adhibuit.“

14. Neque IV. hoc medium est universalis fidelium coetus, nam ut aliunde certo constat, Ecclesiae coetus est *inaequalis*, in quo alii praesunt, alii oves: posuit enim Deus non ipsam fidelium turbam, quae regeret, sed episcopos, qui regerent Ecclesiam Dei (Act. 20, 28): ipso

---

[1]) Histor. arian. n. 52.

dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi, donec occuramus omnes in unitatem fidei (Eph. 4, 11). Deinde propter ipsam fidelium multitudinem requiritur medium, quod illam ad unitatem revocet: ergo ipsa multitudo tot hominum ad discordiam propter innatam fragilitatem prona concordiae efficiendae nequit esse medium. Frustra vero provocant nonnulli ad Matth. 18, 15. ss., ubi ipsa Ecclesia exhibetur tribunal componendorum inter fratres dissidiorum. Nam licet a. Ecclesiae nomen designet persaepe fidelium coetum, designare tamen (saltem per synecdochen) quoque potest pastorum, primatum coetum: neque enim infrequens est societati tribuere, quod illius praecipui, praesides, caput egerunt. Hic vero b. revera nomine Ecclesiae designari pastorum coetum evincit contextus, hic enim ostendit Ecclesiam, de qua est sermo, constare iis, quibus concredita est potestas ligandi atque solvendi: haec vero collata fuit non indiscriminatim omnibus fidelibus, sed speciatim apostolis eorumque successoribus. Quod confirmatur c. ex interpretatione Ecclesiae, ex cujus historia novimus, non fidelium coëtum, sed pastores exercuisse judicia: nec d. id aliunde

Ecclesia didicit, quam ex apostolorum praxi, qui auctoritate divinitus sibi collata judicia exercuerunt. Cf. Act. 5, 2. ss.; 8, 19. ss.; 1. Cor. 5; 1. Tim. 1, 20; 5, 20; 2. Tim. 4, 2; Tit. 1, 9; 2, 15. Merito proinde Chrysostomus locum hunc ita explicat: *Dic Ecclesiae* h. e. praepositis[1]«.

15. Neque V. unitatis tutela concredita est singulis episcopis, tum quia hi ipsi inter se quam facillime possunt dissidere, ergo jam superiori quodam medio indigemus, quo efficiatur unitas episcopalis, a qua Ecclesiae unitas quam maxime pendet; tum quia principium unitatis efficiens polleat necesse est auctoritate in Ecclesiam universam: sed singulares episcopi hac carent, ut a. demonstrat Ecclesiae historia, quae episcopos nonnisi particularibus praefuisse ecclesiis ostendit: b. legislatio perpetua ecclesiastica severe episcopis prohibens, ne quid extra suam agant dioecesim: c. pernicies, quae necessario exinde redundaret in Ecclesiam. Licet ergo episcopi apostolorum sint successores, singuli tamen seorsim spectati non ex asse et in solidum haeredes sunt apostolicae auctoritatis nec jurisdictionis in Ecclesiam universam, sed eis succedunt

---

1) Cf. Bellarminum de rom. pont. l. 1. c. 6; Schrader de unitate romana t. 1. n. 218. ss.

vel quatenus apostoli praefuerunt particulari alicui Ecclesiae, vel ut membra coetus episcopalis, qui successit collegio apostolico, quatenus huic universum Christi ovile regendum pascendumque fuit commissum.

16. Neque VI. unitatis custodia aristocratico pastorum coetui commissa censeri potest. Hoc in primis tenendum est contra episcopales, secundum quos Christus ecclesiarum particularium unitati consuluit episcoporum, qui singuli singulis praeessent, institutione, universalis vero Ecclesiae unitati non consuluisse instituto pastore universali: huic pastorum coetu satis esse consultum. Verum adversus anglicanos illud a. haud incongrue animadvertitur, si tantum fuit penes Christum unitatis pretium atque momentum, ut voluerit illius tutelam vel in particularibus ecclesiis singularibus praepositis commissam, quamquam impossibile non sit, unitatem ecclesiae particularis per presbyterorum coetum conservare: quanto magis existimandum erit, decrevisse Christum, ut catholica unitas universali crederetur antistiti. Praesertim b. cum unitas catholica jugis esse debeat atque perpetua: jugi proinde atque perpetuo instructa sit necesse est medio quodque semper in promptu sit. Atqui ex historia liquet nunquam fuisse permanentes synodos universales, atque ex rerum na-

turis patet, eas permanentes esse non posse, nec facile easdem posse congregari. Quid si c. episcopi inter se dissentiant, quod historia teste facile contingere potest? Carebit tunc Ecclesia unitatis principio, quando quam maxime illo eget. Denique d. ipse pastorum coetus, ut sit unus ac proinde ad unitatem efficiendam par, eget unitatis centro et radice. Aliquis enim esse debet, qui jure et auctoritate illum convocare possit et convocet, praesertim cum de hoc nihil a Christo fuerit praescriptum: qui illi praesideat: qui negotia dirimenda proponat[1]) etc.

17. Reliquum ergo est VII. ut jus officiumque servandae tuendaeque unitatis catholicae factum divinitus credatur singulari cuidam pastori, cui ceteri omnes obnoxii sint. Hoc sponte sua per modum corollarii consequitur, nisi dicere velimus, Christum Ecclesiam a se fundatam mox deseruisse nullaque ratione de ejus perpetuitate fuisse sollicitum. Ac revera Christum hoc iniisse consilium ex patrum sententia pluribus demonstravimus praef. t. 10. n. 8. ss., quibus conjecturas nonnullas addemus: a. Synagoga Ecclesiae typus licet codice pleniore ute-

---

1) Cf. Passaglia de praerogativis b. Petri l. 1. c. 25. n. 830. ss.; c. 27. n. 895. s.; l. 2. c. 1. n. 17. ss.; c. 17. n. 242. s.

retur, novis in dies revelationibus edoceretur, regeretur divinitus, uno regno constaret unoque populo, Deo volente uno summoque visibili praeside non caruit. Conjicere ergo licet, neque Ecclesiam summo hierarcha destitui. b. Christus Ecclesiam suam passim confert ovili, corpori, domui, regno; sed hisce symbolis non alia adumbratur societas, quam quae ad unum revocatur praepositum visibilem[1]. Ad haec c. illud Ecclesiae regimen Christum praetulisse haud injuria censetur, quod prae ceteris magis opportunum atque efficax est ad unitatem, quae tantum ei cordi fuit, efficiendam conservandamque. Sed hoc attenta hominum conditione prae ceteris formis est monarchicum: hoc enim α. non solum patres sed et veteres philosophi docent: hoc β. confirmatur auctoritate divina, cum illud Deus selegerit pro familia, pro synagoga et quatenus erat societas religiosa et quatenus erat societas politica: illud selegit in ordine mundano: neque mirum, magis enim haec regiminis forma adumbrat regnum divinum. Hoc colligitur γ. ex inductione, cum res publicae sint rarae, monarchia vero fere ubique viguerit vigeatque. Jam vero hoc factum saltem suadet,

---

[1]) Ad exceptionem, hujus ovilis, corporis etc. caput esse ipsum Christum, jam egregie respondet s. Thomas, cujus verba cf. opusc. 10, 15.

hanc regiminis formam naturae humanae magis esse consonam. Hoc δ. evincere videtur ipsa rei natura. Quo enim unitatis principium magis est unum et ipsum magis a scissione remotum[1]), eo facilius unitatis formam multitudini imprimere poterit. Quo latius patet regnum, eo potentius esse debet unitatis centrum magisque in promptu ad laesam unitatem mox resarciendam: sed quo magis ad unum revocatur potestas minusque per plures diffunditur ac velut scinditur, eo efficacior eadem est et magis in promptu. Hinc ipsi romani periculi tempore ad unum revocabant omnem potestatem unumque constituere solebant dictatorem. Hoc denique ε. luculentissime probant facta. Unde enim in Ecclesia romana tanta unitas, qua ipsa non obstante tam lata diffusione omnes longe praecellit coetus religiosos? Inde quod ejus regimen per consertos gradus ad singularem tandem supremumque pastorem revocatur: hinc enim unum est corpus, unum regnum, unum ovile sub uno pastore: hinc quam proxime accedit ad illam

---

[1]) S. Thomas 1. p. q. 103. a. 3: „Manifestum est enim, quod plures multa unire et concordare non possunt, nisi ipsi aliquo modo uniantur. Illud autem, quod est per se unum, potest esse causa unitatis convenientius, quam multi uniti. Unde multitudo melius gubernatur per unum, quam per plures."

unitatis ideam, quam in sua Ecclesia Christus expressam voluit. Unde vero protestantium coetus quam remotissime absunt ab hac unitatis idea, et in dies semper magis in fragmenta dissipantur innumera[1]? Quia rejecto pastore universali, carent omni medio, quod par sit efficiendae unitatis. Quare ipsa historia religionis christianae evincit, medium tutandae ecclesiasticae unitatis divinitus selectum regimen esse monarchicum[2]: ubi enim hoc deest regnat dissipatio, imo et confusio: ubi adest et quo perfectius adest, illa viget unitas, qua Ecclesia excellere debet.

18. Quod si VIII. Christus voluit unum suae

---

[1]) Hanc protestantium in plures sectas dissolutionem in dies crescentem pluribus describunt Bossuet Histoire des variations, Jörg Gesch. des Protestant. etc., Döllinger Kirche und Kirchen passim; eam graphice describunt Schenkel et Hengstenberg in fol. liter. Katholik 1870. p. 1. p. 824; in fol. historisch-polit Blätter 1873. v. 72. p. 191. recensentur octoginta tres sectae, in quas jam dissolutus est protestantismus in sola Anglia.

[2]) Cum loquimur de regimine monarchico, praescindimus modo, utrum illud sit absolutum an temperatum quadam aristocratia vel etiam democratia: intelligimus enim eo formam illam regiminis, quae tandem revocatur ad unum, qui ceteris jurisdictionis potestate praesit.

Ecclesiae praeesse pastorem, supra omne dubium est, primum fuisse inter apostolos Petrum, et hujus dein successores romanos episcopos; nam praeter hos nullus unquam episcoporum, ne constantinopolitanus quidem, ausus est sibi primatum in universam asserere Ecclesiam: adeo est evidens vel nullum in Ecclesia primatui esse locum vel hunc deberi romano antistiti. Et revera splendidissimum conservati tamdiu atque adhuc florentis primatus hujus sedis divinam illius originem manifestat.

19. Sane illud factum jure censetur divinum, cujus ratio sufficiens ordinem praetergressa causarum secundarum ad ipsam causam principem assurgit. Sed factum conservati tamdiu atque adhuc florentis unius pastoris primatus in sede romana iis est praeditum dotibus iisque instructum adjunctis, quae principis causae efficientiam necessario exposcunt[1]). Huc enim pertinent 1. ejusdem *chronologica* tot jam seculorum *duratio*[2]) absque interruptione, plerumque sine interventu mundanae potentiae: 2. *chorogra-*

[1]) Hoc factum fuse expendit Perrone in op. de Divinitate D. N. J. Christi t. 3. sect. 2.

[2]) Haec est eo magis miranda, quod primates non nascantur, sed eligantur: ubi autem electio obtinet, longe facilius occasio praebetur turbis, factionibus, imo et ruinae.

phica amplitudo certo quodam sensu oecumenica, dum nullius alterius primatus extra Ecclesiam catholicam jurisdictio ultra fines regni illius, in quo moratur, limites se porrigat. Consideretur 3. *character biographicus* et historicus eorum, qui primatus praerogativa fuere insignes: quot enim refulserunt omnis virtutis splendore, scientia eximia, animarum zelo et studio propagandae religionis christianae, animi magnitudine: tot fuerunt numero, quot in nulla alia sede, ecclesia, regno. Consideretur 4. character biographicus et historicus illorum, in quos sui primatus jura et munera exercuerunt ac porro exercent: non enim praefuerunt rudibus sed et viris doctissimis[1]), sanctissimis, propriorum jurium tenacissimis, quique erant antiquitatis et traditionis gnari jurisque divini, potentissimis quoque hujus seculi. Expendatur 5. objectum tam theoreticum quam practicum, ad quod hujus primatus jura referuntur: exigit

---

[1]) Cf. opus insigne inscriptum Petra Romana (auctoris pseudonymi PP. Rudis recte Andries) p. 2. diagn. 6. n. 4., ubi ostenditur, iis praesertim locis et temporibus maxime floruisse theologiam catholicam, in quibus maxime quoque splenduit primatus, et vicissim praecipuos theologos sec. 4, 5, 12, 13, 16, 17., quae eminent in historia scientiae theologicae, insignes quoque fuisse assertores primatus.

enim obsequium non tantum externum, sed et internum, non tantum corporis sed et mentis et cordis circa objecta haud facilia. Recenseantur 6. hostes interni externique in primatus perniciem conjurati, horum odium infernale, conatus nefandi adversus illum[1]), sed vicissim quoque amor filialis et operosus catholicorum erga romanos episcopos, qualis maxime modo elucet. In memoriam 7. revocentur relati triumphi de hostibus omnis generis atque incrementa omnigena, quae causam mirifice fecundam vitaque plenam patefaciunt.

20. Solent protestantes primatum, quem romani pontifices exercuerunt atque adhuc exercent, horum adscribere astutiae, fraudibus, ignorantiae et barbariei medii aevi etc., quos dein libenter describere solent neoprotestantes et catholici quidam hoc nomine jam plane indigni. Verum nisi admittatur divina primatus institutio, ratio hujus facti sufficiens reddi nequit. Quare enim 1. solus romanus episcopus consilium cepit asserendi sibi primatum in universam Ecclesiam? quare 2. huic uni pro votis omnia successerunt tam felici exitu, quod usur-

---

[1]) Huc spectant omnia, quae de hostibus Ecclesiae deque Ecclesiae triumpho scripsimus in annot. opusc. t. 15. p. 161. sz,

patoribus constanti saltem fortuna contingere non solet? Quare 3. nullos habuit aemulos, si unum excipias episcopum constantinopolitanum, qui tamen diu romani antistitis agnovit primatum[1]), et qui non in universam Ecclesiam, sed tantum in Oriente principatum meditatus est? Quare 4. hic episcopus licet imperatorum juvaretur potentia suffragioque plurimorum antistitum aulicorum, ad tempus tantum consecutus est patriarchatum oecumenicum in Oriente, redactus nunc ad primatus umbram[2])? Neque 5. adscribatur primatus romani antistitis urbis splendori: tunc enim maxime primatus effulsit, cum civitatis hujus splendor obscurari coepit translata imperii sede Constantinopolim, et licet ea saepius fuerit a barbaris capta, spoliata, vastata. Imo potius dicendum est ex primatu novum majoremque splendorem in hanc redundasse urbem[3]). Hinc s. Columbanus Bonifacio IV. testatur[4]): „Nos enim, ut ante dixi, de-

[1]) Cf. in hoc tomulo epistolam 25. Anatolii ad Leonem: et ea, quae scripsimus de appellatione s. Joan. Chrysostomi ad Innocentium et s. Flaviani ad Leonem opusc. 17, 15. ss.

[2]) Cf. Döllinger Kirche und Kirchen p. 156. ss.

[3]) Huc spectant quae s. Leo et Prosper animadvertunt opusc. 14, 84.

[4]) Ep. 5. n. 10. Cf. quae praeclare animadvertit

vincti sumus cathedrae Petri: licet enim Roma magna est et vulgata, per istam cathedram tantum apud nos est magna et clara.“ Hinc patres, hinc concilia et ipsi pontifices nunquam ad hanc urbis majestatem provocant pro asserendo ipsius episcopo primatu, sed constanter ad Christi verba: *Tu es Petrus* etc. Urbis splendor et majestas ratio esse potuit, cur s. Petrus seu verius Christus per suum vicarium hic potius voluerit quam alibi sedem primatus figere, sed nunquam ratio erat et fons ipsius primatus[1]).

Wieser in l. Die Unfehlbarkeit des Papstes und die Münchener Erwägungen S. 44.

[1]) Huc referri debent praeclara s. Gelasii papae verba in epist. 26. ad episc. Dardaniae n. 10: „Risimus autem, quod praerogativam volunt Acacio comparari, quia episcopus fuerit *regiae civitatis* (Constantinopolis). Numquid apud Mediolanum, apud Ravennam, apud Sirmium, apud Treviros multis temporibus non constitit imperator? Numquidnam harum urbium sacerdotes ultra mensuram sibimet antiquitus deputatam quidpiam suis dignitatibus usurparunt? ... Nam quod dicitis *regiae civitatis*, alia potestas est regni secularis, alia ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim quamvis parva civitas praerogativam praesentis regni non minuit, sic imperialis praesentia mensuram dispensationis religiosae non mutat. Sit clara vel urbs illa potestate praesentis imperii, religio sub eodem tunc firma, tunc libera, tunc provecta consistit, si potius hoc praesente propriam teneat sine ulla perturbatione mensuram. Po-

21. Neque adscribatur primatus dotibus personalibus romanorum praesulum: nam hae dotes non erant exclusive propriae ipsorum, cum et alii aliarum sedium antistites ejusmodi dotibus essent insignes; neque omnes romani episcopi iis splenderent, imo Deo permittente contigit, ut aliqui maculis haud carerent, *ut non*

---

stremo si sibi de imperatoris praesentia blandiuntur et inde putant CP. civitatis episcopis potiorem fieri posse personam, audiant Marcianum ejusdem principem civitatis, posteaquam pro augmento urbis ipsius sacerdotis intercessor accedens (inter ep. Leonis 100. infra 24) contra regulas obtinere nihil potuit, sanctae memoriae papam Leonem summis laudibus prosecutum, quod canonum regulas violari nulla fuerit ratione perpessus (ep. 110). Audiant Anatolium (ep. 132. c. 4., infra in t. seq.) ejusdem sedis antistitem clerum potius CP. quam se tentasse talia confitentem, atque in apostoli praesulis totum dicentem positum potestate: ipsum b. papam Leonem sedis apostolicae praesulem, cujus synodus chalcedonensis auctoritate firmata est, quidquid ultra, quam ab eodem pro fide et communione catholica atque apostolica illic agendum constaret esse delegatum, per occasionem congregationis illius praeter nicaenos canones nova videretur actione tentatum, competenti refutatione vacuasse (ep. 106. infra 30.) etc. Atque ideo non ad civitatis cujuslibet respiciant qualitatem, sed modum dispensationis ecclesiasticae paterna traditione firmatum convenienter observent.‹ Cf. etiam infra ep. 104. in ed. nostra 28. c. 3.

glorietur omnis caro in conspectu ejus (1. Cor. 1, 29): scil. sicut Deus noluit, ut apostoli eminerent dotibus naturalibus, scientia, eloquentia, divitiis etc., ne conversio mundi his potius adscriberetur quam ipsius virtuti, sed *quae stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes, et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia* etc. (ib.) *ut non glorietur omnis caro in conspectu Dei*, ita sapientissimo Dei consilio permissum est, ut subinde minus digni imo et indigni sederent in cathedra Petri, ne episcoporum prudentiae, sapientiae aliisque naturalibus vel etiam supernaturalibus praerogativis tribueretur primatus. Hinc tantum abest, ut scandalo afficiamur propter quorundam pontificum maculas, ut potius in hoc admiremur laudemusque Dei sapientiam et providentiam atque fateamur: *Digitus Dei est hic* (Ex. 8, 9).

22. Si autem IX. Christus voluit, ut ad unitatis catholicae custodiam et tutelam unus Ecclesiae praesit pastor, non meram illi unitatis repraesentandae facultatem, sed ejus formandae et continendae vim plane coactivam jurisdictionis scil. propriam contulit. Hoc videtur plane manifestum, cum sola unitatis repraesentatione atque figura schismata tolli nequeant, ac tanta hominum multitudo in tam consertam unitatem

compingi non possit, nisi adsit praecipiendi, obligandi, puniendi potestas. Verum hanc illationem fusius non evolvimus, est enim adeo uber et copiosa, ut omnia romani pontificis jura inde illustrare et confirmare liceat[1]). Inde vero etiam illud iterum consequitur, quod jam plurimorum patrum effatis evicimus[2]), neminem censeri posse catholicum, qui non vinculo ejusdem fidei et communionis cum romano pontifice societur, nam *ubi Petrus, ibi Ecclesia*, inquit Ambrosius[3]).

23. Denique X. quod coronidis loco ponimus, cum hac romani pontificis praerogativa, qua universae Ecclesiae est unitatis centrum et origo, intime cohaeret ejus in fidei decretis, cum universam Ecclesiam authentice docet, *infallibilitas*[4]). Sane 1. unitas Ecclesiae maxime exigit unitatem fidei, cum fides Ecclesiae sit fundamentum, cum Ecclesia sit schola Christi, quae

---

1) Fuse hanc illationem evolvunt atque confirmant fratres Ballerinii in egregio opere de vi ac ratione primatus rom. pontificum c. 8.

2) In annot. opusc. 6, 37. ss.; in praef. opusc. t. 10. n. 12.

3) In Ps. 50. n. 30.

4) Hanc illationem fuse explicant fratres Ballerinii in appendice de infallibilitate pontificia in definitionibus dogmaticis §. 1. ss.

fide regitur, sit regnum veritatis, quam interim credendo tenemus, donec digni reperiamur ad illam contuendam in coelo; hinc haeresis seu dissensus ab Ecclesiae fide ab eadem quoque excludit. Proinde 2. quod per se patet, pontificia auctoritas ob finem conservandae unitatis maxime in fide esse debet per se sufficiens ad hunc finem obtinendum: hinc 3. vim habere debet obligandi ad consensum in eandem fidem: ubi enim nulla obligatio, ibi permissus est dissensus: ubi dissensus vel saltem hujus jus, nulla consonantia seu fidei unitas. Et vim habere debet non tantum in singulos seorsim et distributive, sed in omnes collective sumptos, cum virtute sua non solum singulos, sed totam collectionem in unitate conservare debet, sicut fundamentum non singulos lapides, sed et totam collectionem i. e. aedificium sustentat. Cum vero 4. primatus per se vi suae institutionis sit principium unitatis non dependenter ab Ecclesia, quam ad unitatem revocare debet[1]), habebit et

---

[1]) Hoc professi sunt vel episcopi Nestorii asseclae in suis ad Xystum III. literis (ap. Constant 4. n. 2), cum scribunt: „Olim siquidem *saepius* jam ex Alexandria hujusmodi haereticis zizaniis insurgentibus, *suffecit* vestra apostolica sedes per universum tempus illud ad mendacium convincendum impietatemque reprimendam etc.“

hanc vim obligandi ad consensum in eandem fidem independenter et praecedenter relate ad Ecclesiae consensum. Hinc secundum s. Irenaeum non propter universalis Ecclesiae seu episcoporum, sed „propter *potiorem principalitatem* (quae profecto huic ecclesiae inest ratione primatus) necesse est omnem convenire Ecclesiam h. e. eos qui undique sunt fideles[1]).“ Fidei autem unitati 5. non satisfit mera exteriori observantia et obsequio oris, sed ea omnino exigit mentis assensum atque obsequium: professioni enim fidei ore prolatae profecto respondere debet fides cordis. Quare romano pontifici vi primatus, ut idoneum sit principium unitatis in fide, tribuenda est potestas, qua possit obligare ad assensum et obsequium mentis. Sed 6. cum fidei assensus esse debeat firmissimus excludens omne dubium deliberatum, auctoritas exigens assensum fidei supra omne dubium posita sit necesse est: quum primum enim dubitare licet de veritate definitionis, non possumus prudenter illi assentire assensu, qui excludat omne dubium: ergo ut possit aliqua au-

---

1) L. 3. c. haer. c. 3., in quae verba cf. quae scribit Massuet diss. 3. a. 4; Schrader de unit. rom. l. 1. n. 10. ss. et prae ceteris Schneemann in diss. quae prostat t. 4. coll. lacensis conciliorum.

ctoritas exigere assensum excludentem omne dubium, ipsa supra omne dubium elevata esse debet. Verum 7. sola auctoritas infallibilis est supra omne dubium posita: quoties enim aliqua auctoritas errare potest, toties, saltem si graves rationes sint in contrarium vel difficultates haud spernendae, etiam de ejus sententia dubitare possumus, proinde ea assensum supra omne dubium positum exigere nequit: quare tunc tantum par est ad exigendum talem assensum, qui non obstante quavis ratione vel difficultate in contrarium excludat omne dubium, si ipsa nulli sit errori obnoxia, proinde infallibilis. Hinc concludimus ex ipso fine instituti primatus hujus consequi infallibilitatem: quod mirum in modum confirmatur, si primatus spectetur sub ratione *fundamenti*, sub qua illum Christus exhibet Matth. 16, 18. Verum de hoc argumento, quantum satis est, disseruimus opusc. 14, 8. ss.

EPISTOLA I.

Ad Aquilejensem episcopum[1]).

SYNOPSIS.

1. Male pelagianos in communionem recipi sine erroris abjuratione et fidei professione. 2. Synodum congregari praecipit, ut ab illis fidei professio exigatur. 3. Quid de gratia Christi sentiendum? 4. Qui decretis Ecclesiae de gratia non subjicitur, ab ea esse pellendum. 5. Cuilibet ibi esse permanendum, ubi ordinatus fuerit.

CAPUT I. Relatione sancti fratris et coëpiscopi nostri Septimii, quae in subditis habetur[2]), agnovimus quosdam presbyteros et diaconos ac diversi ordinis clericos, quos pelagiana sive coelestiana haeresis habuit im-

---

[1]) In editione Ballerin. 1. al. 6. scripta c. a. 442. cuipiam praedecessori Januarii ep. aquilejensis, Adelpho forte vel probabilius Maximo, ut pluribus ostendunt fratres Ballerinii in admonitione praemissa.

[2]) *In subditis habetur*, quae huic epistolae subjecta, adjecta est.

plicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam pervenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris; et pastoralibus excubiis nimium dormitantibus, lupos ovium pellibus tectos in ovile dominicum, non depositis bestialibus animis introisse: et quod per auctoritatem canonum decretorumque nostrorum ne insontibus quidem conceditur, usurpasse, ut relictis ecclesiis, in quibus clericatum aut acceperant, aut receperant, instabilitatem suam per diversa circumferant, amantes semper errare, et nunquam in fundamento apostolico permanere. Quoniam qui nullo discussi examine, nullo sunt praejudicio suae professionis obstricti[1]), hunc maxime expetunt fructum, ut sub velamento communionis plures domos adeant, et per falsi nominis scientiam multorum corda corrumpant. Quod utique efficere non possent, si Ecclesiarum praesules necessariam diligentiam in talium receptione servassent: ne cuiquam eorum evagari in diversa licuisset.

Cap. II. Ne ergo hoc ulterius audiatur, neve

---

[5]) *Qui nullo discussi examine*, qui absque examine et quin ab eis exigeretur damnatio proprii erroris, qua obstringantur et cohibeantur etc.

per quorundam negligentiam introducta pernicies ad eversionem multarum tendat animarum, hac nostri auctoritate praecepti industriae tuae fraternitatis indicimus, ut congregata apud vos synodo provincialium sacerdotum[1]), omnes sive presbyteri, sive diaconi, sive cujusque ordinis clerici, qui de pelagianorum coelestianorumque consortio in communionem catholicam ea imprudentia sunt recepti, ut non prius ad damnationem sui coarctarentur erroris, nunc saltem, posteaquam hypocrisis eorum ex quadam parte detegitur, ad veram correctionem, quae et ipsis prodesse, et nullis possit nocere, cogantur. Damnent apertis professionibus suis superbi erroris autores, et quicquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur; omniaque decreta synodalia, quae ad excisionem hujus haereseos apostolicae sedis confirmavit auctoritas, amplecti se et in omnibus approbare, plenis et apertis, ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum. Quoniam novimus hanc istorum esse versutiam, ut in quacunque particulâ dogmatis exse-

---

[1]) *Sacerdotum* i. e. episcoporum.

crandi, quam a damnandorum soliditate discreverint, nihil sibi sensuum suorum aestiment esse non salvum[1]).

Caput III. Cumque omnes definitiones suas ad subrependi facilitatem improbare se simulent atque deponere, hoc sibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, excipiunt, ut gratia Dei secundum merita dari accipientium sentiatur. Quae utique nisi gratis detur, non est gratia, sed merces retributioque meritorum, dicente beato Apostolo: *Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus: ne forte quis extollatur. Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quae praeparavit Deus, ut in illis ambulemus* (Ephes. 2, 8). Omnis itaque bonorum operum donatio, divina praeparâtio est: quia non prius quisquam justificatur virtute, quam gratia, quae unicuique principium justitiae, et bonorum fons atque origo meritorum est. Sed ab istis ideo per naturalem industriam dicitur praeveniri, ut

---

[1]) Sensus est, sufficere pelagianis, si vel particulam sui erroris damnationi subtrahere possint: hac enim retenta pedetentim universum suum restaurant dogma, ut etiam advertit Prosper carmine de ingratis v. 188. ss. opusc. t. XXIV. p. 80.

quae ante gratiam proprio clara sit studio, nullo videatur peccati originalis vulnere sauciata: falsumque sit quod Veritas ait: *Quoniam Filius hominis venit quaerere et salvare quod perierat* (Luc. 19, 10).

Caput IV. Cavendum ergo dilectioni tuae est, magnaque diligentia providendum, ne per hujusmodi homines exstincta dudum scandala suscitentur: et de exciso olim dogmate aliquod in provincia tua ejusdem mali germen oriatur, quod non solum in radicibus suis crescat, sed etiam sanctae Ecclesiae sobolem veneno sui oris inficiat. Qui correctos se videri volunt, ab omni suspicione se purgent; et obediendo nobis, probent se esse nostros. Quorum si quisquam salubribus praeceptis satisfacere detrectarit, sive ille clericus, sive sit laicus, ab Ecclesiae societate pellatur, ne perditor animae suae saluti insidietur alienae.

Cap. V. Illam quoque partem ecclesiasticae disciplinae, qua olim a sanctis patribus, et a nobis saepe decretum est: ut nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus ordine, nec in subsequenti officio clericorum ab ecclesia ad ecclesiam cuiquam transire sit liberum, ut in integrum revoces, admonemus: ut unusquisque non ambitione illectus, non cu-

piditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ubi ordinatus est, perseveret; ita ut si quis sua quaerens, non quae Jesu Christi, ad plebem et ecclesiam suam redire neglexerit, et ab honoris privilegio, et a communionis vinculo habeatur extraneus; non autem dubitet dilectio tua, nos, si (quod non arbitramur) neglecta *fuerint*, quae pro custodia canonum et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos: quia inferiorum ordinum culpae ad nullos magis referendae sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam saepe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam.

EPISTOLA II.

Ad episcopos per Campaniam, Picenum, Tusciam et universas provincias constitutos[1].

SYNOPSIS.

1. Ut nullus episcopus servum alterius ad officium clericatus promovere praesumat. 2. Ut quicunque ad sacerdotium vel viduarum mariti, vel qui habuerint numerosa conjugia, promoti fuerint, ab ecclesiasticis officiis arceantur. 3. Quod usuras non solum clerici exigere non debeant, sed nec laici christiani. 4. Ut clericus nec suo, nec alieno nomine foenus exerceat. 5. Ut si quis sacerdotum contra interdicta fecerit, a suo submoveatur officio.

Leo episcopus urbis Romae omnibus episcopis per Campaniam, Picenum, Tusciam et universas provincias constitutis in Domino salutem.

Ut nobis gratulationem facit ecclesiarum status salubri dispositione compositus, ita non levi nos moerore contristat, quoties aliqua contra constituta canonum ecclesiasti-

---

[1]) In edit. Baller. 4. al. 3. scripta 10. Oct. 443,

camque disciplinam praesumpta vel commissa cognoscimus: quae si non qua debemus vigilantia resecemus, illi, qui nos speculatores esse voluit, excusare non possumus, permittentes sincerum corpus Ecclesiae, quod ab omni macula purum custodire debemus, ambientium improba contagione foedari, cum ipsa sibi membrorum per dissimulationem compago non congruat.

Caput I. *Alieni servi ordinationem esse illicitam.* — Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur; et qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tamquam servilis vilitas hunc honorem capiat, provehuntur: et probari Deo posse creditur, qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod et sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur, et dominorum, quantum ad illicitae usurpationis temeritatem pertinet, jura solvuntur. Ab his itaque, fratres carissimi, omnes provinciae vestrae abstineant sacerdotes, et non tantum ab his, sed ab aliis etiam, qui originali, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari: nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit, qui

aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis, qui divinae militiae fuerit aggregandus: ut a castris dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

Caput II. *Viduae maritum, et qui fuerit plusquam unius uxoris vir, a sacro ministerio arcendum.* — Qualis vero, cum unicuique constiterit natalium honestas et morum, esse debeat sacri altaris ministerio sociandus, et Apostolo nos docente et divina praeceptione didicimus et canonum regulis, a quibus plerosque fratrum declinasse et penitus deviasse reperimus. Nam constat ad sacerdotium pervenisse viduarum maritos, quosdam etiam, quibus fuerint numerosa conjugia et ad omnem licentiam vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permissos, contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus inclamat, dicens: *Unius uxoris virum* (1. Tim. 3, 2): et contra illud antiquae legis praeceptum, quo dicitur et cavetur: *Sacerdos virginem uxorem accipiat, non viduam, non repudiatam* (Levit. 21, 14). Hos ergo, quicunque tales admissi sunt, ab ecclesiasticis officiis, et a sacerdotali nomine apostolicae sedis auctoritate jubemus arceri: nec hoc enim

sibi potuerunt vindicare, cujus capaces, per hoc quod illis obstiterat, non fuerunt. Hujus discussionis curam nobis specialiter vindicantes, ut si qua forsitan de his commissa sunt, corrigantur, nec liceat ultra committi, et ne qua excusatio de ignoratione nascatur: quamquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem, quod canonum fuerit regulis definitum. Haec ergo ad provincias vestras per Innocentium, Legitimum et Segetium fratres et coepiscopos nostros scripta direximus: ut quae male pullulasse noscuntur, radicitus evellantur: et messem dominicam zizania nulla corrumpant. Ita enim fructum uberem, quae sunt sincera, praestabunt, si ea, quae natam segetem enecare consueverunt, diligentius amputentur.

Caput III. *Usura laicis et clericis interdicta.* — Nec hoc quoque praetereundum esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos usurariam exercere pecuniam, et fænore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed et in laicos cadere, qui christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in iis, qui fuerint confutati, decernimus: ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

Caput IV. *Nec suo, nec alieno nomine*

fenus exerceat clericus. — Illud etiam duximus praemonendum, ut sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet: indecens enim est, crimen suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc solum aspicere et exercere debemus, ut quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter et in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

Caput V. *Episcopus canones infringens dejiciatur.* — Hoc itaque admonitio nostra denunciat, quod si quis fratrum contra haec constituta venire tentaverit, et prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostrae futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinae. Ne quid vero sit, quod praetermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta, tam beatae recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quae de ecclesiasticis ordinibus, et canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus: ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Data sexto Idus Octobris. Maximo iterum et Paterno viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA III.

Ad episcopos metropolitanos per Illyricum constitutos[1]).

SYNOPSIS.

1. Illicitos contra canones conatus prudenter monitis praeveniri. 2. Vices suas per Illyricum Anastasio thessalonicensi more praedecessorum suorum committit. 3. Bigamos, viduarum maritos, aut repudiatarum, a sacerdotio canonibus obtemperans arceri jubet. 4. Ut provinciales episcopi ad metropolitanos, sic metropolitanos ad exarchum seu vicarium pertinere. 5. Eorumdem esse metropolitanos ordinare, et de provinciarum statu ad sedem apostolicam referre. 6. Causae graviores vel appellationes sedi apostolicae reservantur.

Dilectissimis fratribus episcopis metropolitanis per Illyricum constitutis Leo.

Caput I. Omnis admonitio salutaris, quam Domino credimus aspirante contingere, in mercedem proficit monentis et moniti: et ideo nos hoc libenter arripimus, quoniam

---

[1]) In edit. Baller. 5. alias etiam 5. scripta 12. Jan. 444.

placere Deo nostro non solum nostris, sed omnium fratrum consacerdotumque nostrorum actibus festinamus. In nostram enim recurrit gratiam, si ecclesiae sic regantur, ut nullus querimoniis aditus reseretur. Sit itaque dilectioni vestrae, fratres carissimi, dulcis et jucunda praeceptio, quam de sedis apostolicae auctoritate, servata caritatis gratia, manare noscatis; nec vobis aliquid juris credatis imminui, si tam praesentibus quam futuris rebus videatis, ne illicitis praesumptionibus reseretur aditus, praecaveri. Cautius enim est usurpationibus, antequam teneantur, obsistere, quam quae usurpata fuerint vindicare.

Caput II. Et quia per omnes ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc a nobis Domino, qui apostolicae dignitatis beatissimo apostolo Petro primatum fidei suae remuneratione commisit, universalem Ecclesiam in fundamenti ipsius soliditate constituens, necessitatem sollicitudinis, quam habemus, cum his, qui nobis collegii caritate juncti sunt, sociamus. Vicem itaque nostram fratri et coepiscopo nostro Anastasio, secuti eorum exemplum, quorum nobis recordatio est veneranda[1]), commisimus; et ut sit in

[1]) Cf. opusc. t. 18. p. 165. annot.

speculis, ne quid illicitum a quoquam praesumatur, injunximus: cui in his, quae ad ecclesiasticam pertinent disciplinam, ut dilectio vestra pareat, admonemus. Non enim tam illi obtemperabitur, quam nobis, qui hoc illi pro nostra sollicitudine per illas provincias cognoscimur commisisse.

Caput III. Volumus enim tales fieri Domino sacerdotes, quibus cuncta conveniant, quae sunt ecclesiasticis canonibus definita: ut episcopi, presbyteri atque diaconi *unius uxoris viri* (1. Tim. 3, 2) sint, secundum beati Apostoli sententiam, et hanc secundum legis praecepta virginem acceperint, non viduam, non repudiatam, sicut legis Scriptura testatur (Lev. 21, 13; Ez. 44, 22). Nec se quisquam aestimet posse ad sacerdotium pervenire, qui ante baptismum, deficiente quam habebat uxore, alteram rursum, postquam per gratiam baptismatis est renovatus, acceperit: cum in baptismate peccata deleantur, non uxorum numerus abrogetur. Adeo autem in excusationem sui hoc obtendere non poterit, ut eorum se patrem filiorum, quos ante baptismum susceperit, negare non possit. Neque enim uxor, quae ex legis praecepto ducitur, inter peccata, quae abluuntur baptismate, poterit numerari.

Caput IV. Ad synodum quicunque fuerit evocatus occurrat, nec congregationi se deneget, in qua ad Deum pertinentes causas noverit esse tractandas. Quidquid causarum, ut assolet, inter consacerdotes evenerit, ejus, cui vicem nostram commisimus, examini reservetur: ut illo sub Dei timore praesule omnis ambiguitas finiatur. Nihil in ejus aut nostram, contra haec quae constituimus, praesumatur injuriam. Ejus nobis relatione, si quid ad nos referendum fuerit, innotescat: ita enim vos ad illum pertinere volumus, ut ad vos provinciarum vestrarum pertinent sacerdotes. Qui ergo jure sibi debito uti cupiunt, apostolicae sedis auctoritate concessa per suam contumaciam imminuere non nitantur.

Caput V. Ut vero vestrae dilectioni provinciae suae ordinatio permittitur sacerdotum, ita fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium de ordinando antistite volumus consulatis. Cui metropolitani episcopi consecrationem statuimus reservari: ut eo inquisitore atque custode, cum certus licentiae modus imponitur, ecclesiasticae disciplinae in omnibus ordo servetur. Ipsum vero secundum definita canonum hoc vestra dilectio nostris epistolis admonitum esse cogno-

scat, ut de statu ecclesiarum vestrarum certiores subinde sua relatione nos faciat; sciturus sibi a nobis imputandum, si quid de his, quae statuimus, a quoquam fuerit temeratum.

Caput VI. Si quae vero causae graviores vel appellationes emerserint, eas sub ipsius relatione ad nos mitti debere decrevimus[1]: ut nostra secundum ecclesiasticum morem sententia finiantur. Haec vero, quae per filium meum Nicolaum presbyterum scripta direximus, recurrentibus literis, ut vos eadem sciamus accepisse, rescribite. Data pridie Idus Januarias Theodosio XVIII. et Albino consulibus.

---

[1]) Hoc decretum legitur c. 5. epistolae sequentis, quae una cum hac in Illyricum transmissa fuit.

EPISTOLA IV.

Ad Anastasium thessalonicensem episcopum[1].

SYNOPSIS.

1. Ut bonus pastor ad solicitudinem coepiscoporum literis compelli amat. 2. Vices suas per Illyricum Anastasio committit, Syricii secutus exemplum. 3. Canonum observantiam, praesertim in ordinationibus, commendat; a quibus arceantur bigami et viduarum mariti. 4. A metropolitano comprovinciales episcopi conscio exarcho ordinentur; metropolitani ab ipso exarcho. 5. Ut omnes conveniant ad synodos; harum utilitas et auctoritas. 6. Tam presbyteros et diaconos, quam sacerdotes, non nisi diebus dominicis esse consecrandos.

Dilectissimo fratri Anastasio Leo.

Caput I. Omnium quidem literas sacerdotum grato nos relegere animo fraterni collegii caritas facit, cum per spiritalem gra-

---

[1]) In edit. Baller. 6. al. 4. scripta 12. Jan. 444.

tiam tamquam praesentes amplectimur, quibus sermone epistolis mutuo commeantibus sociamur. Sed major in his videtur esse affectio, in quibus de statu ecclesiarum certiores effecti, ad exercendae solicitudinis vigilantiam officii nostri consideratione compellimur: ut in speculis, quemadmodum Deus voluit, constituti, et pro voto nostro currentibus rebus nostrum commodemus assensum, et ea, quae depravari aliqua usurpatione perspicimus, adhibitae coercitionis remediis corrigamus: sperantes jacti seminis responsurum nobis uberem fructum, si non sinamus crescere, quae in messis detrimenta dominicae coeperint pullulare.

Caput II. Postquam itaque nobis petitio tuae dilectionis innotuit per filium nostrum Nicolaum presbyterum, ut tibi quoque a nobis, sicut decessoribus tuis, per Illyricum cum nostra vice propter custodiam regularum auctoritas praestaretur, praebentes assensum, nostra adhortatione compellimus, ut nulla dissimulatio, negligentia nulla proveniat circa ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, quas dilectioni tuae vice nostra committimus, beatae recordationis Siricii exemplum secuti: qui sanctae memoriae Anysio praedecessori tuo bene de apostolica

sede tunc merito, et rebus post sequentibus approbato, certa tum primum ratione commisit[1]: ut per illam provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit, ecclesiis subveniret. Gloriosa instantius exempla sequenda sunt, ut quorum privilegiis uti cupimus, eorum nos similes in omnibus approbemus. Imitatorem te tam praedecessoris tui, quam decessoris, qui pari modo hoc et meruisse et egisse cognoscitur, esse volumus: ut de profectu ecclesiarum, quas tibi vice nostra committimus, gaudeamus. Ut enim bene agenti, et quae sacerdotali auctoritati conveniunt, solertius exsequenti ad honorem proficit res tributa; ita huic oneri esse cognoscitur, qui commissa sibi potestate, qua debet moderatione non utitur.

Caput III. Credita itaque tibi, frater carissime, gubernacula pervigil tene, et mentis tuae oculos per omnia, quae curae tuae

---

[1]) *Certa tum primum ratione commisit.* Vicariatus thessalonicensis initia Damaso tribuuntur ab Innocentio I., Nicolao I. et Joanne III., quod et manifestum est ex epistola Damasi ad Acholium thessalonicensem. Quod si distinguas inter primum hujus dignitatis veluti crepusculum et majora ejusdem incrementa *certa quadam ratione* a Siricio primum firmata, poteris utramque sententiam conciliare.

videas injuncta, circumfer; in mercedem tuam profutura custodiens, et his, qui disciplinam canonum labefactare nituntur, obsistens. Divinae legis sanctio veneranda et canonum specialius decreta serventur. Per commissas tibi provincias tales domino sacerdotes, quibus sola vitae et clericalis ordinis suffragantur merita, consecrentur. Nihil gratiae personali, nihil ambitioni, nihil redemptis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentius, et per longum vitae tramitem disciplinis ecclesiasticis, qui ordinandi fuerint imbuantur. Si tamen illis omnia, quae a sanctis patribus sunt constituta, conveniant, et quae beatum apostolum Paulum de talibus legimus praecepisse, custodierint: ut unius uxoris vir sit, et hanc virginem, ut auctoritas divinae legis cavet, acceperit. Quod ita solicitius volumus custodiri, ut omnibus excusationibus locum adimamus: ne se quisquam credat posse ad sacerdotium pervenire, qui uxorem, antequam Christi gratiam consequeretur, accepit, qua deficiente alteram post baptismum conjunxerit sibi: cum negari uxor illa non possit, nec prioris conjugii numerus aboleri; et eorum ita sit pater filiorum, quos ante baptismum ex illa susceperit: quemadmodum et illorum fit, quos

ex altera post baptismum noscitur suscepisse. Sicut enim peccata, et quae illicita esse noscuntur, per lavacrum baptismatis abolentur[1], ita quae sunt legis praecepto concessa vel licita, non delentur.

Caput IV. Nullus te inconsulto per illas ecclesias ordinetur antistes: ita enim fiet, ut sint de eligendis matura judicia, dum tuae dilectionis examinatio formidetur. Quisquis vero a metropolitanis episcopus contra nostram praeceptionem praeter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suae rationem, qui hoc praesumserint reddituros. Singulis autem metropolitanis sicut potestas ista committitur, ut in suis provinciis jus habeant ordinandi; ita eos metropolitanos a te volumus ordinari, maturo tamen et decocto judicio. Quamvis enim omnes antistites probatos et Deo placitos deceat consecrari, hos tamen praecellere volumus, quos praefuturos his, qui ad se pertinent, consacerdotibus noverimus. Quod dilectionem tuam solicitius agere prae-

---

[1]) Quesnellus duas voces *sicut enim* necessarias supplevit, et *abolentur* emendavit pro *abolebuntur*.

monemus et cautius, ut illud apostolicum custodire, quod scriptum est, approberis: *Manus cito nemini imposueris* (1. Tim. 5, 22).

Caput V. Ad synodum quisquis fratrum fuerit evocatus occurrat, nec sanctae congregationi se deneget: in qua maxime constituendum esse noverit, quod ad disciplinam poterit ecclesiasticam pertinere. Melius enim omnis culpa vitabitur, si inter sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur: et emendationi pariter et caritati plurimum praestat adunata societas. Illic, si quae causae natae fuerint, praestante Domino, ita poterunt terminari, ut contentio nulla resideat, sed solida (*al.* sola) inter fratres caritas coalescat. Si qua vero causa major evenerit, quae a tua fraternitate illic praesidente non potuerit definiri, relatio tua missa nos consulat: ut revelante Domino, cujus misericordiae profitemur esse, quod possumus, quod ipse nobis aspiraverit, rescribamus: ut cognitioni nostrae pro traditione veteris instituti et debita apostolicae sedis reverentia nostro examine vindicemus: ut enim auctoritatem tuam vice nostra exercere te volumus; ita nobis, quae illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emiserit, reservamus.

Caput VI. Haec itaque in omnium fratrum facies notitiam pervenire: ut nullus deinceps per ignorationem in observandis his, quae praecepimus, excusandi se reperiat facultatem. Ad ipsos etiam metropolitanos singularum provinciarum nostra, quibus eos moneremus, scripta dereximus: ut noverint apostolicis obediendum esse sententiis; et tunc se nobis parere, cum fraternitati tuae ex nostra delegatione coeperint, secundum ea quae scripsimus, obedire. Cognovimus sane, quod non potuimus silentio praeterire, a quibusdam fratribus solos episcopos tantum diebus dominicis ordinari; presbyteros vero et diaconos, circa quos par consecratio [1]) fieri debet, passim quolibet die dignitatem officii sacerdotalis accipere; quod contra canones et traditionem patrum usurpatio corrigenda committit, cum mos quibus est

---

[1]) *Par consecratio.* Consecratio episcoporum, presbyterorum et diaconorum non dicitur *par* ratione effectus, ut per se patet, sed dicitur *par* tum ratione *ritus visibilis*, qui erat impositio manus; tum ratione *efficaciae*, quae est *sacramentalis*, nam vi ordinationis ordinandi ita constituuntur presbyteri vel diaconi et consecrantur Deo in hoc munere, ut episcopi virtute ordinationis fiunt primi ordinis sacerdotes.

traditus circa omnes sacros ordines debeat omnimodis custodiri: ita ut per longa temporum curricula, qui sacerdos vel levita ordinandus est, per omnes clericalis officii ordines provehatur: ut diuturno discat tempore, cujus et doctor ipse futurus est. Data pridie Idus Januarias Theodosio XVIII. et Albino Coss.

EPISTOLA V.

Ad Dioscorum alexandrinum episcopum[1]).

SYNOPSIS.

1. De ordinatione episcoporum, presbyterorum et diaconorum, ut post sabbatum, vel circa exordia noctis, quae proxime succedit, vel mane ipso dominico die celebretur. 2. De iteratione sacrificii, quod repetere oportet eadem festivitatis die, cum et basilica angustior est, quam ut totum simul populum capere queat, et ingens fidelium multitudo convenit.

Leo episcopus Dioscoro episcopo alexandrino salutem.

Quântum dilectioni tuae dominicae caritatis impendamus affectum, ex hoc poteris approbare, quod tua firmius fundare desideramus initia, ne quid caritâti tuae ad perfectionem deesse videatur, cum tibi spiritalis grâtiae merita, ut probavimus, suffragentur[2]). Paterna igitur et fraterna collatio de-

---

[1]) In edit. Baller. 9. al. 11. scripta 21. Jun. 445.

[2]) Dum haec Dioscoro scriberet s. Leo, nondum ei

bet sanctitati tuae esse gratissima, et a te taliter suscipi, quemadmodum a nobis eam intelligis proficisci. Unum enim nos sentire oportet et agere, ut, sicut legimus, in nobis quoque unum esse cor et una anima comprobetur. Cum enim beatissimus Petrus apostolicum a Domino acceperit principatum, et romana ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod sanctus discipulus ejus Marcus, qui alexandrinam primus ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit: cum sine dubio de eodem fonte gratiae unus spiritus et discipuli fuerit et magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quam quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut cum unius nos esse corporis et fidei fateamur, in aliquo discrepemus, et alia doctoris, alia discipuli instituta videantur.

Caput I. *Quo die sacerdotalis, vel levitica benedictio celebrari debeat?* — Quod ergo a patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, a vobis quoque volumus custodiri, ut non passim diebus omni-

---

perspecta erat hominis indoles mensque perversa, nec tam funestas ab eo in Ecclesia Dei excitandas tragoedias praevidebat.

bus sacerdotalis vel levitica ordinatio celebretur; sed post diem sabbati ejus noctis, quae in prima sabbati[1]) lucescit, exordia deligantur, in quibus his, qui consecrandi sunt, jejunis, et a jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiae erit, si mane ipso dominico die, continuato sabbati jejunio, celebretur, a quo tempore praecedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Nam praeter auctoritatem consuetudinis, quam ex apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra Scriptura

---

[1]) *In prima sabbati*, in dominica, quae est prima hebdomadae dies. Post verbum *deligantur* inseruntur in antiquioribus editionibus verba: *hoc est sub lege divini officii substituantur*, quae tamen sunt glossema, ut patet ex pluribus codicibus Ergo celebranda est ordinatio vespere seu exordio noctis praecedentis diem dominicum, cum haec pertineat ad completum diem dominicum, vel *quod ejusdem observantiae erit* mane ipso die dominico, semper enim ita celebrabitur die dominico, qui ex Dei ordinatione est adeo solemnis. Animadvertendum autem est sensim a mane dominico ad initia noctis, deinde a noctis exordio ad antecedentis sabbati vesperam, post a vespera ad meridiem, denique a meridie ad matutinas horas, ut fit hodie, ordinationem tandem revocatam esse.

manifestat, quod cum apostoli Paulum et Barnabam ex praecepto Spiritus sancti ad Evangelium gentibus mitterent praedicandum, jejunantes et orantes imposuerunt eis manus (Act. 13, 25): ut intelligamus, quanta et dantium et accipientium devotione curandum sit, ne tantae benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie et laudabiliter apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus praeesse te voluit, etiam ipse servaveris: ut his, qui consecrandi sunt, nunquam benedictio nisi in die resurrectionis dominicae[1]) tribuatur, cui a vespera sabbati initium constat adscribi, et quae tantis divinarum dispositionum mysteriis est consecratā, ut quicquid est à Domino insignius constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumsit exordium. In hac per

---

[1]) Non est putandum, tantum die paschalis licuisse in antiqua Ecclesia ordinationes celebrare, nam s. Leo nomine *diei resurrectionis dominicae* quamlibet dominicam intelligit, ut patet evidenter ex contextu, cum dein probet hanc diem tantis mysteriis fuisse consecratam, quae tamen non omnia die paschatis, sed die aliqua dominica contigerunt: et supra diem resurrectionis distinguit a Paschate Domini.

resurrectionem Christi et mors interitum, et vita accepit initium. In hac apostoli a Domino praedicandi omnibus gentibus Evangelii tubam sumunt, et inferendum universo mundo sacramentum regenerationis accipiunt. In hac, sicut beatus Joannes evangelista testatur, congregatis in unum discipulis, januis clausis, cum ad eos Dominus introisset, insufflavit et dixit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum detinueritis, detenta erunt* (Joan. 20, 22, 23). In hac denique promissus a Domino apostolis Spiritus sanctus advenit: ut coelesti quadam regula insinuatum et traditum noverimus, in illa die celebranda nobis esse mysteria sacerdotalium benedictionum, in qua collata sunt omnia dona gratiarum.

Caput II. *De iterando missae sacrificio, ut plebi supervenienti satisfiat.* — Ut autem in omnibus observantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri: ut cum solemnior quaeque festivitas conventum populi numerosioris indixerit, et ea fidelium multitudo convenerit, quam recipere basilica simul una non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur: ne his tantum admissis ad hanc devotionem, qui primi advenerint, videantur

hi, qui postmodum confluxerint, non recepti: cum plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties basilicam, in qua agitur, praesentia novae plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem, ut quaedam pars populi sua devotione privetur, si unius tantum missae more servato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte convenerint. Studiose ergo dilectionem tuam et familiariter admonemus, ut quod nostrae consuetudini ex forma paternae traditionis insedit, tua quoque cura non negligat: ut per omnia nobis et fide et actibus congruamus. Propter quod reu eanti filio nostro Possidonio presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, et toties ad nos missus, quid in omnibus apostolicae auctoritatis teneremus, agnovit. Data XI. Kalendas Julias.

EPISTOLA V.

Ad episcopos per provinciam viennensem constitutos[1]).

In causa Hilarii arelatensis episcopi.

SYNOPSIS.

1. Unitatem ecclesiasticam in s. Petri soliditate esse collocatam, a qua nefas sit recedere. 2. Hilarium arguit statum et concordiam perturbantem. 3. Celidonium ab Hilario depositum sedi suae restitutum esse, exponit. 4. Projecto episcopo superstiti alium perperam superordinatum esse. 5. Ordinationem episcopi provincialis metropolitano reservandam. 6. Sine cleri plebisque consensu, et extra diem legitimum neminem ordinandum. 7. Hilarium et proprio et alieno jure depulsum cogendi concilii potestate privari. 8. Neminem pro levi causa communione esse pellendum. 9. Leontium loco Hilarii cogendis synodalibus conciliis cum potestate praeficit.

Dilectissimis fratribus, universis episcopis per viennensem provinciam constitutis Leo Romae episcopus.

Caput I. Divinae cultum religionis, quem in omnes gentes omnesque nationes Dei vo-

---

1) In edit. Baller. 10. scripta a. 445.

luit gratia coruscare, ita Dominus noster Jesus Christus humani generis Salvator instituit, ut veritas, quae antea legis et prophetarum praeconio continebatur, per apostolicam tubam in salutem universitatis exiret, sicut scriptum est: *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum* (Ps. 18, 5). Sed hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro, apostolorum omnium summo, principaliter collocaverit: et ab ipso quasi quodam capite, dona sua velit in corpus omne manare: ut exsortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum[1]), id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: *Tu es Petrus, et super hanc pe-*

---

[1]) *In consortium individuae unitatis assumptum.* Hisce significatur, quod sicut Christus ob unitatem Ecclesiae petra est et fundamentum, cui tota debet adhaerere Ecclesia, ita ejusdem unitatis bono in hujus praerogativae consortium Petrus assumptus fuit a Christo, cum ipsum sui loco constituit petram ecclesiae, et petram ita solidam, cui portae inferi non praevalerent. Haec illustrantur iis, quae idem Leo docet s. 4. n. 2, 3. (opusc. t. 14. p. 17. s.). Cum igitur s. Petrus eatenus in individuae

tram aedificabo ecclesiam meam (Matth. 16, 18); ut aeterni templi aedificatio, mirabili mu-

---

unitatis consortium assumptus fuerit a Christo, quatenus ad formandam et custodiendam Ecclesiae unitatem in consortium assumptus non minus nominis quam soliditatis ejus petrae, quae Christus est, constitutus fuit petra et fundamentum Ecclesiae, nihil mirum si eum s. Pontifex expertem dixit mysterii coelestis, seu extra unitatem Ecclesiae, quicunque ausus fuerit non tam a Christi, quam a Petri soliditate recedere. Cf. Ballerinios observ. in not. 4. Quesnelli in hanc ep. — Modum hic s. Leo suppeditat, quo concilientur ea, quae patres nunc de apostolorum aequalitate habent, nunc de eorundem inaequalitate. Non negamus 1. plures patres affirmare apostolos fuisse aequales (cf. ex gr. Cyprianum de unit. eccl. n. 4. opusc. t. 1. p. 74). Verum 2. longe plures sunt, qui id negant vel aequivalenter, quoties scil. Petrum vocant primum, principem, coriphaeum, caput etc. apostolorum, vel etiam disserte. Cf. Schrader de unitate romana l. 1. n. 203. ss). Praeter ea, quae passim leguntur in his opusculis (ut patet ex indice rerum sub voce *Petrus*), speciminis gratia audiatur Isidorus hispalensis ep. 8. (dubia tamen nonnihil) n. 2: „Quod vero de parilitate agitur apostolorum, Petrus praeeminet ceteris, quia a Domino audire meruit: *Tu vocaberis Cephas*, *tu es Petrus* etc. (Joan. 1, 42; Matth. 16, 18), et non ab alio aliquo, sed ab ipso Dei et Virginis Filio honorem pontificatus in Christi Ecclesia primus suscepit. Cui etiam post resurrectionem Filii Dei ab eodem dictum est: *Pasce agnos meos* (Joan. XXI, 15) agnorum nomine ecclesiarum prae-

nere gratiae Dei, in Petri soliditate consisteret; hac ecclesiam suam firmitate corrobo-

---

latos notans. Cujus dignitas potestatis etsi ad omnes catholicarum episcopos est transfusa, specialius tamen romano antistiti singulari quodam privilegio, velut capiti, ceteris membris celsior permanet in aeternum. Qui igitur debitam ei non exhibet reverenter obedientiam, a capite sejunctus acephalorum schismati se reddit obnoxium." Quare concludendum est 3. evidenter hanc inter apostolos aequalitatem non esse, si Petrum spectes, undequaque *adaequatam*, sed *inadaequatam* et secundum quid. Aequales scil. 4. sunt quoad apostolatus velut substantiam, quatenus hic includit immediatam a Christo missionem, infallibilitatem in docendo, plenam jurisdictionem et potestatem promulgandi ubique locorum Evangelium, fundandi et administrandi ecclesias etc., sed 5. cum hac aequalitate multiplex erat juncta inaequalitas. In Petro enim a. haec auctoritas erat *ordinaria* scil. propaganda in suos successores, adeo ut romani episcopi Petri sint heredes in solidum et ex asse: in ceteris vero apostolis potestas haec erat *extraordinaria*, adeo ut, licet episcopi dicantur et sint apostolorum successores, singuli non sint heredes totius potestatis, qua fruebantur apostoli, sed tantum portionis. Petri auctoritas b. erat immunis ab aliorum apostolorum auctoritate; reliqui apostoli suum munus exercere non poterant citra respectum ad Petrum, sejuncti a Petro, suasque ecclesias Petro subordinare debebant, utpote unitatis centro et origini, ut praeclare docet Optatus l. 2. n. 2. (opusc. t. 10. p. 76). Hinc c. Petri potestas et cura se ad reliquos quoque extendebat apostolos;

rans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portae contra illam inferi praevalerent. Verum hanc petrae istius sacratissimam firmitatem, Deo, ut diximus, aedificante constructam, nimis impia vult praesumptione violare, quisquis ejus potestatem tentat infringere, favendo cupiditatibus suis, et id, quod accepit a veteribus, non sequendo: cum nulli se subditum legi, nullis institutionis dominicae credit regulis contineri, a vestro nostroque, per novae usurpationis ambitum, more desciscens, praesumendo illicita et quae custodire debuit, negligendo.

Cap. II. Verum haec nos, Deo, ut credimus,

---

ceteri vero apostoli in se invicem nullam habebant auctoritatem. Fatendum tamen ultro est, pro eximiis quibus apostoli excellebant charismatibus extraordinarioque Ecclesiae stadio hujus primatus exercitio in ipsos apostolos locus nullus aut vix aliquis dari poterat. Sed quum primum apostolorum charismata cessarent ac stadio charismatum extraordinario ordinarium succederet, tota semet primatus vis pro variis rerum personarumque adjunctis multifariam explicavit, adeo ut in Petri successoribus manifestum fieret, quanta ad Ecclesiam regendam continendamque principi apostolorum in alios pastores omnes potestas tributa fuisset. Ceterum haec s. Leo iterum praeclare illustrat infra ep. 14. in nostra ed. 8. c. 11.

aspirante, servata circa vos nostrae caritatis gratia, quam sanctitati vestrae apostolica semper sedes, ut meministis, impendit, nitimur consilio maturiore corrigere, et vestrarum ecclesiarum statum communicato vobiscum labore componere, non nova instituentes, sed vetera renovantes: ut in status consuetudine, quae nobis a nostris patribus est tradita, perduremus et Deo nostro per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis, placeamus. Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat apostolicam sedem, pro sui reverentia a vestrae etiam provinciae sacerdotibus, innumeris relationibus esse consultam, et per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem causarum, aut retractata, aut confirmata fuisse judicia: adeo ut servata unitate spiritus in vinculo pâcis, commeantibus hinc inde literis, quod sancte agebatur, perpetuae proficeret caritati: quoniam solicitudo nostra, non sua quaerens, sed quae sunt Christi, dignitatem divinitus datam nec ecclesiis, nec ecclesiarum sacerdotibus abrogabat. Sed hunc tramitem semper inter majores nostros, et bene tentum, et salubriter custoditum Hilarius ecclesiarum statum, et concordiam sacerdotum novis praesumptio-

nibus turbaturus excessit[1]); ita suae vos cupiens subdere potestati, ut se beato apostolo Petro non patiatur esse subjectum, ordinationes sibi omnium per Gallias ecclesiarum vindicans, et debitam metropolitanis sacerdotibus in suam transferens digni-

[1]) Causae, ob quas s. Leo hac epistola in Hilarium arelatensem episcopum, ad quam dignitatem post s. Honoratum suum quondam in spirituali vita ducem et magistrum e lerinensi monasterio, multorum ea aetate episcoporum seminario, merito virtutis et doctrinae evectus fuerat, tam acerbe invehitur, hae potissimum erant: 1. quod Celidonium vesontionensem episcopum, causa non satis discussa, sacerdotio privarit. 2. quod Projecto episcopo aegrotanti praeter ejus notitiam alium episcopum suffecerit, et jura viennensis metropolitae, sub quo Projectus erat episcopus, invaserit. 3. quod postquam Romam profectus est, non exspectata s. Leonis et concilii ab eo celebrati sententia Arelatem clam redierit. 4. quod invitis civibus episcopum adhibito militari praesidio obtruserit. Tametsi vero s. Hilarius, dum jura ecclesiae suae adversus viennensem praesulem, idque, ut sibi videbatur, juste, nimio fervore tuetur, tanti pontificis indignationem incurrerit; scribit tamen s. Honoratus massiliensis episcopus in ejus vita c. 17. ipsum ad sedem suam reversum se ad *placandum animum s. Leonis inclinata humilitate convertisse*, eumque in finem s. Ravennium tunc presbyterum suum, s. quoque Nectarium ac Constantium praecipuos sacerdotes Romam ablegasse. Celebratur quoque a coaevis scriptoribus sancto Pros-

tatem[1]); ipsius quoque beatissimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo:

---

pero (in Chron.), s. Eucherio lugdunensi (in ep. de laud. eremi), et Gennadio massiliensi (de script. eccl. c. 69) ob res contra pelagianos praeclare gestas, et insignem vitae sanctitatem ac doctrinam. Quin ipse quoque s. Leo in ep. ad episcopos per arelatensem provinciam eundem *sanctae memoriae* praesulem vocat, colitque eum universa Ecclesia sancti titulo romano martyrologio 5. Maji insertum.

[1]) *In suam transferens dignitatem.* Antiquiores editiones habent: „*in suum jus* transferens dignitatem." Infra suspicatur Quesnellus pro *prae ceteris* solvendi etc. legendum esse *pro ceteris*. Quaeritur tamen, quomodo prae ceteris dederit Christus Petro potestatem ligandi atque solvendi; nam quae uni Petro tribuit Matth. 16, 19., omnibus confert 18, 18. Nullam proinde praerogativam videtur Christus Petro concessisse, qua ceteri carerent. Sed verum manet, quod s. Leo cum tot aliis patribus (cf. opusc. t. 10. p. 247. ss.) tradit. Advertatur enim 1. haec *speciatim* dici uni Petro, cum verba Matth. 18, 18. generatim ad omnes apostolos spectent: illa 2. rationem praemii pro insigni continent fidei confessione, non vero ista: aliquid igitur non commune complectuntur. Illis 3. praemittuntur verba amplissima: *Tu es Petrus* etc., *tibi dabo claves regni coelorum:* quae Matth. 18, 18. non leguntur: in tali ergo contextu singularem quoque portendunt praerogativam: scil. 4. eorundem verborum vis atque significatio pro ratione subjecti intenditur vel remittitur. Jam vero Petrus petrae fundamentique

cui cum prae ceteris solvendi et ligandi tradita sit potestas (Matth. 16, 19), pascendarum tamen ovium cura specialius mandata est (Joan. 21, 15). Cui quisquis principatum aestimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiae suae semetipsum in inferna demergit.

Cap. III. Quae igitur apud nos in causa Celidonii episcopi gesta confecta sint, et quae Hilarius dixerit, dum cum eodem, praesente supradicto episcopo, audiretur, inditus chartis rerum ordo[1]) demonstrat. Ubi postquam Hilarius rationabile, quod in sanctorum concilio sacerdotum posset respondere, non habuit, ad ea se occulta cordis ipsius transtulerunt, quae nullus laicorum dicere, nullus sacerdotum posset audire. Doluimus, fateor, fratres, et hunc ejus mentis tumorem medelis patientiae nostrae curare tentavimus.

---

dignitate praecellit reliquos apostolos: eadem ergo verba ad ipsum ceterosque directa apostolos eminentiori quadam ratione ad ipsum referuntur, quam ad reliquos apostolos, quod etiam, ut jam vidimus, patres de ipsa potestate ligandi atque solvendi affirmant.

[1]) *Inditus chartis rerum ordo*, acta huic epistolae adjecta.

Nolebamus etenim ea illi exacerbare vulnera, quae suae animae insolentibus subinde sermonibus infligebat, et quem susceperamus, ut fratrem, delinire magis ipsum, quamvis ipse se suis responsionibus innodaret, quam contristare nostris interlocutionibus, nitebamur. Absolutus est Celidonius episcopus, quoniam se injuste sacerdotio fuisse dejectum manifesta testium responsione, ipso etiam praesente, monstraverat; ita ut, quod Hilarius nobiscum residens posset opponere, non haberet. Remotum est ergo judicium, quod prolatum in hac sententia legebatur, quod tamquam viduae maritus [1]) sacerdotium tenere non posset. Quod nos quidem servantes legalia constituta, solicitius voluimus custodiri, non solum circa sacerdotes, sed circa clericos quoque minoris officii: ne ad sacram militiam hi permittantur accedere, quibus sit tale conjugium, vel qui contra apostolicam disciplinam non unius tantum

---

[1]) *Tamquam viduae maritus*, hi enim erant et adhuc sunt irregulares. Nomine autem *legalium constitutorum*, ad quae mox provocat, non videtur secundum Ballerinios s. Leo *canones* intelligere, sed legem Levitici 21, 14., quam Ezechiel repetit 44, 22, ad quam etiam in hac q. supra ep. 5. (in edit. nostra 8.) ad episcopos Illyrici provocat.

uxoris viri fuisse monstrentur. Sed sicut eos, quos factum suum non potest excusare, aut non admittendos, aut si fuerint, decernimus removendos, ita quibus hoc falso objicitur, habita necesse est examinatione purgemus, et suum officium perdere non sinamus. Mansisset namque in illum prolata sententia, si objectorum veritas exstitisset. Redditus itaque est ecclesiae suae, et huic, quam amittere non debuit, dignitati coepiscopus noster Celidonius, sicut gestorum series, et post decursam cognitionem sententia, quae a nobis est prolata, testatur.

Caput IV. Huic negotio sic finito, fratris et coepiscopi nostri Projecti querela successit: cujus ad nos literae lacrymabiles et dolendae de superordinato sibi episcopo sunt directae. Epistola quoque ingesta est civium ipsius, et numerosa singulorum subscriptione firmata, invidiosissimis contra Hilarium plena querimoniis: quod Projecto episcopo suo aegrotare liberum non fuisset, ejusque sacerdotium in alium praeter suam notitiam esse translatum, et tamquam in vacuam possessionem ab Hilario pervasore heredem viventis inductum. Quid hic fraternitas vestra sentiat, cuperemus audire. Quamquam de vestris animis nostra non debeat sententia

dubitare: cum fratrem in lectulo constitutum tam non infirmitate corporis aggravari, quam alio videatis dolore torqueri. Quae spes illi de vita relinquitur, cui de sacerdotio suo desperatio, dum illi alter substituitur, irrogatur? Apparet quam mitis sit corde Hilarius, qui obesse praesumptioni suae fraternae mortis credidit tarditatem. Quantum enim in se fuit, illi subtraxit lucem, abstulit vitam, qui hunc dolorem, in locum ejus alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus esset, injecit. Esto ut brevis fratri evenerit humanae conditionis consueta migratio, quid sibi Hilarius quaerit in aliena provincia; et id quod nullus decessorum ipsius ante Patroclum habuit[1]), quid usurpat? cum et ipsum, quod Patroclo a sede apostolica

[1]) Videlicet jus episcopos viennensis et narbonensis provinciae creandi et ordinandi, de quo illarum provinciarum episcopi jam apud Bonifacium et Coelestinum rom. pontifices questi fuerant: jura enim, quae arelatensi ecclesiae usu antiquo competebant, nemo impetiit: erat autem longo jam tempore consecuta non modo ut esset metropolis, suamque peculiarem provinciam in regione viennensi constitueret, verum etiam primatiae seu vicariatus apostolici jure supra utramque narbonensem provinciam, primam nempe et secundam, potiretur. Tentarunt quoque saepius arelatenses praesules, ut narrat Baronius ad

temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublatum? Exspectarentur certe vota civium, testimonia populorum; quaereretur honoratorum arbitrium, electio clericorum, quae in sacerdotum solent ordinationibus ab his, qui noverunt patrum regulas, custodiri: ut apostolicae auctoritatis norma in omnibus servaretur, qua praecipitur, ut sacerdos ecclesiae praefuturus, non solum attestatione fidelium, sed etiam eorum, qui foris sunt, testimonio muniatur (1. Tim. 3, 7), neque ullius scandali relinquatur occasio, cum per pacem et Deo placitam concordiam consonis om-

---

annum Christi 445., in viennensi et narbonensi provinciis tum ante, tum post Patroclum, cui jus istud Zosimus Papa concesserat quidem, sed dein meliore consilio, ut ait s. Leo infra, revocavit Bonifacius I., episcopos ordinare, verum non sine renitentia et querelis aliorum praesulum. Quapropter, ne primates seu vicarii apostolici jurisdictionem suam nimium extenderent, indeque perturbatio et lites in ecclesiis enascerentur, romani pontifices, dum per provincias vicarios apostolicos constituebant, salva et integra metropolitanorum jura permanere, se velle declarabant: sic enim s. Leo ep. XII. (in nostra ed.) ad Anastasium thessalon. scribit: „Metropolitanos singularum provinciarum, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuae cura praetenditur, jus traditae sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus.“

nium studiis, qui doctor pacis futurus est, ordinatur.

Caput V. Sed ille insperatus nescientibus supervenit, et improvisus abscessit, cursu, ut didicimus, celeri itinera multa conficiens, et per longinquas provincias tanta immaturitate discurrens, ut videatur gloriam de scurrili velocitate, potius quam de sacerdotali moderatione captasse. Haec enim directarum ad nos civium verba sunt literarum: „Ante abscessit, quam eum venisse nossemus.“ Non est hoc redire, sed fugere, nec salubritatem impendere diligentiae pastoralis, sed vim inferre latronis et furis, dicente Domino: *Qui non intrat per januam in cortem ovium, sed ascendit aliunde, hic fur et latro est* (Joan. 10, 1). Non ergo Hilarius tam studuit episcopum consecrare, quam eum potius, qui aegrotabat, occidere; et ipsum, quem superposuit, male ordinando decipere. Nos tamen, quod vobis credimus Deo judice placiturum, in commune cunctis fratribus consulentes, et male ordinatum submoveri, et episcopum Projectum in suo sacerdotio permanere debere decrevimus; id statuentes, ut si quisquam fratrum nostrorum in quacunque provincia decesserit, is sibi ordinationem vindicet sacerdotis, quem illius provinciae me-

tropolitanum esse constiterit. Duae, ut videmus, causae transactae sunt, in quibus tamen multa sunt, quae praeter rationem ecclesiasticam videantur esse commissa, et justi judicii debeant exspectare censuram. Sed nos diutius hic non possumus immorari, cum ad alia, quae nobis cum vestra sanctitate solicitius conferenda sunt, provocemur.

Caput VI. Militaris manus, ut didicimus, per provincias sequitur sacerdotem, et armati praesidii praesumptione suffulto ad invadendas per tumultum famulatur ecclesias, quae proprios amiserint sacerdotes. Trahuntur ordinandi ante hoc officium, his quibus praeficiendi sunt, civitatibus ignorati. Ut enim notus, qui fuerit et probatus, per pacem petitur, ita per vim necesse est, qui ignotus adducitur, imponatur. Obtestor et obsecro, et sub Dei vos invocatione convenio, prohibete, fratres, talia, et omnem dissensionis materiam de vestris provinciis removete. Certe nos ante Deum absolvimus, qui vos, ne permittatis ultra haec fieri, convenimus. Per pacem et quietem sacerdotes, qui futuri sunt, postulentur. Teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus et plebis. Qui praefuturus est omnibus, ab omnibus eligatur.

Ordinationem sibi, ut ante jam diximus, singuli metropolitani suarum provinciarum cum his, qui ceteros sacerdotii antiquitate praeveniunt, restituto sibi per nos jure defendant. Alienum jus alter sibi non audeat vindicare. Suis limitibus, suis terminis sit unusquisque contentus; et privilegium sibi debitum in alium transferre se posse, noverit non licere. Quod si quis negligens apostolicas sanctiones, plus gratiae tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, privilegium suum in alium transferre posse se credens, non is, cui cesserit, sed is, qui intra provinciam antiquitate episcopali ceteros praevenit sacerdotes, ordinandi sibi vindicet potestatem. Non passim, sed die legitimo ordinatio celebretur: nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non die sabbati vespere, quod lucescit in prima sabbati, vel ipso dominico die fuerit ordinatus. Solum enim majores nostri resurrectionis dominicae diem hoc honore dignum judicaverunt, ut sacerdotes, qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur.

Caput VII. Suis unaquaeque provincia sit contenta conciliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere synodales[1]), et sacerdo-

[1]) Videtur Hilario ob praedictas causas ademptam

tum Domini judicia, se interserendo turbare. Qui non tantum noverit se ab alieno jure depulsum, sed etiam viennensis provinciae, quam male usurpaverat, potestate privatum. Dignum est enim, fratres, antiquitatis statuta reparari, cum is, qui sibi ordinationem provinciae indebitae vindicabat, talis in praesenti etiam probatus fuerit exstitisse, ut cum ipse frequentius temerariis et insolentibus verbis sententiam damnationis expeteret, suae tantum civitatis illi sacerdotium, pro sedis apostolicae pietate, praeceptio nostra servaverit. Non ergo inter-

---

fuisse a s. Leone dignitatem vicarii apostolici, id si ita est, eandem rursus dignitatem idem s. Leo Ravennio Hilarii successori restituit, ut probant illius ad eundem Ravennium literae posteriores, in quibus ita scribit: „Voluimus eos (Petronium nempe presbyterum, et Regulum diaconum, per quos celebrem suam ad s. Flavianum epistolam Ravennio miserat in Gallia promulgandam) nostro interesse tractatui, et universa cognoscere, quae per te cupimus ad omnium fratrum et consacerdotum nostrorum notitiam pervenire: hoc dilectioni tuae specialiter delegantes, ut solicitudine vigilantiae tuae epistola nostra, quam ad Orientem pro fidei defensione direximus, vel sanctae memoriae Cyrilli, quae nostris sensibus tota concordat, universis fratribus innotescat: ' hujusmodi enim apostolicarum literarum promulgationem apostolicis vicariis committi solebat.

sit ulli ordinationi: non ordinet, qui meriti sui conscius, cum quaereretur ad causam, turpi fuga se credidit subtrahendum, exsors apostolicae communionis[2]), cujus particeps esse non meruit: Deo, ut credimus, hoc agente, qui illum, inopinantibus nobis, et ad judicia nostra pertraxit, et inter examinationes habitas, ne communionis nostrae consors fieret, ut abscederet latenter, effecit.

Caput VIII. Nulli christianorum facile communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium sacerdotis, quod in magni reatus ultionem invitus et dolens quodammodo debet inferre animus judicantis. Cognovimus enim pro commissis et levibus verbis quos-

---

[1]) Male nonnulli hunc locum de excommunicatione, qua s. Leo Hilarium a sua communione separaverit, interpretantur. Ex sequentibus enim palam fit, ideo Hilarium dici *exsortem apostolicae communionis*, quia ipse Roma inopinate aufugiens inter sacra utique mysteria *communionis nostrae*, subdit pontifex, *consors fieri noluit.* Hilarius scil., qui ex auctore Vitae ejus (s. Honorato) c. 17. apud Leonem questus fuerat, aliquos apud gallos publica sententia damnatos „in Urbe sacris altaribus interesse, communioni ejus (Celidonii), quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus aquievit“, et ne cogeretur cum eo, quem absolvendum praesentiebat, Romae communicare, recessit et eatenus ab ipsa apostolica communione se subduxit. Ballerinii.

dam a gratia communionis exclusos, et animam, pro qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam saevi supplicii sauciatam et inermem quodammodo, exutamque omni munimine diabolicis incursibus, ut facile caperetur, objectam. Certe si quando causa talis emerserit, ut pro commissi criminis qualitate, aliquem juste faciat communione privari, is tantum poenae subdendus est, quem reatus involvit; nec particeps debet esse supplicii, qui consors non docetur fuisse commissi. Sed quid mirum eum in laicos talem existere, qui soleat de sacerdotum damnatione gaudere?

Caput IX. Unde quia nostra longe alia videtur intentio, nam omnium ecclesiarum statum et concordiam custodiri cupimus sacerdotum: ad unitatem vos vinculo caritatis hortantes, et obtestamur et affectione congrua commonemus, ut ea, quae a nobis, Deo inspirante, et beatissimo Petro apostolo discussis probatisque nunc omnibus causis decreta sunt[1]), pro vestra pace et dignitate servetis; certi non tam nostro, quam vestro

[1]) His decretis adjecit Valentinianus III. constitutionem, ne eorum exsecutio impediretur, in qua praeter ea, quae jam retulimus opusc. t. 17. p. 32.,

honori proficere, quod talia statuisse cognoscimur. Non enim nobis ordinationes vestrarum provinciarum defendimus, quod potest forsitan ad depravandos vestrae sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri, sed vobis per nostram sollicitudinem vindicamus: ne quid ulterius liceat novitati, nec praesumptori locus ultra jam pateat privilegia vestra cassandi. Nostrae etiam gratulationi hoc solum crescere profitemur, si et aposto-

---

haec leguntur: „Et erat quidem ipsa sententia per Gallias etiam sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti pontificis auctoritati in ecclesiis non liceret? Sed nostram quoque praeceptionem haec ratio probavit, ne ulterius nec Hilario, quem adhuc episcopum nuncupari sola mansueti praesulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri ecclesiasticis rebus arma miscere, aut praeceptis romani antistitis liceat obviare. Ausibus enim talibus fides et reverentia nostri violatur imperii. Nec hoc solum, quod est maximi criminis, submovemus, verum ne levis saltem inter ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minui religionis disciplina videatur, hoc perenni sanctione censemus, ne quid tam episcopis gallicanis quam aliarum provinciarum contra consuetudinem veterem liceat sine viri venerabilis papae Urbis aeternae auctoritate tentare. Sed hoc illis omnibusque pro lege sit, quidquid sanxit vel sanxerit apostolicae sedis auctoritas: ita ut quisquis episcoporum ad judicium romani antistitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem ejusdem provinciae adesse cogatur."

licae sedis diligentia apud vos illibata servetur, et per sacerdotalis disciplinae custodiam honori vestro perire, quod suum est, improbis usurpationibus non sinamus. Et quoniam honoranda est semper antiquitas, fratrem et coepiscopum nostrum Leontium probabilem sacerdotem, hac, si vobis placet, dignitate volumus decorari: ut praeter ejus consensum alterius provinciae non indicatur a vestra sanctitate concilium, et a vobis omnibus, quemadmodum vetustas ejus et probitas exigit, honoretur, metropolitanis privilegii sui dignitate servata. Aequum est enim, nec ulli de fratribus fieri videtur injuria, si his, qui sacerdotii vetustate praecedunt, pro aetatis suae merito, in suis provinciis a sacerdotibus ceteris deferātur. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

EPISTOLA VII.

Ad episcopos africanos provinciae Mauritaniae caesariensis[1]).

SYNOPSIS.

1. Ordinationes per tumultum factas redarguit. 2. Quid sit cito manus imponere? 3. Non nisi unius uxoris viros debere esse diaconos, presbyteros et episcopos. 4. Non rudes ac neophytos ordinari debere. 5. Ex laicis ordinati tolerantur a Leone, non bigami. 6. De Donato ex novatianis converso, et Maximo ex donatistis. 7. De Aggaro et Tyberiano ex laicis et per tumultum ordinatis. 8. De virginibus vi barbarica oppressis. 9. Ad obedientiam hortatur. 10. Quibus in locis episcopi debeant ordinari. 11. Quid agendum de memoratis virginibus. 12. De causa Lupicini ep. 13. De causis ad sedem ap. referendis.

Leo Urbis Romae episcopus universis episcopis per caesariensem Mauritaniam in Africa constitutis in Domino salutem.

Caput I. Cum de ordinationibus sacerdotum quaedam apud vos illicite usurpata crebrior ad nos commeantium sermo perferret,

---

1) In edit. Baller. 12. al. 1. scripta 10. Aug. 446. Exstat hujus epistolae alia editio decurtata, sed hanc prolixiorem genuinam esse ostendunt Ballerinii in admonitione praevia.

ratio pietatis exegit, ut pro sollicitudine, quam universae Ecclesiae ex divina institutione dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere: vicem curae nostrae proficiscenti a nobis fratri et consacerdoti nostro Potentio delegantes, qui secundum scripta, quae per ipsum ad vos dereximus, de episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissime notitiae nostrae cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quaedam Christi plebes in partibus provinciae caesariensis habeantur, sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit, ut dolorem cordis nostri, quo pro dominicorum gregum periculis aestuamus, datis nunc quoque ad dilectionem vestram literis promeremus: mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium praesumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque, et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium et gubernatio Ecclesiae dederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere; nec praestare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim praesidentium, salus est subditorum: et ubi est incolumi-

tas obedientiae, ibi sana est forma doctrinae. Principatus autem, quem aut seditio contulit, aut ambitus occupavit, etiamsi moribus atque actibus non offendit, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo: et difficile est, ut bono peragantur exitu, quae malo sunt inchoata principio.

Caput II. Quod si in quibuslibet Ecclesiae gradibus providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeposterum; quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiae Domini status et ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Ubi est illa beati Pauli apostoli per Spiritum Dei emissa praeceptio, qua in persona Timothei omnium Christi sacerdotum numerus eruditur, et unicuique nostrum dicitur: *Manus cito nemini imposueris, neque communices peccatis alienis* (1. Tim. 5, 22). Quid est cito manus imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiae, ante experientiam disciplinae, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi et talem effici ordinantem,

qualis est ille, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo sacerdote judicium: ita gravi semetipsum afficit damno, qui in suum collegium assumit indignum. Non ergo in cujusquam persona praetermittendum est, quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra divinae legis praecepta collatus.

Caput III. Dicente enim apostolo, ut inter alias electionis regulas is episcopus ordinetur, quem *unius uxoris virum* fuisse (1. Tim. 3, 2), aut esse constiterit, tam sacrata semper habita est ista praeceptio, ut etiam de muliere sacerdotis eligendi eadem intelligeretur servanda conditio; ne forte illa, priusquam in matrimonium ejus veniret, qui aliam non habuisset uxorem, alterius viri esset experta conjugium. Quis igitur tolerare audeat, quod in tanti sacramenti perpetratur injuriam? cum huic magno venerandoque mysterio nec divinae quidem legis statuta defuerint, quibus evidenter est definitum (Levit. 21, 13), ut virginem sacerdos accipiat uxorem, et alterius torum nesciat conjugis, quae uxor futura est sacerdotis? Jam tunc enim in sacerdotibus figurabatur

Christi et Ecclesiae spirituale conjugium: ut quoniam *vir caput est mulieris* (Eph. 5, 23), discat sponsa Verbi non alium virum nosse, quam Christum, qui merito unam elegit, unam diligit, et aliam praeter ipsam suo consortio non adjungit. Si ergo etiam in veteri Testamento haec sacerdotalium conjugiorum forma servata est, quanto magis sub Evangelii gratia constituti apostolicis debemus inservire praeceptis: ut quamlibet quis bonis moribus praeditus et sanctis operibus inveniatur ornatus, nequaquam tamen vel ad diaconi gradum, ad presbyterii honorem, vel ad episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuisse claruerit?

Caput IV. Monente vero apostolo atque dicente: *Et hi autem probentur primum, et sic ministrent* (1. Tim. 3, 10): quid aliud intelligendum putamus, nisi ut in his provectionibus non solum matrimoniorum castimoniam, sed etiam laborum merita cogitemus: ne aut a baptismo novellis, aut a seculari actu repente conversis, officium pastorale credatur; cum per omnes gradus militiae christianae de incrementis profectuum debeat aestimari, an possint cuiquam majora committi. Merito beatorum patrum venera-

biles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eosdem ut idoneos sacris administrationibus censuerunt, qui multo per singulos officiorum gradus provecti, experimentum sui probabile praebuissent, ut unicuique testimonium vitae suae actuum suorum ratio perhiberet[1]. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris, indignum est pervenire et notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adjuvant: quam diligens et quam prudens habenda est dispensatio divinorum munerum et coelestium dignitatum, ne in aliquo apostolica et canonica decreta violentur, et his Ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescii et totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium? cum valde iniquum sit et absurdum, ut imperiti

---

[1]) Cf. similia in ep. Siricii ad Himerium c. 9. (opusc. t. 17. p. 214); Innocentii ad Felicem nucerinum c. 4. (opusc. t. 18. p. 108); Zosimi ad Hesychium n. 1. (ib. p. 137): Coelestini ad episc. provinciae viennensis et narbonensis c. 3. (ib. p. 184). In *mss. editionis* decurtatae insigni varietate hic locus effertur. Lectiones variantes sedulo indicant Ballerinii, quas tamen praetermisimus, quod non sint tanti momenti.

magistris, novi antiquis et rudes praeferantur emeritis. In domo quidem magna necesse est, sicut apostolus disserit (2. Tim. 2, 20), ut vasa diversa sint, quaedam aurea et argentea, quaedam vero lignea et fictilia: sed horum ministerium pro materiae qualitate discernitur, nec idem est pretiosorum usus et vilium. Nam inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, et lignea praeferantur argenteis. Sicut autem in ligneis et fictilibus eorum hominum species figuratur, qui nullis adhuc virtutibus nitent; ita in aureis et argenteis hi sine dubio declarantur, qui per longae eruditionis ignem et per fornacem diuturni laboris excocti, aurum probatum et argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro devotione non redditur, omnis ecclesiastica disciplina resolvitur, omnis ordo turbatur: dum in Ecclesia, qui nullum subierunt ministerium, perverso eligentium judicio indebitum obtinent principatum.

Caput V. Cum ergo inter vos tantum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superborum, ut non solum laicos, sed etiam secundarum uxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale provectos: nonne apertissime exigunt cau-

sae, ut ecclesiae, in quibus ista commissa sunt, judicio severiore purgentur, et non solum in tales praesules, sed etiam in ordinatores eorum ultio competens proferatur? Sed circumstant nos hinc mansuetudo clementiae, hinc censura justitiae: et quia *universae viae Domini misericordia et veritas* (Ps. 24, 10), cogimur secundum sedis apostolicae pietatem, ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quorum utique non una mensura est, quaedam credamus utcunque toleranda, quaedam vero penitus amputanda. Eos enim qui vel secundas nuptias inierunt, vel viduarum se conjugio sociarunt, nec apostolica nec legalis auctoritas sacerdotium obtinere permittit. Et multo magis illum, si fuerit in vestro judicio confutatus, qui (sicut ad nos relatum est) duarum simul est maritus uxorum; vel illum, qui ab uxore dimissus, alteram duxisse perhibetur (privandum honore decernimus). Ceteros vero, quorum provectio hoc tantum reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad officium episcopale delecti sunt, neque ex hoc quod uxores habent, possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotium tenere permittimus: non praejudicantes apostolicae sedis statutis, nec beatorum patrum

regulas resolventes, quibus salubriter constitutum est, ne primum, aut secundum, aut tertium in Ecclesia gradum quisquam laicorum quibuslibet suffragiis suffultus ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat. Quod enim nunc utcunque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id, quod omnino interdicimus usurparit: quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi: neque quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi.

Caput VI. Donatum autem salicinensem ex novatianis cum sua, ut comperimus, plebe conversum, ita dominico gregi volumus praesidere, ut libellum fidei suae ad nos meminerit dirigendum, quo et novatiani dogmatis damnet errorem, et plenissime confiteatur catholicam veritatem. Maximum quoque ex laico licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si donatista jam non est, et a spiritu schismaticae pravitatis alienus, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus dignitate: itā ut et ipse libello ad nos edito catholicum se esse manifestet.

Caput VII. De Aggaro vero et Tyberiano, quorum a ceteris, qui ex laicis ordinati sunt, in

hoc causa diversa est, quod eorum ordinationi atroces tumultus et saevae seditiones memorantur esse famulatae, vestro judicio cuncta commisimus: ut relata habiti apud vos examinis fide, quid de supradictis statuendum sit, scire possimus.

Caput VIII. Illae autem famulae Dei, quae integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia sua, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, et potuerit corruptione carnis mens invicta non pollui; minus tamen hoc illis oberit, si quod potuerunt animo non amittere, doleant se vel corpore perdidisse.

Caput IX. Cum itaque de omnibus, quae fratris nostri Potentii relatio continebat, plenissime dilectionem vestram per David fratrem et coepiscopum nostrum, qui et sacerdotii merito nobis est probatus et moribus, videatis instructam: superest fratres, ut concorditer salubres suscipiatis hortatus, et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes, divinis et apostolicis constitutionibus pareatis, et in nullo patiamini providentissima canonum decreta violari. Quae enim nunc

certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis: ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, justa posthac ultione plectamus[1]), in eo specialius et propensius commovendi, qui in episcopis ordinandis sanctorum patrum statuta neglexerint, et quos refutare debuerant, consecrarint. Unde si qui episcopi talem consecraverint sacerdotem, qualem esse non liceat, etiamsi aliquo modo damnum proprii honoris evaserint, ordinationis tamen jus ulterius non habebunt, nec unquam ei sacramento intererunt, quod neglecto divino judicio immerito praestiterunt.

Caput X. Illud sane, quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta servari, ut non in quibuslibet locis, neque in quibuscunque castellis, et ubi ante non fuerunt, episcopi consecrentur, cum ubi minores sunt plebes minoresque conventus presbyterorum cura sufficiat, episcopalia autem gubernacula nonnisi majoribus populis et frequentioribus civitatibus oporteat praesidere, ne quod sanctorum patrum divinitus inspirata decreta vetuerunt,

---

[1]) Hic desinit editio decurtata.

viculis et possessionibus vel obscuris et solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium, et honor, cui debent excellentiora committi, ipsa sui numerositate vilescat. Quod nunc in sua dioecesi Restitutus episcopus factum esse causatus est, et rationabiliter postulavit, ut si episcopi eorum locorum, in quibus non debuerant ordinari, humana conditione decesserint, loca ipsa ad jus ejusdem antistitis, cui olim propria vel contigua fuerunt, revertantur. Et inutile est, ut sacerdotalis dignitas inconsiderata ordinantis facilitate superflua multiplicatione minuatur.

Caput XI. De his autem, quae in sacro virginitatis proposito constitutae, ut superius dictum est (c. 8.), barbaricam pertulere violentiam, et integritatem pudoris non animo sed corpore perdiderunt, ea nobis videtur servanda moderatio, ut neque in viduarum dejiciantur gradum, nec in sacrarum et perseverantium virginum numero censeantur: quibus, si in moribus virginalibus perseverant et castimoniae soliditatem mente custodiunt, sacramentorum non est neganda communio[1], quia injustum est illas in eo

---

[1]) Ideo autem virginibus sine ullo proprio reatu

vel argui vel notari, quod non voluntas amisit, sed vis hostilis eripuit.

Caput XII. Causàm quoque Lupicini episcopi illic jubemus audiri, cui multum et saepius postulanti communionem hac ratione reddidimus, quoniam cum ad nostrum judicium provocasset, immerito eum pendente negotio a communione videbamus fuisse suspensum. Adjectum etiam illud est, quod huic temere superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari antequam Lupicinus in praesenti positus aut confutatus, aut certe confessus justae posset subjacere sententiae, ut vacantem locum, quemadmodum disciplina ecclesiastica exigit, is qui consecrabatur acciperet.

Caput XIII. Si quae vero aliae emerserint causae, quae ad statum ecclesiasticum et ad concordiam pertineant sacerdotum, illic sub timore Domini volumus ventilentur, et de

---

corruptis communionem haud negandam summus pontifex sanxit, quia virginibus propria culpa vitiatis longa imponebatur poenitentia, qua diutius a communione arcebantur, ut liquet ex Cypriani ep. 66. ad Pomponium, ex Siricii ep. 10. c. 1. (opusc. t. 17. p. 228.) et ex Innocentii I. ep. 2. n. 15, 16. (ib. p. 255).

componendis atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea, quae juxta ecclesiasticum morem juste et rationabiliter fuerint definita, nostra quoque sententià roborentur. Dat. IV. id. Augusti.

EPISTOLA VIII.

Ad Anastasium thessalonicensem episcopum[1]).

SYNOPSIS.

1. Quod semper thessalonicensis antistes vicem apostolicae sedis impleverit. 2. Ut metropolitanis sua jura serventur. 3. Ut a metropolitanis non laici, non bigami, non viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi. 4. Quod subdiaconis carnale conjugium denegetur. 5. Ut nullus invitis ordinetur episcopus. 6. Ut metropolitanus Epiri de electo, quem est ordinaturus in episcopum, ad thessalonicensem pontificem referat; et de metropolitano electo similter provinciales episcopi faciant. 7. Ut bina per annum provincialia episcoporum concilia celebrentur; et, si res difficilis emerserit, nec fuerit thessalonicensis episcopi judicio terminata, ad romanum referatur antistitem. 8. Ut si quis episcopus suam deserens civitatem, majorem sedem ambitus causa petierit, nec illam obtinere poterit, et sua carere debebit. 9. Ut nullus alienum clericum solicitare vel tenere praesumat, proprio episcopo non praebente consensum. 10. Ut in evocandis provincialibus

---

1) In edit. Balleriniana 14. al. 12. scripta post 6. Jan. 446.

episcopis a thessalonicensi pontifice moderatio conservetur, ne sub hoc colore sacerdotalis honor contumeliis addicatur: nec amplius quam bini de provinciis episcopi, quos metropolitani probaverint, dirigantur: et non amplius a statuto concilii tempore, quam dies quindecim remorentur episcopi. 11. Ut si inter eos de negotio fuerit oborta contentio, cuncta romano pontifici sub gestorum insinuatione pandantur, ut ab eo, quod Deo placuerit, ordinetur.

Leo episcopus urbis Romae, Anastasio episcopo thessalonicensi.

Quanta fraternitati tuae a beatissimi Petri apostoli auctoritate sint commissa, et qualia etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres, et justo examine ponderares, multum possemus de injunctae tibi solicitudinis devotione gaudere.

Caput I. *De vicariatu thessalonicensi, et causa Attici nicopolitani episcopi.* — Quoniam sicut praecessores mei praecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuae, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi; ut curam, quam universis ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostrae mansuetudinis (effectus) adjuvares, et longinquis a nobis provinciis praesentiam quodammodo nostrae visitatio-

nis impenderes: si quidem continenti opportunoque prospectu promptum tibi esset agnoscere, quid in quibusque rebus, vel tuo studio componeres, vel nostro judicio reservares. Nam cum majora negotia et difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostrae sententiae exspectatione suspendere, nec ratio tibi, nec necessitas fuit, in id, quod mensuram tuam excederet, deviandi. Abundant enim apud te monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter instruximus: ut commendatas tibi Christi ecclesias per exhortationem caritatis ad salubritatem obedientiae provocares. Quia etsi plerumque existant inter negligentes vel desides fratres, quae oporteat majore auctoritate curari; sic tamen est adhibenda correptio, ut semper sit salva dilectio. Unde et beatus apostolus Paulus ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens, dicit: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem; juvenes, ut fratres; anus, ut matres; juvenculas, ut sorores, in omni castitate* (1. Tim. 5, 1). Quae moderatio si quibuscunque inferioribus membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus et coepiscopis nostris sine offensione reddenda est? ut licet nonnun-

quam accidant, quae in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam commotio: plus caritas, quam potestas. Sed ab his, qui *quae sua sunt quaerunt, non quae Jesu Christi* (Philip. 2, 21), facile ab hac lege disceditur, et dum dominari magis, quam consulere subditis placet, honor inflat superbiam, et quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam. Quod ut necesse habeamus ita dicere, non de parvo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo in culpam trahi sentio, cum te a traditis tibi regulis immodice discessisse cognosco. Qui si tuae existimationis parum diligens eras, meae saltem famae parcere debuisti: ne, quae tuo tantum facta sunt animo, nostro viderentur gesta judicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaque ad tuos emissa majores apostolicae sedis praesulum scripta percurrat, et vel a me, vel a praecessoribus meis inveniet ordinatum, quod a te cognovimus esse praesumptum.

Venit namque ad nos cum episcopis provinciae suae frater noster Atticus, veteris Epiri metropolitanus antistes, et de indignissima afflictione, quam pertulit, lacry-

mabili actione conquestus est coram adstantibus diaconibus tuis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo, ea quae nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in literis tuis, quas iidem diaconi tui detulerunt, quod frater Atticus Thessalonicam venisset, quodque consensum suum etiam scripturae professione signasset, ut de illo non aliud a nobis posset intelligi, quam proprii arbitrii et spontaneae devotionis fuisse, quod venerat, quodque chartulam de obedientiae sponsione conscripserat, in cujus tamen chartulae mentione signum prodebatur injuriae. Non enim necessarium fuerat ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntarii adventus probabat officio. Unde deplorationibus supradicti haec verba epistolae tuae testimonium praebuerunt et per hoc, quod non est tacitum, nudatum est illud, quod silentio fuerat adopertum, aditam scilicet Illyrici praefecturam et sublimissimam inter mundanos apices potestatem in exhibitionem insontis antistitis incitatam: ut missa exsecutione terribili, quae omnia sibi officia publica[1]) ad effectum praeceptionis

---

[1]) Proinde Anastasius commovit, incitavit Prae-

adjungeret, a sacris ecclesiae adytis, nullo vel falso insimulatus crimine, extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam aegritudinis, non ob saevitiam hiemis darentur induciae; sed iter asperum et periculis plenum per invias nives agere cogeretur. Quod tanti laboris tantique discriminis fuit, ut ex his, qui episcopum comitati sunt, quidam defecisse dicantur.

Multum stupeo, frater carissime, sed et plurimum doleo, quod in eum, de quo nihil amplius indicaveras, quam quod evocatus adesse differret, et excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter et tam vehementer potueris commoveri; praesertim cum etiam si tale aliquid mereretur, exspectandum tibi fuerit, quid ad tua consulta rescriberem. Sed, ut video, bene de moribus meis existimasti, et quam civilia[1]) pro conservanda sacerdo-

---

fectum Illyrici, ut per *officia publica*, per ministros publicae auctoritatis, exsecutores et apparitores Atticus ab ecclesia extraheretur et ad suum tribunal adduceretur.

1) *Civilia. Civile* apud jurisperitos praetorio opponitur. Unde forsan s. Leo hac voce a foro assumpta innuit, non se praefecturae potestatem, quemadmodum fecerat Anastasius aditurum, sed ex propria sedis suae auctoritate acturum fuisse et responsurum. *Civilia* quoque verba dicuntur in jure,

tali concordia responsurus essem, verissime praevidisti; et ideo motus tuos exsequi sine dissimulatione properasti, ne cum moderationis nostrae aliud disponentia scripta sumpsisses, faciendi id, quod factum est, licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facinus (fratris) innotuerat, et metropolitanum episcopum novi apud te criminis pondus urgebat? At hoc quidem alienum ab illo esse, etiam tu nihil ei objiciendo confirmas. Sed etiam si quid grave intolerandumque committeret, nostra erat exspectanda censura: ut nihil prius ipse decerneres, quam quid nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuae credidimus caritati, ut in partem sis vocatus solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde sicut multum nos ea, quae a te pie sunt curata, laetificant, ita nimium ea, quae perperam sunt gesta, contristant. Et necesse est, post multarum experimenta causarum solicitius prospici et diligentius praecaveri: quatenus per spiritum caritatis et pacis omnis materia scan-

---

quae legitima et imperativa. Papinianus in digest. l. 7. et passim *civile* pro justo, aequo, legitimo accipere solet, quo sensu et a Leone acceptum puto. Brissonius.

dalorum de ecclesiis Domini, quas tibi commendavimus, auferatur: praeeminente quidem in illis provinciis episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu.

Caput II. *De jure metropolitarum sub Vicario thessalonicensi degentium conservando.* — Igitur secundum sanctorum patrum canones spiritu Dei conditos et totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuae cura praetenditur, jus traditae sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus: ita ut a regulis praestitutis, nulla aut negligentia aut praesumptione discedant.

Caput III. *Quinam a sacerdotio sint arcendi.* — In civitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis haec forma servetur: ut is, qui ordinandus est, etiam si bonae vitae testimonium habeat, non laicus, non neophytus, nec secundae conjugis sit maritus, aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut haec, quae in aliis Ecclesiae membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.

Caput IV. *De subdiaconorum continentia.* — Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati et procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectae continentiae puritatem, nec subdiaconis quidem connubium carnale conceditur: *ut et qui habent, sint tamquam non habentes* (1. Cor. 7, 29), et qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, aut secundo, vel tertio servandum est, ne aut levitico (ministerio), aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se a voluptate uxoria necdum frenasse detegitur[1]).

---

[1]) Cum jam priores pontifices Siricius ep. 1. c. 7. (opusc. t. 17. p. 209. ss.); ep. 10. c. 2. (ib. p. 225; s.); et Innocentius I. ep. 2. c. 9. (ib. p. 252.); ep. 6. c. 1. (ib. p. 272.) plura statuerint de coelibatu, juverit quae ad illum spectant in summam velut colligere. 1. Coelibatus innititur exemplo Christi et etiam apostolorum, qui relictis omnibus, etiam uxoribus (cf. Matth. 19, 27. col. v. 29), secuti sunt Christum, hinc nulla in antiquitate uxorum et filiorum apostolorum fit mentio. Unde Tertullianus de monogam. c. 8: „Petrum solum invenio maritum per socrum . . . Ceteros cum maritos non invenio, aut spadones intelligam necesse est aut continentes.“

Caput V. *De cleri plebisque postulatione et consensu in episcoporum electione.* — Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus praeponatur, quem

---

Hieronymus l. 1. c. Jovin. n. 26:, „Quamquam excepto apostolo Petro non sit manifeste relatum de aliis apostolis, quod uxores habuerint, et cum de uno scriptum sit ac de ceteris tacitum, intelligere debemus, sine uxoribus eos fuisse, de quibus nihil tale Scriptura significet." Inepte vero nonnulli provocant ad 1. Cor. 9, 5., nam non de apostolorum uxoribus ibi est sermo, sed ut rite advertit s. Hieronymus l. c.: „de sanctis mulieribus, quae juxta morem judaeorum magistris de sua substantia ministrabant, sicut legimus ipsi quoque Domino factitatum." Cf. etiam supra annot. Opusc. t. 12. p. 271. s.; Theodoretum, Ambrosiastrum et Primasium in h l., Tertullianum de monogamia c. 8., Augustinum de opere monach. cc. 4. 5. Quod etiam si hic locus intelligeretur de apostolorum uxoribus, quas ante suam ad apostolatum vocationem duxerant, assertum nostrum evinceret; cum enim Paulus illas simul vocet *sorores*, eo ipso significat, apostolos suas conjuges non qua *uxores* sed qua *sorores* habuisse, consequenter servasse continentiam: „Non ut uxores, inquit Clemens alex. strom. l. 3. p. 536. ed. Potteri, sed ut sorores circumducebant mulieres, quae una ministraturae essent apud mulieres, quae domos custodiebant: per quas etiam in gynaeceum absque ulla reprehensione malave suspicione ingredi posset doctrina Domini." Ineptius adhuc provocant nonnulli ad illa Pauli Philip. 4, 8: *Etiam rogo et te, ger-*

cleri plebisque consensus concorditer postularit: ita ut si in aliam forte personam par-

---

mune compar, γνήσιε σύζυγε etc. Nam licet σύζυγος *uxorem* saepe significet, hic non significare uxorem, sed *collegam* probat a) et genus masculinum appositi γνήσιε et b. ipsa vis appositi, quod de uxore dictum legitimam significat ad oppositionem meretricis, hinc adsignificaret Paulum plures habuisse uxores: obstant c) quae Paulus tam solemniter de se testatur 1. Cor. 7, 7.; praeterea d) vix credibile, quod dum Paulus Romae esset, uxor Philippis degeret: dedecet quoque e) Pauli apostoli gravitatem coram omni ecclesia talis uxoris compellatio: quare f) patres hanc sententiam excludunt cum Theodoreto, qui in h. l. scribit: „Comparem autem nonnulli *stulte* existimarunt esse uxorem apostoli, non attendentes ea, quae scripta erant in (1.) ep. ad Corinthios (7, 7).“ Cf. Tertullianum l. 1. ad uxorem, Hieronymum ep. 22. n. 20. cum quo (in apolog. pro ll. c. Jovin. n. 21.) concludimus: „Christus virgo, virgo Maria utriusque sexus virginitatis dedicavere principia; apostoli vel virgines vel post nuptias continentes.“ — Quamvis autem 2. adductis documentis demonstrari nequeat, *lege apostolica* coelibatum fuisse inductum, imo nec *lege* ecclesiastica *universali*, qua scil. in *universa* Ecclesia jam primis seculis clericis in sacris ordinibus constitutis fuerit imposita continentia (hinc saltem in Ecclesia orientali non desunt exempla presbyterorum et episcoporum, qui in matrimonio vixerint), tamen in Ecclesia *occidentali* vel a remotissima antiquitate coelibatus maxime floruit, adeo ut forte nullum exemplum violatae continentiae reperiatur. Cf. opusc. 17. p. 212.

tium se vota diviserint, metropolitani judicio is alteri praeferatur, qui majoribus et

---

annot.; Coustant, annot. ad Siricii ep. 1. n. 10; Hefele, Beiträge zur Kirchengesch. I, 123. ss. — 3. Sed vel in nonnullis Ecclesiae orientalis partibus floruit jam primis seculis continentiae lex teste Epiphanio haer. 59. n. 4., ubi refert: „Quin eum, qui adhuc in matrimonio degit ac liberis dat operam, tametsi unius uxoris sit vir, nequaquam tamen ad diaconi, presbyteri, episcopi aut hypodiaconi ordinem admittit Ecclesia, sed eum duntaxat, qui ab unius uxoris consuetudine sese continuerit aut ea sit orbatus, quod in illis locis praecipue fit, ubi ecclesiastici canones accurate servantur.“ Cf. etiam haer. 48. n. 9; expos. fid. n. 21; Socrates 5, 22. et Hieronymus adv. Vigil. n. 2., ubi scribit: „Quid facient Orientis ecclesiae? Quid Aegypti et sedes apostolicae, quae aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt?“ Id saltem in Ecclesia orientali semper servatum fuit usque in praesens, ut nemini post susceptos ordines majores liceat inire matrimonium (excipe casum can. 10. conc. ancyrani a. 314. expressum). Cf. can. apost. 27. et Paphnutium apud Socratem 1, 11., qui hoc dicit esse κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀρχαίαν παράδοσιν. — 4. Legi coelibatus multiplex suffragatur convenientiae ratio sive a) ea, quam petit Innocentius I. ep. 2. c. 9. ad Victricium (opusc. t. 17. p. 252.) et ep. 6. ad Exsuperium c. 1. (ib. 272.) et jam antea Siricius (ib. 20, 9.) tum ex continentia ad tempus servanda vel a sacerdotibus leviticis, tum ex consilio a Paulo dato (1. Cor. 7, 5); sive b) ea, quae ex munere

studiis juvatur et meritis: tantum ut nullus invitis et non petentibus ordinetur; ne civi-

---

apostolico deduci potest, ad quod rite obeundum curis matrimonialibus solutos esse oportet sacerdotes. Cf. 1. Cor. 7, 32. s.; Epiphanium haer. 59. n. 4; Hieronymum adv. Jovin. l. 1. n. 34; Eusebium demonstr. evang. l. 1. c. 9; sive c) ea, quae derivatur ex auctoritate, qua Ecclesiae ministros supra fideles excellere oportet: siquidem ipsi esse debent lux mundi, sal terrae, angeli Dei exercituum: hanc autem ipsis maxime conciliat sanctitas, et quidem ea sanctitas, quae vivendi ratione superhumana, supernaturali continetur, qua quis super reliquos excellens vehementium passionum victor perfectaeque abnegationis exsistit exemplar et norma. Talis autem vivendi ratio exigit coelibatum. Cf. Möhler Gesammelte Schriften 1, 177. ss. — Neque 5. coelibatui ulla adversatur lex, alioquin neque apostoli neque Christus tantopere commendassent et verbo et exemplo continentiam. Tantum vero 6. abest, ut coelibatus lex adversetur bono communi reipublicae, ut hoc potius quam maxime promoveat: hinc vel ipsa societas civilis a quam plurimis, ut a militibus, pauperibus etc., propter bonum commune ad tempus saltem coelibatum exigit. Sane reipublicae salus non consistit in quam maxima hominum turba, sed in horum felicitate, pace, virtute etc.: hanc autem in primis promovet religio: religio vero eo potentius vim suam exseret salutarem, quo meliores magisque idonei sunt ejus ministri, quoque majorem apud populum ii fruuntur auctoritate: haec quam maxime pendet a coelibatu (cf. supra 4. c.); quod confirmatur collatione instituta inter populos, quorum ministri sacri

tas episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, et fiat minus religiosa, quam convenit, cui non licuerit habere quem voluit.

---

sunt coelibes, et illos qui reguntur ministris habentibus uxorem. Imo cum continentia clericorum sal sit honestatis publicae, et quo haec sanctior eo fecundior generatio, non coelibatui clericorum imminutio adscribi debet subditorum, sed aliis causis, praesertim coelibatui libertinorum, qui jugum et vincula honesti horrent matrimonii, ut liberius effreni indulgere possint libidini. Cf. Ambrosium de virginit. c. 6. s. Mala vero 7. quae coelibatum consequi crepantibus buccis jactare solent illius osores, vel a. exaggerata aut etiam conficta sunt; vel b. retorqueri possunt in quemlibet vitae statum, etiam in ipsum matrimonium, probant siquidem solum, nil sub sole esse perfectum, atque homines, quamdiu hic vivunt, admodum esse fragiles. Hinc c. si nimis urgentur, sequeretur quoque, licita esse adulteria, polygamiam etc., nam matrimonium *unius cum una* idque *indissolubile* multa etiam ex hominum malitia consequuntur incommoda et mala. Ceterum d. consulimus hisce *orbis curatoribus*, ut eos belle Chrysostomus de virg. n. 14. vocat, ut prius quam ex oculis cleri eruant festucam malorum, quae coelibatum propter hominum fragilitatem subinde consequuntur, ad crimina sive propria sive aliorum respiciant, cum fatente ipso Voltaire (apud de Maistre, du Pape l. 3. c. 8.) vel tristissimis Ecclesiae temporibus laici clericis semper pejores fuere. Cf. Perrone, praelect. tract. de ord. c. 5. Neque tandem 8. opponatur, haec quidem omnia ostendere coelibatum esse bonum atque

Caput VI. *De consecrando episcopo ad thessalonicensem referendum esse intra vicariatum ejus.* — De persona autem consecrandi episcopi, et de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam referat: quodque in provincia bene placuit, scire te faciat: ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Quae rectis dispositionibus nihil morae aut difficultatis debebit adferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

Metropolitano vero defuncto, cum in locum ejus alius fuerit subrogandus, provinciales episcopi ad civitatem metropolim convenire debebunt: ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris ejusdem ecclesiae, vel ex diaconis optimus eligatur, de cujus nomine ad

---

ideo consuli, non tamen praecipi posse: nam a. haec a fortiori contra societatem civilem urgeri possunt, quae ad coelibatum tot invitos cogit, non vero b. contra Ecclesiam, quae nonnisi eos ad hanc legem obligat servandam, qui sponte sua atque libere se obtulerunt: quare c. quilibet consideret prius, utrum ad hunc statum sit vocatus, securus tamen d. quod si vocatus accedat, Deum daturum gratiam ad ferenda hujus status onera nec eum permissurum esse, ut quis tentetur supra id, quod possit (1. Cor. 10, 13). Verum haec tantum innuere potuimus.

tuam notitiam provinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, cum quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante praesumi.

Caput VII. *De conciliis provincialibus frequentandis.* — De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus, quam sancti patres[1]) salubriter ordinarunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quae inter diversos Ecclesiae ordines nasci adsolent, judicetur. At si forte inter ipsos, qui praesunt, de majoribus (quod absit) peccatis causa nascitur, quae provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere, et si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur.

Caput VIII. *De translationibus episcoporum amputandis.* — Si quis episcopus, civitatis suae mediocritate despecta, admini-

---

1) *Sancti patres.* Nicaenos intelligit, qui c. 5. unum concilium ante quadragesimam Paschae, alterum circa tempus autumni celebrandum esse statuunt.

strationem loci celebrioris ambierit, et ad majorem se plebem quacunque ratione transtulerit, a cathedra quidem pelletur aliena, sed carebit et propria: ut nec illis praesideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis, quos per superbiam sprevit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec supra mensuram juris sui affectet augeri.

Caput IX. *De clericis transfugis.* — Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo solicitet: nisi forte ex placito caritatis id inter dantem accipientemque convenerit. Nam gravis injuriae reus est, qui de fratris ecclesia id, quod est utilius aut pretiosius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque si intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad suam ecclesiam metropolitanus redire compellet: si autem longius recessit, tui praecepti auctoritate revocabitur: ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

Caput X. *De episcoporum a metropolita evocatione.* — In evocandis autem ad te episcopis moderatissimum esse te volumus: ne per majoris diligentiae speciem, fraternis gloriari videaris injuriis. Unde si causa aliqua major exstiterit, ob quam rationabile ac necessarium sit, fraternum advocare con-

ventum: binos de singulis provinciis episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuām venire sufficiat: ita ut a praestituto tempore non ultra quindecim dies qui convenerint, retardentur.

Caput XI. *Dissentientibus a thessalonicensi ceteris episcopis, romanum esse consulendum.* — Si autem in eo, quod cum fratribus tractandum definiendumve credideris, diversa eorum fuerit a tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, ut remotis ambiguitatibus, quod Deo placeat, decernatur. Ad hunc enim finem omnem affectum nostrum curamque dirigimus, ut quod ad unitatem concordiae, et quod ad custodiam pertinet disciplinae, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Et te igitur, frater dilectissime, et eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non similis sit omnibus materia querelarum, hortor et moneo, ut quae pie sunt ordinata salubriterque disposita, nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum est, quaerat, sed quod alterius, sicut apostolus ait: *Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad aedificationem* (Rom. 15, 2). Nec enim poterit unitatis nostrae firma esse compago, nisi

nos ad inseparabilem soliditatem vinculum caritatis adstrinxerit: quia *sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra* (1. Cor. 12, 12). Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit: et haec connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus cum dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis[1]): quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis, et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut ceteris praeemineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent:

---

[1]) *Quibus cum dignitas* episcopalis character, potestas ordinis *sit communis*, nam in hoc omnes episcopi inter se, imo et cum romano pontifice sunt aequales, *non est tamen ordo* in hierarchia, potestas jurisdictionis *generalis*, communis, seu eadem pro omnibus. Distinguit dein pontifex quatuor ordines seu gradus hierarchicos, per quos mira Ecclesiae unitas gignitur, *episcopalem* scil., *metropoliticum*, *exarchicum* seu vicarii apostolici et *pontificium*.

sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: et rursus quidam in majoribus urbibus constituti solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiae cura conflueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam esse praepositum, non moleste ferat, aliquem sibi esse praelatum: sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat: et sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis et mitis magistri dicentis: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve* (Matth. 11, 29 et 30). Quod quomodo experiemur, nisi et illud in observantiam veniat, quod idem Dominus ait: *Qui major est vestrum, erit minister vester. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur* (Matth. 23, 11 et 12).

EPISTOLA IX.

Ad Turribium asturicensem episcopum *De Priscillianistarum erroribus*[1]).

SYNOPSIS.

1. Contra priscillianistas, qui sanctam Trinitatem non personis, sed tantum nominibus distinguunt. 2. Adversus id, quod Dei Filium posteriorem credunt, quam Patrem. 3. Adversus id, quod dicunt, ideo unigenitum dici Christum, quia solus de virgine natus. 4. De natali Domini, quod in eo priscillianistae jejunia celebrent. 5. Adversus id, quod ajunt animam hominis ex divina esse substantia. 6. Contra id, quod ajunt, diabolum ex se, vel ex chao esse, et propriam habere naturam. 7. Contra illud, quod nuptias et procreationes filiorum adstruant esse peccatum. 8. Contra id, quod corpora humana diaboli dicunt esse figmenta, et a daemonibus in utero formari. 9. Contra id, quod filios repromissionis ex Spiritu sancto dicunt esse conceptos. 10. Contra id, quod animas in coelestibus peccare dicunt, et secundum qualitatem peccati in hoc mundo accipere sortem vel bonam vel malam. 11. Contra id, quod fa-

---

1) In edit. Baller. 15. scripta 21. Julii 447. Porro Turribius episcopus fuit Asturicae (Astorga) in Galliciae provincia, doctrina et zelo insignis, quem Ecclesia 16. Apr. inter sanctos colit.

talibus stellis dicunt animas hominum obligatas. 12. Contra id, quod sub aliis potestatibus partes animae, sub aliis corporis membra describunt. 13. Contra id, quod Scripturarum scientiam subvertunt. 14. Contra id, quod duodecim signa, quae mathematici observant, per corpus omne distinguunt. 15. De apocryphis scripturis eorundem priscillianistarum. 16. De libro Dictinii.

Leo episcopus Turribio episcopo salutem.

Quam laudabiliter pro catholicae fidei veritate movearis, et quam solicite dominico gregi devotionem officii pastoralis impendas, tradita nobis per diaconum tuum fraternitatis tuae scripta demonstrant, quibus notitiae nostrae insinuare curasti, qualis in regionibus vestris de antiquae pestilentiae reliquiis errorum morbus exarserit. Nam et epistolae sermo, et commonitorii series, et libelli tui textus[1]) eloquitur priscillianistarum foetidissimam apud vos recaluisse sen-

---

[1]) Tria manifeste distinguit: Epistolam, commonitorium, libellum. *Epistolam* familiarem appellat ipse c. 17. *Commonitorium*, quod nos vulgo memoriale dicimus, scriptum illud est 16 capitulis comprehensum, quod damnatas olim priscillianistarum opiniones continebat, cuique totidem capitibus respondet hac ep. s. Leo. *Libellus* denique 16 pari-

tinam. Nihil est enim sordium in quorumcunque sensibus impiorum, quod in hoc dogma non confluxerit: quoniam de omni terrenarum opinionum luto multiplicem sibi faeculentiam miscuerunt, ut soli totum biberent, quicquid alii ex parte gustassent. Denique si universae haereses, quae ante Priscilliani tempus exortae sunt, diligentius retractentur, nullus pene invenietur error, de quo non traxerit impietas ista contagium: quae non contenta eorum recipere falsitates, qui ab Evangelio (Christi) sub Christi nomine deviarunt, tenebris se etiam paganitatis immersit, ut per magicarum artium profana secreta et mathematicorum vana mendacia, religionis fidem morumque rationem in potestate daemonum et in effectu siderum collocaret. Quod si et credi liceat et doceri, nec virtutibus praemium, nec vitiis poena debe-

---

ter capitulis constans aliud a priori scripti genus est, quo Turribius haereticorum istorum blasphemias confutavit. Porro priscillianistae originem ducunt ab auctore Priscilliano, qui suam haeresim in Hispania c. a. 380. protulit. Ea complectitur pleraque manichaeorum commenta, quibus errorem de fato astrisque fatalibus adjecit et praeter injuriam s. Scripturae factam apocryphos etiam libros hymnosque produxit.

bitur, omniaque non solum humanarum legum, sed etiam divinarum constitutionum decreta solventur: quia neque de bonis, neque de malis actibus ullum poterit esse judicium, si in utramque partem fatalis necessitas motum mentis impellit, et quicquid ab hominibus agitur, non est hominum, sed astrorum. Ad hanc insaniam pertinet prodigiosa illa totius humani corporis per duodecim coeli signa distinctio, ut diversis partibus diversae praesideant potestates: et creatura, quam Deus ad imaginem suam fecit, in tanta sit obligatione siderum, in quanta est connexione membrorum. Merito patres nostri, sub quorum temporibus haeresis haec nefanda prorupit, per totum mundum instanter egere, ut impius furor ab universa Ecclesia pelleretur: quando etiam mundi principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem ejus cum plerisque discipulis legum publicarum ense prosternerent. Videbant enim omnem curam honestatis auferri, omnem conjugiorum copulam solvi, simulque divinum jus humanumque subverti, si hujusmodi hominibus usquam vivere cum tali professione licuisset. Et profuit diu ista districtio ecclesiasticae lenitati, quae etsi sacerdotali contenta judicio cruen-

tas refugit ultiones, severis tamen christianorum principum constitutionibus adjuvatur, dum ad spiritale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. Ex quo autem multas provincias hostilis occupavit irruptio, et exsecutionem legum tempestates interclusere bellorum. Ex quo inter sacerdotes Dei difficiles commeatus et rari coeperunt esse conventus, invenit ob publicam perturbationem secreta perfidia libertatem, et ad multarum mentium subversionem his malis est incitata, quibus debuit esse correcta. Quae vero illic aut quanta pars plebium a contagione pestis hujus aliena est, ubi, sicut dilectio tua indicat, lethali morbo etiam quorundam sacerdotum corda corrupta sunt; et per quos opprimenda falsitas et defendenda veritas credebatur, per ipsos doctrinae Priscilliani Evangelium subditur Christi: ut ad profanos sensus pietate sanctorum voluminum depravata, sub nominibus prophetarum et apostolorum non hoc praedicetur, quod Spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli minister inseruit. Quia ergo dilectio tua fideli, quantum potuit, diligentia damnatas olim opiniones sexdecim capitulis comprehendit, nos quoque strictim omnia retractamus: ne aliquid harum blas-

phemiarum aut tolerabile videatur, aut dubium[1]).

Caput I. *Quam impie de Trinitate personarum in Deo sentiant priscillianistae.* — Primo itaque capitulo demonstratur, quam impie sentiant de Trinitate divina, qui et Patris, et Filii, et Spiritus sancti unam atque eandem asserunt esse personam, tamquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus sanctus nominetur: nec alius sit, qui genuit, alius, qui genitus est, alius, qui de utroque processit: sed singularis uni-

---

[1]) Notatu porro dignum est ex 16 horum Leonis cc. seu responsionum non modo sententiis, sed et ipsis verbis conflata fere esse illa capitula, quae a concilio bracarensi I. (563.) condita sunt ad clariorem catholicae veritatis expositionem. Relectis enim approbatisque tam regula fidei, quam subjectis capitulis, quae edita olim fuerunt a conc plenario tarraconensis, carthaginiensis, lusitanae et boeticae provinciarum ex Leonis suggestione (ut videtur Toleti a. 447.) coacto, visum est illis bracarensis synodi patribus aliqua etiam proponere capitula, quae ut magis simplicia evidentiaque a minus eruditis intelligi facile possent. Quod aptius a se praestari non posse existimarunt, quam si Leonis responsa directa olim ad Turribium ob oculos sibi ponerent et in compendium missa sub anathematis poena suscipienda populis praeciperent. Quesnellus. Hinc liquet, quanti jam olim facta fuerit haec epistola dogmatica.

tas in tribus quidem vocabulis et non in tribus sit accipienda personis. Quod blasphemiae genus de Sabellii opinione sumpserunt, cujus discipuli etiam patripassiani merito nuncupantur: quia si ipse est Filius, qui et Pater, crux Filii, Patris est passio: et quicquid in forma servi Filius Patri obediendo sustinuit, totum in se Pater ipse suscepit. Quod catholicae fidei sine ambiguitate contrarium est, quae Trinitatem Deitatis sic ὁμοούσιον confitetur, ut Patrem et Filium et Spiritum sanctum sine confusione indivisos, sine tempore sempiternos, sine differentia credat aequales: quia unitatem in Trinitate non eadem persona, sed eadem implet essentia.

Caput II. *De virtutibus quas ex Deo procedere fingunt.* — In secundo capitulo ostenditur ineptum vanumque commentum, de processionibus quarundam virtutum ex Deo, quas habere coeperit, et quas essentia sui ipse praecesserit. In quo arianorum suffragantur quoque errori dicentium: quod Pater Filio prior sit, quia fuerit aliquando sine Filio; et tunc Pater esse coeperit, quando Filium genuerit. Sed sicut illos catholica Ecclesia detestatur; ita et istos, qui putant unquam Deo id, quod ejusdem est essentiae,

defuisse. Quem sicut mutabilem, ita et proficientem dicere nefas est. Quam enim mutatur, quod minuitur, tam mutatur etiam, quod augetur.

Caput III. *Cur unigenitus dicatur apud eos Filius Dei.* — Tertii vero capituli sermo designat, quod iidem impii asserant, idéo unigenitum dici Filium Dei, quia solus sit natus ex virgine. Quod utique non auderent dicere, nisi Pauli samosateni et Photini virus hausissent: qui dixerunt, Dominum nostrum Jesum Christum, antequam nasceretur ex virgine Maria, non fuisse. Si autem isti aliud de suo sensu intelligi volunt, neque principium de matre dant Christo, asserant necesse est, non unum esse Filium Dei, sed alios quoque ex summo Patre genitos, quorum hic unus sit natus ex femina, et ob hoc appelletur unigenitus: quia hanc nascendi conditionem alius filiorum Dei nemo susceperit. Quoquo versum igitur se contulerint, in magnae tendunt impietatis abruptum, si Christum Dominum, vel ex matre volunt habere principium, vel Patris Dei unigenitum diffitentur: cum et de matre is natus sit, qui erat Deus Verbum, et de Patre nemo sit genitus praeter Verbum.

Caput IV. *Quod jejunent in Natali Do-*

mini et die dominica. — Quarto autem capitulo continetur, quod Natalem Christi, quem secundum susceptionem veri hominis catholica Ecclesia veneratur, quia *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. 1, 14), non vere isti honorent, sed honorare se simulent, jejunantes eodem die, sicut et die dominico, qui est dies resurrectionis Christi. Quod utique ideo faciunt, quia Christum Dominum in vera hominis natura natum esse non credunt, sed per quandam illusionem ostentata videri volunt, quae vera non fuerint; sequentes dogmata Cerdonis atque Marcionis, et cognatis suis manichaeis per omnia consonantes. Qui, sicut in nostro examine detecti atque convicti sunt, dominicum diem, quem nobis Salvatoris nostri resurrectio consecravit, exigunt in moerore jejunii; solis, ut proditum est, reverentiae hanc continentiam devoventes: ut per omnia sint a nostrae fidei unitate discordes, et dies qui a nobis in laetitia habetur, ab illis in afflictione ducatur. Unde dignum est, ut inimici crucis et resurrectionis Christi, talem excipiant sententiam, qualem elegerunt doctrinam[1]).

---

[1]) Cf. cum his, quae s. Leo disserit serm. 24. (opusc. t. 14. p. 82); serm. 34. (ib. 99).

Caput V. *Quod animam hominis divinae asserunt esse substantiae.* — Quinto capitulo refertur, quod animam hominis divinae asserant esse substantiae, nec a natura creatoris sui conditionis nostrae distare naturam. Quam impietatem ex philosophorum quorundam et manichaeorum opinione manantem catholica fides damnat: sciens nullam tam sublimem tamque praecipuam esse facturam, cui Deus ipse natura sit. Quod enim de ipso est, id est, quod ipse, neque id aliud est, quam Filius et Spiritus sanctus. Praeter hanc autem summae Trinitatis unam consubstantialem et sempiternam atque incommutabilem deitatem nihil omnium creaturarum est, quod non in exordio sui ex nihilo creatum sit. Non autem, quicquid inter creaturas eminet, Deus est, nec si quid magnum est atque mirabile, hoc est quod ille, *qui facit mirabilia magna solus* (Ps. 135, 4). Nemo hominum veritas, nemo sapientia, nemo justitia est: sed multi participes sunt veritatis et sapientiae atque justitiae. Solus autem Deus nullius participationis indigus est: de quo quicquid digne utcunque sentitur, non qualitas est, sed essentia. Incommutabili enim nihil accedit, nihil deperit: quia esse illi, quod est sempi-

ternum, semper est proprium. Unde in se manens innovat omnia, et nihil accipit, quod ipse non dederit. Nimium igitur superbi, nimiumque sunt coeci, qui cum dicant humanam animam divinae esse substantiae, non intelligunt nihil se aliud dicere, quam Deum esse mutabilem, et ipsum perpeti, quicquid potest naturae ejus inferri.

Caput VI. *Quod ajunt diabolum nunquam fuisse bonum, nec Dei opus esse, sed ex chao et tenebris emersisse.* — Sexta annotatio indicat eos dicere, quod diabolus nunquam fuerit bonus, nec natura ejus opificium Dei sit, sed eum ex chao et tenebris emersisse; quia scilicet nullum sui habeat auctorem, sed omnis mali ipse sit principium atque substantia: cum fides vera, quae est catholica, omnium creaturarum sive spiritalium, sive corporalium bonam confiteatur substantiam, et mali nullam esse naturam: quia Deus, qui universitatis est conditor, nihil non bonum fecit. Unde et diabolus bonus esset, si in eo, quod factus est, permaneret. Sed quia naturali excellentia male usus est, et *in veritate non stetit* (Joan. 8, 44), non in contrariam transiit substantiam, sed a summo bono, cui debuit adhaerere, descivit; sicut ipsi, qui talia asserunt,

a veris in falsa proruunt, et naturam in eo arguunt, in quo sponte delinquunt, ac pro sua voluntaria perversitate damnantur. Quod utique in ipsis malum erit, et ipsum malum non erit substantia, sed poena substantiae.

Caput VII. *Damnant nuptias et usum matrimonii.* — Septimo loco sequitur, quod nuptias damnant, et procreationem nascentium perhorrescunt: in quo, sicut pene in omnibus, cum manichaeorum profanitate concordant: ideo, sicut ipsorum mores probant, conjugalem copulam detestantur; quia non est illic libertas turpitudinis, ubi pudor et matrimonii servatur et (spes) sobolis.

Caput VIII. *Corpora humana ajunt per diabolum formari, et eorum resurrectionem negant.* — Octavum ipsorum est, plasmationem humanorum corporum diaboli (dicere) esse figmentum, et semina conceptionum opera daemonum in mulierum uteris figurari; propter quod resurrectionem carnis non esse credendam, quia concretio corporis non sit congruens animae dignitati. Quae falsitas sine dubio opus diaboli est, et talia prodigia opinionum figmenta sunt daemonum, qui non in feminarum ventribus formant homines, sed in haereticorum cordibus tales fabricantur errores. Quod immundis-

simum virus de manichaeae impietatis specialiter fonte procedens, olim fides catholica deprehendit atque damnavit.

Caput IX. *Filios promissionis per Spiritum sanctum conceptos esse dicunt.* — Nona autem annotatio manifestat, quod filios promissionis ex mulieribus quidem natos, sed ex Spiritu sancto dicant esse conceptos: ne illa soboles, quae de carnis semine nascitur, ad Dei conditionem pertinere videatur. Quod catholicae fidei repugnans atque contrarium est, quae omnem hominem in corporis animaeque substantia a conditore universitatis formari, atque animari intra materna viscera confitetur: manente quidem illo peccati mortalitatisque contagio, quod in prolem a primo parente transcurrit; sed regenerationis sacramento subveniente, quo per Spiritum sanctum promissionis filii renascuntur, non in utero carnis, sed in virtute baptismatis. Unde et David, qui utique erat promissionis filius, dicit ad Deum: *Manus tuae fecerunt me, et plasmaverunt me* (Ps. 118, 73). Et ad Jeremiam Dominus ait: *Priusquam te formarem in utero, novi te; et in vulva matris tuae sanctificavi te* (Jerem. 1, 5).

Caput X. *Affirmant animas in coelo pec-*

cantes in corpora detrusas pro peccati poena. — Decimo autem capitulo referuntur asserere animas, quae humanis corporibus inserantur, fuisse sine corpore et in coelesti habitatione peccasse, atque ob hoc a sublimibus ad inferiora delapsas, in diversae qualitatis principes incidisse, et per aëreas ac sidereas potestates, alias duriores, alias mitiores, corporibus esse conclusas sorte diversa et conditione dissimili: ut quicquid in hac vita varie et inaequaliter provenit, ex praecedentibus causis videatur accidere. Quam impietatis fabulam ex multorum sibi erroribus texuerunt; sed omnes eos catholica fides a corpore suae unitatis abscidit, constanter praedicans atque veraciter, quod animae hominum, prius quam suis inspirarentur corporibus, non fuere, nec ab alio incorporantur, nisi ab opifice Deo, qui et ipsarum est creator, et corporum[1]). Et quia per primi hominis praevaricationem tota

---

[1]) S. Leo quaestionem de animarum origine a veteribus saepius agitatam clare hic non dirimit, sed contentus est illum damnare errorem, quem unanimes patres in origenistis abhorruerunt. Jam vero quid de animarum origine secundum patres tenendum sit, hic paucis indagabimus. Diffiteri quidem non possumus plures patres dubios haesisse circa

humani generis propago vitiata sit, neminem posse a conditione veteris hominis li-

---

hanc quaestionem: ita dubitarunt Rufinus in apol. sua ad Anastasium n. 6.; in primis vero Augustinus passim de peccat. meritis et remiss. l. 2. c. 36.; l. 3. c. 10.; de anima et ejus orig. l. 1. c. 14. ss.; l. 2. c. 6.; de Genesi ad lit. l. 10.; operis imperf. l. 2. c. 178; de lib. arb. l. 3. c. 21. n. 59; ep. 143, 164, 190, 202 (bis) etc. (Cf. Norisium in vind. augustin. c. 4. §. 3) et hujus vestigia prementes episcopi africani in Sardinia exsules ep. ad Joannem et Venerium c. 16.; Fulgentius de verit. praedest. l. 3. c. 18. ss.; Gregorius M. l. 9. ep. 52. ad Secundinum; Eucherius lugdunensis in Gen. 3.; Pomerius l. 4. de anima; Isidorus hispalensis l. 2. de officiis eccles. c. 23.; differentiarum l. 2. n. 105. ss. (verae tamen sententiae favet Sentent. l. 1. c. 12. n. 4). Audienda sunt verba Gregorii M.: „Dulcissima mihi tua caritas sciat, quia de origine animae inter ss. patres requisitio non parva versata est, sed utrum ipsa ab Adam descenderit, an certe singulis detur incertum remansit: eam in hac vita insolubilem fassi sunt esse quaestionem. Gravis enim est quaestio, nec valet ab homine comprehendi, quia si de Adami substantia anima cum carne nascitur, cur non etiam cum carne moritur? Si vero cum carne non nascitur, cur in ea carne, quae de Adam prolata est, obligata peccatis non tenetur? Sed cum hoc incertum sit, illud incertum non est, quia nisi baptismatis sacri gratia fuerit renatus homo, omnis anima originalis peccati vinculis est obstricta.“ Sed rem omnino exaggerat Hieronymus ep. 126. al. 82. ad

berari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renato-

---

Marcellinam et Anapsychiam, cum scribit: „Tertullianus, Apolinaris et *maxima pars occidentalium* autumant, ut quomodo corpus ex corpore, sic anima nascatur ex anima.‟ Nam si Tertullianum excipias, nullum occidentalium, saltem alicujus famae, reperimus, qui *diserte* hoc affirmet. Plures dubitasse, hoc concedimus: plures defendisse vel docuisse eam opinionem, quam traducianismum vocitant, id prorsus negamus. Quod si ex patrum auctoritate sententia ferenda est de animarum origine, omnino tenendum est, *creari* animas: nam sepositis iis, qui dubii haerent, ac proinde neutri favent opinioni, vix unus vel alter est, qui tuetur animam ex traduce gigni, cum contra innumeri primique subsellii doctores diserte statuant animas ex nihilo creari. Animas gigni docuit Tertullianus, sed cum de anima agitur, vix est audiendus; docuit Apollinaris, sed hic utpote haereticus nullius est auctoritatis; Anastasius presbyter or. 4. c. Monoph.; huic sententiae favere videntur Gregorius nyssenus de opif. hom. cc. 29, 30; et Macarius hom. 30. n. 1. Quot vero sunt qui animas a Deo creari statuunt. Hoc 1. diserte docent Cyprianus de orat. dom. n. 16. (opusc. t. 2.); constitutiones apostol. l. 5. c. 7: „Qui in utero hominem ex exiguo semine format, et animam ex non ente creans ipsi indit (*καὶ ψυχὴν αὐτῷ οὐκ οὖσαν ἐνδημιουργῶν*) . . . idem et omnes homines ad vitam revocabit etc.;‟ Hieronymus passim ep. 131. n. 8; libr. c. Joan. Hierosolym. n. 22., ubi dicit: „Deus quotidie fabricatur animas‟; et hanc sententiam dicit „ecclesiasticum (scil. dictum)

rum, dicente Apostolo: *Quicunque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.*

---

secundum eloquia Salvatoris;“ apol. c. Rufinum l. 8. n. 28; Clemens alex. strom. 4, 26; 6, 16. (fatente ipso Frohschammer Ursprung der menschl. Seele p. 18. s.); Gregorius Naz., qui in carm. in laudem virginit. ita praeclarissime canit (v. 392. ss.):

Non totius hominis homo pater est, ut dici solet,
Sed tantum carnis et sanguinis, quorum utrumque
Peribit. Anima autem Dei omnipotentis spiraculum est
Extrinsecus incidens in terrestre figmentum. Novit
qui miscuit
Quomodo primum afflavit ac imaginem terrae miscuit.

Huic concinens ejus frater Caesarius (seu quicunque horum dialogorum est auctor) dial. 2. interrog. 102: „Nihil aliud quam organum homo generat, animam autem immittit Deus.“ Hilarius de Trinit. l. 10. n. 22: „Per se sibi assumpsit (Dei Filius) ex Virgine corpus, ita ex se sibi assumpsit animam, quae utique nunquam ab homine gignentium originibus praebetur;“ et iterum n. 20: „Quasi vero si tantum (scil. carnem) ex Virgine assumpsisset (Verbum, assumpsisset) quoque ex eadem et animam: cum anima omnis opus Dei sit, carnis vero generatio semper ex carne sit.“ S. Ephraem de inspiratione; Procopius Gazaeus in Gen. 2, 7; Primasius in Rom. 5, 15; Serenus ab. apud Cassianum coll. 8. c. 25; Gennadius massiliensis de dogmat. eccles. c. 14; Theodoretus s. 4. de curat. graec. affect., ubi scribit: „Nam et ex praestitutis corporibus animalium corpora effingit; et ex iis quae non sunt animas creat, ἐκ μὴ ὄντων δη-

Non est judaeus, neque graecus; non est servus, neque liber; non est masculus, ne-

---

μιουργεῖ τὰς ψυχάς, non cunctorum quidem viventium, sed hominum duntaxat.‹ Serm. 5. etc. Adeo certa 2. visa est aliis patribus haec sententia, ut ea illustrarent incarnationis mysterium. Inter hos eminet Cyrillus alex., qui inde explicat cur b. Virgo Deipara dici possit, divinitatem licet non pepererit. Ita ep. 1.: ›Habet autem hoc incarnati Verbi mysterium quandam cum humano partu cognationem. Quandoquidem terrenorum hominum matres naturae ad generandum subservientes, in utero quidem carnem gestant, quae sensim per temporum intervalla concrescens arcanisque quibusdam conditoris operationibus incrementa paulatim sumens ad perfectam adducta formam tandem attingit humanam. Deus vero corpusculo, modo quem ipse novit, spiritum infundit: Format enim ille spiritum hominis in illo, ut propheta ait (Zach. 12, 1). Jam alia carnis, alia vero animae est ratio. Atque licet illae terrestrium duntaxat corporum matres fiant, non alteram tamen partem, sed totum quod ex anima et corpore conflatur parere dicuntur. Nemo enim, ut exemplo res illustretur, Elisabeth carnem tantummodo, non etiam animam peperisse dixerit: siquidem peperit Baptistam animatum et hominem, ut unum ex duobus, carne inquam et anima: ita et in Emmanuelis quoque ortu accidisse cogitemus etc.,‹ scil. licet Maria non conceperit naturam divinam, sed tantum humanam, mater tamen dici potest et debet suppositi seu personae, quae in humana natura subsistens ex ipsa nativitate prodiit, quae cum non tantum sit homo sed et Deus, poterit Maria dici Deipara. Iterum l. 1.

que femina; omnes enim vos unum estis in Christo Jesu (Gal. 3, 27). Quid ergo hic

---

c. Nestorium c. 4: „Gignitur a carne caro procul dubio, et ille rerum omnium opifex modo et ratione, quam ipse novit, ut animata sit efficit: sed tamen mulier quae peperit, etsi carnis tantummodo sit origo, totum hominem tamen enixa creditur, ex anima inquam et corpore, quamvis ad existentiam animae nihil a se ipsa contulerit etc.", in scholiis de incarn. c. 26. Maximus dial. 4. n. 6: „Sicut Isaac genitus ex Abrahamo nec alius quisquam hominum est caro duntaxat, sed unusquisque nostrum genitus est homo ex homine, non quod anima rationalis alteram animam rationalem genuerit, quamvis homo sit ex anima rationali et corpore compositus, ita illum, qui ex Maria genitus est appello Deum animae videlicet et corpori unitum etc." Paulinus aquilej. l. 2, 8 adv. Elipandum. Nituntur 3. patres hanc sententiam rationibus nonnullis (de quarum tamen pretio modo non judicamus) confirmare. Hieronymus explicans Eccle. 12, 7. advertit: „Ex quo satis ridendi sunt, qui putant animas cum corporibus seri et, non a Deo, sed a corporum parentibus generari. Cum enim caro revertatur in terram et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum, manifestum est Deum patrem esse animarum, non homines." Alia argumenta ex Scripturis adducit Rufinus syrus in lib. fidei n. 28. (Mig. 21, 1138); Lactantius de opificio Dei c. 19. proposita triplici generatianismi forma prosequitur: „Nihil ex his tribus verum est, quia nec ex utroque (parente), nec ex alterutro seruntur animae. Corpus enim ex corporibus nasci potest, quoniam confertur aliquid ex utroque: de animis anima non

agunt cursus siderum, quid figmenta fatorum: quid mundanarum rerum mobilis sta-

---

potest, quia ex re tenui et incomprehensibili nihil potest decedere. Itaque serendarum animarum ratio uni ac soli Deo subjacet.« Divin. instit. II, 12; III, 18. Oppositam vero sententiam 4) patres verbis sat gravibus rejiciunt. „Ecclesia divinis verbis obtemperans, scribit Theodoretus haeret. fab. l. 5. c. 9, horum (haereticorum) doctrinam summopere detestatur et aliorum quoque fabulas aversatur: divinae vero Scripturae fidem praebens animam dicit una cum corpore creari, non quae ex seminis materia causam habeat creationis, sed quae auctoris voluntate post corporis exsistat formationem.« Prudentius in Apotheosi adv. Ebionitas v. 915. ss.:

Vitandus tamen *error* erit, ne traduce carnis
Transfundi in sobolem credatur fons animarum
Sanguinis exemplo, cui texta propagine vena est.
Non animas animae pariunt.

Philastrius de Seleuco et Hermia haer. 55: „Isti angelos dicunt creatores esse animarum nostrarum, non Christum Salvatorem.« Haer. 111. eos reprobat, qui affirmant „animam hominis non a Deo per Christum creari quotidie.« „Imago enim Dei i. e. anima facta est ex nihilo«, ait haer. 137. Pseudo-Ambrosius de Trinit. c. 18: „Quotidie ergo Deus majestatis in plasmatis jam corporibus animas facit et immittit . . . Sicut ergo impium est, animam hominis de substantia Dei vel animam ex anima dici, ita impium est dicere, quod ante plasmationem corporis sit.« Auctor l. Praedestinatus l. 1. n. 26: „Objiciunt quidam Tertulliano, quod animam ex

tus et inquieta diversitas? Ecce tot impares gratia Dei facit aequales, qui inter quoslibet vitae hujus labores, si fideles permanent, miseri esse non possunt, apostolicum illud in omni tentatione dicentes: *Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Sicut scriptum est, quia propter te morte afficimur tota die, aestimati sumus ut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus per eum, qui nos dilexit* (Rom. 8, 35). Et ideo Ecclesia, quae corpus est Christi, nihil de mundi inaequalitatibus metuit, quia nihil de bonis temporalibus concupiscit: nec timet inani strepitu fatorum gravari, quae patientia tribulationum novit augeri.

---

traduce i. e. animam dixerit gigni ex anima sicut ex corporibus corpus, quod catholica fides vehementer *exsecratur.*‹ Sed prae ceteris Pseudo-Hieronymus ep. 37. (Mig. 30, 261. ss.), qui hanc sententiam pluribus adscribit patribus ac n. 9. ita concludit: ›Qui ergo animas ex una propagari asserunt et non in corpora juxta exemplum primi hominis a Deo quotidie fieri A. S.‹ Cf. Bachiarius in profess. fid. n. 4. (Mig. 20, 1030). Denique 5. vel penes haereticos vulgata erat haec doctrina. Eam enim profitentur Pelagius in lib. fidei n. 20; Coelestius in lib. fidei n. 22; Nestorius serm. 5. n. 5.

Caput XI. *Fatalem necessitatem hominibus imponunt.* — Undecima ipsorum blasphemia est, qua fatalibus stellis et animas hominum et corpora opinantur obstringi, per quam amentiam necesse est, ut omnibus paganorum erroribus implicati, et faventia sibi, ut putant, sidera colere, et adversantia studeant mitigare. Verum ista sectantibus nullus in Ecclesia catholica locus est: quoniam qui se talibus persuasionibus dedit, a Christi corpore totus abscessit.

Caput XII. *Animas certis potestatibus subjiciunt, aliis corporum membra.* — Duodecimum inter haec illud est, quod sub aliis potestatibus partes animae, sub aliis corporis membra describunt; et qualitates interiorum praesulum[1]) in patriarcharum nominibus statuunt, quibus e diverso signa siderea, quorum virtuti corpora subjiciantur, opponunt. Et in his omnibus inextricabili se errore praepediunt, non audientes dicentem apostolum: *Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, se-*

---

[1]) *Qualitates interiorum praesulum* i. e. praesulum, qui interioribus animae partibus praesunt, patriarcharum nominibus adumbratas censent.

cundum elementa mundi, et non secundum Christum; quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis (Colos. 2, 8). Et iterum: *Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae, non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei* (Ibid. 18). Quid ergo opus est in cor admittere, quod lex non docuit, quod prophetia non cecinit, quod Evangelii veritas non praedicavit, quod apostolica doctrina non tradidit? Sed haec apta sunt eorum mentibus, de quibus apostolus dicit: *Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur* (2. Tim. 4, 3). Nihil itaque nobiscum commune habeant, qui talia audent vel docere, vel credere, et quibuslibet modis nituntur adstruere, quod substantia carnis ab spe resurrectionis aliena sit, atque ita omne sacramentum incarnationis Christi resolvunt: quia indignum fuit integrum hominem

suscipi, si indignum erat integrum liberari.

Caput XIII. *Qualem scripturarum scientiàm adstruant?* — Tertio decimo loco positum est eosdem dicere, quod omne corpus Scripturarum canonicarum sub patriarcharum nominibus accipiendum sit[1]; quia illäe duodecim virtutes, quae reformationem hominis interioris operantur, in horum vocabulis indicentur, sine qua scientia nullam animam posse assequi, ut in eam substantiàm, de qua prodiit, reformetur. Sed hanc impiam vanitatem despectui habet christiana sapientia, quae novit verae Deitatis inviolabilem et inconvertibilem esse naturam: ani-

[1]) *Sub patriarcharum nominibus* illorum scil., quorum mentio facta est c. praeced. Videntur proinde explicasse allegorice Scripturas, adeo ut omnia referrentur ad illas mysticas virtutes patriarcharum nominibus adumbratas et hujus interpretationis cognitionem ad salutem putabant necessariam. Ceterum s. Augustinus ep. 237. n. 3. inter alia de priscillianistis refert: „Priscillianistae accipiunt omnia et canonica et apocrypha (scripta) simul. Sed quaecunque, quae contra eos sunt, in suae perversitatis sensus aliquando callida astutia, aliquando ridicula et hebeti expositione pervertunt . . . . Possunt aliqui haeretici reperiri fortasse immundiores, sed nullus istis fallacia comparatur.“

mam autem sive in corpore viventem, sive a corpore separatam, multis passionibus subjacere: quae utique si de divina esset essentia, nihil adversi posset incidere. Et ideo incomparabiliter aliud creator est, aliud creatura. Ille enim semper idem est et nulla varietate mutatur: haec autem mutabilis est, etiam non mutata, quia ut non mutetur, donatum poterit habere, non proprium.

Caput XIV. *Siderum et signorum potestati hominem subjiciunt.* — Sub quarto decimo vero capitulo de statu corporis sentire dicuntur, quod sub potestate siderum atque signorum pro terrena qualitate teneatur, et ideo multa in sanctis libris, quae ad exteriorem hominem pertineant, reperiri[1]), ut in ipsis Scripturis inter divinam terrenamque naturam quaedam sibi repugnet adversitas; et aliud sit, quod sibi vindicent animae praesules, aliud quod corporis con-

---

[1]) Sensus videtur: Sicut homo duplici elemento sibique contrario principio constat, anima et corpore, quae etiam duplici conditori originem suam debent, ita vel in Scripturis haec repugnantia reperitur, cum alia spectent ad interiorem, divinam hominis naturam, quae sunt profecta a duodecim illis virtutibus, alia ad exteriorem hominem, quae debentur corporum conditoribus.

ditores. Quae fabulae ideo disseruntur, ut et anima divinae affirmetur esse substantiae, et caro credatur malae esse naturae: quoniam et ipsum mundum cum elementis suis non opus Dei boni, sed conditionem mali profitentur autoris: atque ut haec mendaciorum suorum sacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene divina eloquia sensuum nefandorum immixtione violarunt.

Caput XV. *Scripturas veras adulterant; falsas inducunt.* — De qua re quintidecimi capituli sermo conqueritur, et praesumptionem diabolicam merito detestatur, quia et nos istud veracium testium relatione comperimus, et multos corruptissimos eorum codices, qui canonici titularentur, invenimus. Quomodo enim decipere simplices possent, nisi venenata pocula quodam melle praelinirent, ne usquequaque sentirentur insuavia, quae essent futura mortifera? Curandum ergo est, et sacerdotali diligentia maxime providendum, ut falsati codices et a sincera veritate discordes in nullo usu lectionis habeantur. Apocryphae autem scripturae, quae sub nominibus apostolorum multarum habent seminarium falsitatum, non solum interdicendae, sed etiam penitus auferendae sunt, atque ignibus concremandae. Quamvis

enim sint in illis quaedam, quae videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, et per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione seductos laqueis cujuscunque erroris involvant. Unde si quis episcoporum vel apocrypha haberi per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos codices in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione vitiati, haereticum se noverit judicandum: quoniam qui alios ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat.

Caput XVI. *De Dictinii scriptis.* — Postremo autem capitulo hoc prodidit justa querimonia, quod Dictinii[1]) tractatus, quos secundum Priscilliani dogma conscripsit, a multis cum veneratione legerentur: cum si aliquid memoriae Dictinii tribuendum putant, reparationem ejus magis debeant amare, quam lapsum. Non ergo Dictinium, sed Priscillianum legunt; et illud probant, quod errans docuit; non quod correctus elegit. Sed nemo hoc impune praesumat, nec inter catholicos censeatur, quisquis utitur scriptis

---

1) De hoc Dictinio cf. Innocentium I. ep. 3. n. 2. opusc. t. 17. p. 261. cum annot. subjecta.

non ab Ecclesia solum catholica, sed etiam a suo auctore damnatis. Non sit perversis liberum simulare, quod fingunt, nec sub velamine nominis christiani decretorum imperialium statuta declinent. Ideo enim ad Ecclesiam catholicam cum tanta cordis diversitate conveniunt, ut et quos possunt, suos faciant et legum severitatem, dum se nostros mentiuntur, effugiant. Faciunt hoc priscillianistae, faciunt manichaei, quorum cum istis tam foederata sunt corda, ut solis nominibus discreti, sacrilegiis autem suis inveniantur uniti: quia etsi vetus testamentum, quod isti se suscipere simulant, manichaei refutant, ad unum tamen finem utrorumque tendit intentio, cum quod illi abdicando impugnant, isti recipiendo corrumpunt.

In exsecrabilibus autem mysteriis eorum, quae quando immundiora sunt, tanto diligentius occuluntur, unum prorsus nefas est, una est obscenitas et similis turpitudo. Quam etsi eloqui erubescimus, sollicitissimis tamen inquisitionibus indagatam, et manichaeorum, qui comprehensi fuerant, confessione detectam ad publicam fecimus pervenire notitiam: ne ullo modo posset dubium videri, quod in judicio nostro, cui non solum frequentissima praesentia sacerdotum, sed

etiam illustrium virorum dignitas, et pars quaedam senatus ac plebis interfuit, ipsorum qui omne facinus perpetrarant, ore reseratum est; sicut ea, quae ad dilectionem tuam nunc direximus, gesta demonstrant. Quod autem de manichaeorum foedissimo scelere, hoc etiam de priscillianistarum incestissima consuetudine olim compertum multumque vulgatum est. Qui enim per omnia sunt impietate sensuum pares, non possunt in sacris suis esse dissimiles.

Decursis itaque omnibus, quae libelli series comprehendit, et a quibus commonitorii forma non discrepat, sufficienter, ut opinor, ostendimus, quid de his, quae ad nos fraternitas tua retulit, censeamus, et quam non sit ferendum, si tam profanis erroribus etiam quorundam sacerdotum corda consentiunt, vel, ut mitius dixerim, non resistunt. Qua conscientia honorem sibi praestitum vindicant, qui pro animabus sibi creditis non laborant? Bestiae irruunt, et ovium septa non claudunt. Fures insidiantur, et excubias non praetendunt. Morbi crebrescunt, et remedia nulla prospiciunt. Cum autem etiam illud addunt, ut his, qui sollicitius agunt, consentire detrectent, et impietates olim toto orbe damnatas, subscriptionibus suis se ana-

thematizare dissimulent: quid de se intelligi volunt, nisi quod non de numero fratrum, sed de parte sunt hostium?

Caput XVII. *An caro Christi vere requieverit in sepulchro.* — In eo vero, quod in extrema familiaris epistolae tuae parte posuisti, miror cujusquam catholici intelligentiam laborare, tamquam incertum sit, an descendente ad inferna Christo, caro ejus requieverit in sepulchro: quae sicut vere et mortua est et sepulta, ita vere est die tertio suscitata. Hoc enim et ipse Dominus denunciaverat, dicens ad judaeos: *Solvite templum hoc, et in triduo suscitabo illud* (Joan. 2, 19). Ubi evangelista subjungit: *Hoc autem dicebat de templo corporis sui.* Cujus rei veritatem etiam David propheta praedixerat, loquens sub persona Domini Salvatoris, et dicens: *Insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem* (Psal. 15, 9). Quibus utique verbis manifestum est, quod caro Domini et vere sepulta requievit, et corruptionem non subiit: quia celeriter vivificata reditu animae resurrexit. Quod non credere satis impium est, et ad Manichaei Priscillianique doctrinam pertinere non du-

bium est: qui sacrilego sensu ita se Christum simulant confiteri, ut et incarnationis et mortis, et resurrectionis auferant veritatem.

Habeatur ergo inter vos episcopale concilium, et ad eum locum, qui omnibus opportunus sit, vicinarum provinciarum conveniant sacerdotes; ut secundum haec, quae ad tua consulta respondimus[1]), plenissimo disquiratur examine, an sint aliqui inter episcopos, qui hujus haereseos contagio polluantur; a communione sine dubio separandi, si nefandissimam sectam per omnium sensuum pravitates damnare noluerint. Nulla enim ratione tolerandum est, ut qui praedicandae fidei suscepit officium, is contra Evangelium Christi, contra apostolicam doctrinam, contra universalis Ecclesiae symbolum audeat disputare. Quales illic erunt discipuli, ubi tales docebunt magistri? Quae illic religio populi, quae salus plebis, ubi contra humanam societatem pudoris sanctitas tollitur, conjugiorum foedus aufertur,

---

1) *Respondimus.* Epistolam ergo suam examini episcoporum quamvis magno numero ex pluribus provinciis in concilium congregatorum non permittit, sed statuit, ut *normae* instar habeatur, secundum quam *vel de episcopis* judicetur.

propagatio generationis inhibetur, carnis natura damnatur, contra verum autem veri Dei cultum Trinitas deitatis negatur, personarum proprietas confunditur, anima hominis divina essentia praedicatur, et eadem ad diaboli arbitrium carne concluditur, Dei Filius per id, quod ex Virgine ortus, non per id, quod ex Patre natus est, unigenitus praedicatur, idemque nec vera Dei proles, nec verus virginis partus asseritur: ut per falsam passionem mortemque non veram, mendax etiam resurrectio resumptae de sepulchro carnis habeatur? Frustra autem utuntur catholico nomine, qui istis impietatibus non resistunt: possunt haec credere, qui possunt talia patienter audire. Dedimus itaque literas ad fratres et coepiscopos nostros tarraconenses, carthaginienses, lusitanos atque gallicos, eisque concilium synodi generalis indiximus. Ad tuae dilectionis sollicitudinem pertinebit, ut nostrae ordinationis auctoritas[1]) ad praedictarum provinciarum episcopos deferatur. Si autem ali-

---

[1]) *Auctoritas.* Pontificiae epistolae peculiari ratione *auctoritates* appellatae sunt, eo quod praecipuam ratione primatus in tota Ecclesia auctoritatem obtineant.

quid, quod absit, obstiterit, quo minus possit celebrari generale concilium Galliciae, saltem in unum conveniant sacerdotes, quibus congregandis fratres nostri Idacius et Ceponius imminebunt, conjuncta cum eis instantia tua, quo citius, vel provinciali conventu remedium tantis vulneribus afferatur. Data XII. Kalend. Augustas Calipio et Ardabure VV. CC. Coss.

EPISTOLA X.

Ad universos episcopos per Siciliam constitutos[1].

SYNOPSIS.

1. Quod prohibeatur in die Epiphaniae baptisma celebrari. 2. Quod cuncta nobis ordine rerum per incarnationem Domini nostri salutis sacramenta digesta sunt. 3. Quod in baptismo mors proveniat interfectione peccati, et sepulturam triduanam imitetur trina demersio, et ab aquis elevatio sit velut resurrectio de sepulchro. 4. Quod beatus apostolus Petrus in die Pentecostes virorum tria millia baptizaverit. 5. Quod omni tempore hi, qui necessitate mortis urgentur, id est, aegritudinis, obsidionis, persecutionis, naufragii, debeant baptizari. 6. Christi ad baptisma Joannis accedentis mysterium. 7. Ut de Sicilia terni semper annis singulis de episcopis ad diem tertium Calendarum Octobrium Romam sociandi synodo accurrant.

Leo episcopus universis episcopis per Siciliam constitutis in Domino salutem.

Divinis praeceptis et apostolicis monitis incitamur, ut pro omnium ecclesiarum

---

[1]) In edit Baller. 16. scripta 21. Oct. 447.

statu impigro vigilemus affectu: ac si quid usquam reprehensioni invenitur obnoxium, celeri sollicitudine aut ab ignorantiae imperitia, aut a praesumptionis usurpatione revocemus. Monente enim dominicae vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticae sanctionis imbuitur, ut Christi oves, qui Christum diligit, pascat, ipsius sedis, cui per abundantiam divinae gratiae praesumus, reverentia coarctamur, ut periculum desidiae, quantum possumus, declinemus: ne professio summi apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, non inveniatur in nobis; quia negligenter pascens toties commendatum gregem convincitur summum non amare pastorem.

Caput I. *De baptismo non in Epiphania, sed in solo festo paschali celebrando.* — Cum ergo mihi de caritatis vestrae actibus fraterna affectione sollicito certis indiciis innotuerit, vos in eo, quod inter sacramenta Ecclesiae principale est, ab apostolicae institutionis consuetudine discrepare, ita ut baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniae, quam paschali tempore celebretis, miror vos vel praecessores vestros tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse, ut confuso temporis utriusque my-

sterio, nullam esse differentiam crederetis inter diem, quo adoratus est Christus a magis, et diem, quo resurrexit (Christus) a mortuis. Quam in culpam nullo modo potuissetis incidere, si unde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius observantiae sumeretis: et beati Petri apostoli sedes, quae vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticae magistra rationis. A cujus vos regulis recessisse minore posset aequanimitate tolerari, si aliqua commonitionis nostrae increpatio praecessisset. Nunc autem quia non desperatur correctio, mansuetudo servanda est. Et licet vix ferenda sit in sacerdotibus excusatio, quae praetendat inscientiam, malumus tamen et censuram necessariam temperare, et ratione vos apertissimae veritatis instruere[1].

Caput II. *De servanda temporum et mysteriorum distinctione.* — Semper quidem in aeterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter praeordinata reparatio: sed ordo rerum per Jesum Christum Dominum nostrum temporaliter gerendarum in incarnatione Verbi sumpsit exordium.

---

[1]) Cf. similia, quae statuit Siricius ep. 1. ad Himerium c. 2. opusc. t. 17. p. 204.

Unde aliud tempus est, quo annunciante angelo beata Virgo Maria fecundandam se per Spiritum sanctum credidit et concepit; aliud, quo salva integritate virginea puer editus exsultante gaudio coelestium ministrorum pastoribus indicatur; aliud, quo infans circumciditur; aliud, quo hostia pro eo legâlis offertur; aliud, quo tres magi claritate novi sideris incitati in Bethleem ab Oriente perveniunt, et adoratum parvulum mystica munerum oblatione venerantur. Nec iidem sunt dies, quibus impio Herodi ordinata divinitus in Aegyptum translatione subtractus est, vel quibus ab Aegypto in Galilaeam persecutore mortuo, revocatus est. Inter has autem dispensationum varietates accedunt augmenta corporea: crescit Dominus, sicut evangelista testatur, profectibus aetatis et gratiae; per dies Paschae in templum Jerusalem cum parentibus venit, et cum abesset a societate redeuntium, sedens cum senioribus et inter admirantes magistros disputans invenitur, rationemque remansionis suae reddens: *Quid est*, inquit, *quod me quaerebatis? Nesciebatis, quod in his, quae Patris mei sunt, oportet me esse* (Luc. 2, 49)? significans, ejus se esse filium, cujus esset et templum. Jam vero cum in annis majori-

bus apertius declarandus, baptismum praecursoris sui Joannis expetiit, quid deitatis ejus remansit ambiguum, quando baptizato Domino Jesu Spiritus sanctus in columbae specie super eum descendit et mansit, audita de coelis Patris voce dicentis: *Tu es Filius meus dilectus, in te bene complacui* (Matth. 3, 16, 17)? Quae omnia ideo, quanta potuimus brevitate, perstrinximus, ut notum sit dilectioni vestrae, universos Christi dies innumeris consecratos fuisse virtutibus et in cunctis ejus actionibus săcramentorum mysteria coruscasse, sed aliter quidque signis denunciari, aliter rebus impleri; nec quaecunque numerantur in operibus Salvatoris, ad tempus posse pertinere baptismatis[1]. Nam si etiam illa, quae post beati Joannis lavacrum a Domino gesta cognovimus, sub indiscreto honore colamus, omnia tempora continuatis erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verum quia Spiritus sapientiae et intellectus ita apostolos et totius Ecclesiae erudivit magistros,

---

[1]) *Ad tempus posse pertinere baptismatis* i. e. non quacunque die, qua aliquod Salvatoris recolitur opus, licet ex sensu Ecclesiae (antiquioris) solemniter (extra casum necessitatis) conferre baptismum.

ut in christiana observantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum, discernendae sunt causae solemnitatum, et in omnibus institutis patrum principumque nostrorum rationabilis servanda distinctio: quia non aliter unus grex et unus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet, *idipsum dicamus omnes: simus autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia* (1. Cor. 1, 10).

Caput III. *Cur in sola Paschae et Pentecostes solemnitate baptizetur.* — Quamvis ergo et illa, quae ad humilitatem, et illa, quae ad gloriam pertinent Christi, in unam concurrant eandemque personam, totumque, quicquid in illo et virtutis divinae est et infirmitatis humanae, ad nostrae reparationis tendat effectum: proprie tamen in morte crucifixi et in resurrectione mortui potentia baptismatis novam creaturam condit ex veteri: ut in renascentibus et mors Christi operetur et vita, dicente beato apostolo: *An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus. Si*

enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (Rom. 6, 3), et cetera, quae latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputavit: ut appareret ex hujus doctrinae spiritu, regenerandis filiis hominum et in Dei filios adoptandis illum diem esse et illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterii, ea quae geruntur in membris, his, quae in ipso sunt capite gesta congruerent: dum in baptismatis regula et mors intervenit interfectione peccati, et sepulturam triduanam imitatur trina demersio, et ab aquis elevatio resurgentis instar est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandae generaliter gratiae eum esse legitimum diem, in quo orta est et virtus muneris et species actionis. Ad cujus rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Jesus Christus, posteaquam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum praesules docebantur, et formam et potestatem tradidit baptizandi, dicens: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti* (Matth. 28, 19). De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi pro-

prie voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione coepisse[1]). Additur sane huic observantiae etiam Pentecostes ex adventu Spiritus sancti sacrata solemnitas, quae de paschalis festi pendet articulo. Et cum ad alios dies alia festa pertineant, haec semper ad eum diem, qui resurrectione Domini est insignis, occurrit: porrigens quodammodo auxiliantis gratiae manum, et eos, quos a die Paschae aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitans, ut quibuslibet necessitatibus impediti, desiderii sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim unigenitus Dei in fide credentium et in virtute operum nullam inter se et Spiritum sanctum voluit esse distantiam: quia nulla est diversitas in natura, dicens: *Rogabo ego Patrem, et alium Pa-*

---

[1]) *Ex sua resurrectione coepisse.* Significat s. Leo baptismi efficaciam operari coepisse Christo sic volente a resurrectionis tempore. Cum vero infra c. 6. dicit Christum „tunc regenerationis potentiam sanxisse, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis et aqua baptismatis", intelligi haec debent de baptismi adumbratione, neque enim tunc proprie sacramentum baptismi instituit, cum qua homo esset mortuus, et ipse qua homo sit institutor sacramentorum.

racletum dabit vobis, ut vobiscum sit in aeternum Spiritus veritatis (Joan. 14, 16). Et iterum: *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret universa, quaecunque dixi vobis* (ib. v. 26). Et iterum: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem* (Joan. 16, 13). Cum itaque veritas Christus sit, et Spiritus sanctus spiritus veritatis, nomenque Paracleti utrique sit proprium, non dissimile est festum, ubi unum est sacramentum.

Caput IV. *De apostolico exemplo baptisma in Pentecoste celebrari.* — Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex apostolica auctoritate servare, satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum apostolum Petrum, qui in ipso die, quo omnem credentium numerum promissus Spiritus sancti replevit adventus, trium millium populum, sua praedicatione conversum, lavacro baptismatis consecravit. Quod sancta Sciptura, quae apostolorum actus continet, fideli historia docet, dicens: *His auditis compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: Poenitentiam, inquit, agite, et baptizetur*

unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est repromissio et filiis vestris et omnibus, qui longe sunt, quoscunque advocaverit Dominus Deus noster. Aliis etiam pluribus verbis testificatus est, et exhortabatur eos dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, et appositae sunt in illa die animae circiter tria millia (Act. 2, 37).

Caput V. *In necessitatis casu omni tempore baptizandum.* — Unde quia manifestissime patet, baptizandis in Ecclesia electis haec duo tempora, de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, ut nullos alios dies huic observantiae misceatis. Quia etsi sunt alia quoque festa, quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur, principalis tamen et maximi sacramenti custodienda nobis est mystica et rationalis exceptio; non interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Ita enim ad has duas festivitates connexas sibimet atque cognatas incolumium et in pacis securitate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obsidionis discrimine,

in persecutionis angustiis, in timore naufragii, nullo tempore hoc verae salutis singulare praesidium cuiquam denegemus.

Caput VI. *Christi ad baptisma Joannis accedentis mysterium.* — Si quis autem Epiphaniae festivitatem, quae in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc aestimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Joannis accesserit; sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem; nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: *Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt* (Joan. 1, 13). Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quaerens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo et voluit circumcidi hostiamque pro se emundationis offerri: ut qui factus fuerat ex muliere, sicut apostolus ait (Galat. 4, 4), fieret et sub lege, quam non venerat solvere, sed implere et implendo finire, sicut beatus apostolus praedicat dicens: *Finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti* (Rom. 10, 4). Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia *in omnibus prima-*

tum tenens (Coloss. 1, 18) se docuit esse principium. Et tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis et aqua baptismatis. Sicut ergo vetus testamentum novi testificatio fuit, *et lex per Mosen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est* (Joan. 1, 17); sicut diversa sacrificia unam hostiam praeformarunt, et multorum agnorum occisio illius immolatione finita est, de quo dicitur: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi* (Joan. 1, 29): sic et Joannes, non Christus, sed Christi praevius, non sponsus, sed sponsi amicus, fuit adeo fidelis, et non sua quaerens, sed quae Jesu Christi, ut se profiteretur ad solvenda calceamenta pedum ejus indignum (Luc. 3, 16); quoniam ipse quidem baptizaret in aqua in poenitentiam, ille autem baptizaturus esset in *Spiritu sancto et igni:* qui duplici potestate et vitam redderet et peccata consumeret. His itaque, fratres carissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota evidenter agnoscitis, in baptizandis electis, qui secundum apostolicam regulam et exorcismis scrutandi, et jejuniis sanctificandi, et frequentibus sunt praedicationibus imbuendi,

duo tantum tempora, id est, Pascha et Pentecosten esse servanda; hoc vestrae iudicimus caritati, ut ab apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu. Quia inultum post haec esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Caput VII. *De concilio quotannis Romae celebrando.* — Quare illud primitus pro custodia concordissimae unitatis exigimus, ut, quia saluberrime a sanctis patribus constitutum est, binos in annis singulis episcoporum debere esse conventus, terni semper ex vobis ad diem tertium Kalend. Octobr. Romam, fraterno concilio sociandi, indissimulanter[1]) occurrant: quoniam, adjuvante gratia Dei, facilius poterit provideri, ut in ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, cum coram beatissimo apostolo Petro id semper in commune tractandum sit, ut omnia ipsius constituta canonumque decreta apud omnes Domini sacerdotes inviolata permaneant. Haec autem, quae vobis, inspirante Domino, insinuanda

---

[1]) *Indissimulanter*, absque dissimulatione, quin se excusent aliqua causa seu praetextu interposito, proinde abjecta omni cunctatione.

credidimus, per fratres et coepiscopos nostros Baccillum atque Paschasinum, ad vestram volumus notitiam pervenire. Quibus referentibus cognoscamus, quam reverenter a vobis apostolicae sedis instituta serventur. Data XII. Kalend. Novembr. Alipio, et Ardabure viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA XI.

Ad Flavianum episcopum constantinopolitanum[1]).

Contra Eutychis perfidiam et haeresim.

SYNOPSIS.

1. Quod ignorantia sanctarum Scripturarum Eutychen haereticum fecerit. 2. Contra eos, qui in duos filios dispensationis dominicae mysterium scindere moliuntur. 3. Contra eos, qui passibilem divinitatem unigeniti Filii Dei audent asserere. 4. Contra eos, qui in duas naturas Christi temperamentum vel confusionem inducunt. 5. Contra eos, qui coelestem, aut alterius cujusque substantiae existere formam servi, quam ex nobis assumpsit, insaniendo asserunt. 6. Contra eos, qui duas quidem ante adunationem naturas Domini delirant, unam vero post adunationem confingunt.

Leo episcopus dilectissimo fratri Flaviano constantinopolitano episcopo.

Caput I. *Praesumptio et imperitia Eutychen in errorem impulerunt.* — Lectis di-

---

1) In edit. Baller. 28. al. 24. scripta 13. Jun. 449. Occasionem huic et plurimis aliis ep. praebuit

lectionis tuae literis, quas miramur fuisse tam seras, et gestorum episcopalium ordine

---

Eutyches archimandrita et presbyter constantinopol., qui docere coepit unam in Christo esse naturam, eamque doctrinam inter monachos aliosque plurimos disseminavit eo praetextu adhibito, quod nestoriani, qui duas in Christo personas occulte saltem defendere non cessabant, nulla alia via certius ad incitas redigerentur, quam unius naturae professione, quam plures etiam patres adhibuerint. Illum in synodo Constantinopoli habita a. 448. ad finem vergente damnavit s. Flavianus et ex synodi sententia sacerdotio, munere archimandritae et communione ecclesiastica privavit. Eutyches ad Leonem provocavit, hinc variae literae ultro citroque redditae inter s. Leonem, Flavianum etc., e quibus praecipua, quae ad illustrandum rom. pontificis primatum faciunt, defloravimus in praef. t. 17. opusc. p. 22. Jam vero ad eam quaestionem fidei dirimendam s. Leo hanc Flaviano scripsit epistolam, quae mira perspicuitate altissimum incarnationis mysterium exponens aeque Eutychis ac Nestorii ceterosque omnes errores, qui vel ad dexteram vel ad sinistram a regio veritatis tramite deflectunt, jugulat (cf. Fessler, instit. patrol. §. 359). Porro inter omnia pontificum decreta haec ep. est celeberrima. „Ut primum transmissa in Orientem post ephesinum concilium, inquiunt Ballerinii in admon. praefixa, in quo per fraudem et vim suppressa fuerat, ne legeretur, in lucem edita est, mox suscepta et subscripta fuit ab omnibus, ita ut haberetur universim tamquam regula fidei ac velut lydius lapis, ex quo catholici ab haereticis discernerentur. Ita porro apparuit pontifi-

recensito, tandem quid apud vos scandali contra integritatem fidei exortum fuisset,

---

ciam definitionem sufficere, nec opus esse generali concilio, ut Flavianus etiam monuerat (ep. 26. cf. opusc. t. 17. p. 23.), cum etiam sine concilio et antequam haberetur synodus chalcedonensis, tota Ecclesia illam susceperit eidemque episcopi suas subscriptiones apposuerint, non ut vim et auctoritatem illi adjicerent, sed ut se catholicos probarent, et ne, si renuerent, haeretici haberentur. Jam enim vulgatum fuerat, quod postea omnes rev. episcopi clamaverunt in calced. act. 4. p. 1408: *Qui non consentit epistolae ss. episcopi Leonis, haereticus est.* Porro in eodem concilio, quo ephesini latrocinii gesta rescindenda erant, maximis cum laudibus suscepta fuit act. 2. et 4., eoque honore habita ac si ab ipso Petro edita fuisset: quod et antequam ederetur Petrus Chrysologus apostolicae auctoritatis calentissimus, observandum ac tenendum praedixerat ep. 25. (opusc. 10, 81). Nihil pro apostolicarum definitionum auctoritate illustrius hoc totius Ecclesiae ac generalis synodi testimonio, quod Petrum in successoribus viventem et loquentem agnoscit. In romana synodo sub Gelasio pronunciatum fuit anathema, si quispiam de hujus ep. textu *usque ad unum jota disputaverit, et non eam in omnibus venerabiliter susceperit* (t. 5. conc. ven. ed. p. 887). Et s. Gregorius l. 6. ep. 2: „Si quis contra harum quatuor synodorum fidem, *et contra s. memoriae Leonis papae tomum atque definitionem aliquid unquam loqui praesumit A. S.*“ Hinc in fidei professionibus nihil frequentius, quam post generalia concilia hujus ep. doctrinam profiteri. Apud orien-

agnovimus: et quae prius videbantur occulta, nunc nobis reserata patuerunt. Quibus Entyches, qui presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens, et nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum sit a propheta: *Noluit intelligere, ut bene ageret; iniquitatem meditatus est in cubili*

---

tales, ubi Eutyches haeresis turbas excitaverat, haec consuetudo primum inducta, ut liquet inter cetera ex aliquot ep. Hormisdae, ex ep. Petri diaconi ad Fulgentium, et ex conc. apamensi a. 535. Idem mos etiam ad occidentales transivit et diu etiam obtinuit. Vide professionem Adelberti ep. morinensis ad Hincmarum remensem ex Sirmondo editam t. 10. conc. ven. edit. p. 1388., et sponsionem episcoporum provinciae aquilejensis ad Paulinum patriarcham e ms. vaticano editam a P. Bern. de Rubeis in monumentis ecclesiae aquil. ad a. 801. p. 380. Cum s. Amatus abbas jam moriturus professionem fidei edere vellet, hanc epistolam ad se afferri et sibi legi jussit: *quoniam in ipsa plenissima ratio fidei catholicae continetur*, quemadmodum tradit ejus Vitae auctor n. 24. sec. benedictin. II. p. 126. Inter divina officia olim in Ecclesia romana tempore Adventus publico legebetur haec ep. . . . Idipsum in aliis Italiae ecclesiis receptum didicimus ex quamplurimis mss. lectionariis aliarum urbium . . . Ex ms. bibliothecae regiae Quesnellus collegit (diss. 1. ad a. 449. n. 9.), idem olim factitatum esse in Galliarum ecclesiis etc.« Cf. etiam infra ep. 28. c. 2, 3). Haec sufficiant ad praestantiam hujus epistolae manifestandam.

suo (Ps. 35, 4). Quid autem iniquius, quam impia sapere, et sapientioribus doctioribusque non cedere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad apostolicas literas, nec ad evangelicas auctoritätes, sed ad semetipsos recurrunt; et ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere. Quam enim eruditionem de sacris novi et veteris Testamenti paginis acquisivit, qui ne ipsius quidem symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur.

Caput II. *De duplici Christi nativitate et natura.* — Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei incarnatione sentire, nec volens ad promerendum intelligentiae lumen in sānctarum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem et indiscretam confessionem solicito recepisset auditu, qua fidelium universitas profitetur credere se in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine. Quibus tribus sententiis omnium fere haereticorum machinae destruun-

tur. Cum enim Deus et omnipotens et (aeternus) Pater creditur, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo a Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de aeterno natus est coaeternus; non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia: idem vero sempiterni genitoris unigenitus sempiternus natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine. Quae nativitas temporalis illi nativitati divinae et sempiternae nihil minuit, nihil contulit, sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit: ut et mortem vinceret, et diabolum, qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare possemus peccati et mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet, et suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum matris virginis, quae illum ita salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit.

Sed si de hoc christianae fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendórem perspicue veritatis obcoecatione sibi propria tenebrarat, doctrinae se evangelicae subdidisset, et dicente Mat-

thaeo: *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham* (Matth. 1, 1): apostolicae quoque praedicationis expetisset instructum[1]), et legens in epistola ad romanos: *Paulus servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis, de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem* (Rom. 1, 1): ad propheticas (quoque) paginas piam solicitudinem contulisset, et inveniens promissionem Dei ad Abraham dicentis: *In semine tuo benedicentur omnes gentes* (Gen. 22, 18): ne de hujus seminis proprietate dubitaret, secutus fuisset apostolum dicentem: *Abrahae dictae sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, et semini tuo, quod est Christus* (Galat. 3, 16). Isaiae quoque praedicationem interiore apprehendisset auditu dicentis: *Ecce virgo in utero accipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel* (Isai. 7, 14), quod est interpretatum, *nobiscum Deus* (Matth. 1, 23). Ejusdemque prophetae fideliter verba legisset, *Puer na-*

---

[1]) *Instructum*, institutionem, doctrinam.

tus est nobis, filius datus est nobis, cujus potestas super humerum ejus, et vocabunt nomen ejus magni consilii angelus, admirabilis, consiliarius, Deus fortis, princeps pacis, Pater futuri seculi (9, 6). Nec frustratorie loquens, ita Verbum diceret carnem factum, ut editus utero virginis Christus haberet formam hominis, et non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit Dominum nostrum Jesum Christum non nostrae esse naturae, quia missus ad beatam Mariam semper Virginem angelus ait: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei?* ut quia conceptus Virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti. Sed non ita (nobis) intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietas remota sit generis. Fecunditatem enim virgini Spiritus sanctus dedit, veritas autem corporis sumpta de corpore est; et aedificante sibi sapientia domum: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (Joan. 1, 14): hoc est, in ea carne, quam assumsit ex homine, et quam spiritu vitae rationalis animavit.

Caput III. *Fides et consilium Dei circa*

incarnationem Verbi exponuntur. — Salva igitur proprietate utriusque naturae et substantiae, et in unam coeunte personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas: et ad resolvendum conditionis nostrae debitum, natura inviolabilis naturae est unita passibili: ut, quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei et hominum, homo Jesus Christus, et mori posset ex uno, et mori non posset ex altero. In integrâ ergo veri hominis perfectaque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus, quae in nobis ab initio Creator condidit, et quae reparanda suscepit. Nam illa, quae deceptor intulit, et homo deceptus admisit[1]), nullum habuere in Salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati, humana

---

[1]) *Et homo deceptus admisit*, uti sunt peccatum originale, concupiscentia, ignorantia. Admisit tamen mortem aliasque corporis miserias, quae peccati Adami sunt sequelae, ut his patienter toleratis abundantissime pro nobis satisfaceret. Cf. similia in serm. 58. s. Leonis opusc. t. 14. p. 160. cum annot. subjecta.

augens, divina non minuens: quia exinanitio illa, quâ se invisibilis visibilem praebuit, et Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura: et sicut formam servi Dei forma non adimit, ita formam Dei servi forma non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de praevaricatoris consortio invenisse solatium: Deum quoque, justitiae exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam: opus fuit secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, primam erga nos pietatis suae dispositionem sacramento occultiore compleret; et homo diabolicae iniquitatis versutia actus in culpam, contra Dei propositum non periret.

Caput IV. *Utriusque Christi nativitatis et naturae proprietates expenduntur.* — Ingreditur ergo haec mundi infima Filius Dei,

de coelesti sede descendens, et a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis, visibilis factus est in nostris; incomprehensibilis voluit comprehendi, ante tempora manens esse coepit ex tempore; universitatis Dominus servilem formam, obumbrata majestatis suae immensitate, suscepit; impassibilis Deus non dedignatus est homo esse passibilis, et immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, carnis materiam ministravit. Assumpta est de matre Domini natura, non culpa: nec in Domino Jesu Christo, ex utero virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo nostri est natura dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo: et nullum est in hac unitāte mendacium, dum invicem sunt et humilitas hominis, et altitudo deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione[1]), quod proprium est; Verbo scili-

---

[1]) *Cum alterius communione.* Hoc duplici praesertim ratione explicari potest. Cum enim Verbum, quod est Deus propter divinam naturam quam habet,

cet operante, quod Verbi est, et carne exsequente, quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Et sicut Verbum ab aequalitate paternae gloriae non recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. Unus enim idemque est, quod saepe dicendum est, vere Dei Filius, et vere

---

divina operatur, ea operatur habens simul humanam formam, naturam, nam unio est indissolubilis: et cum operatur Christus, qui est homo propter humanam quam hypostatice assumpsit naturam, humana, ea operatur manens Deus: hinc principium operans semper est Deus-homo, persona Verbi composita, ut nonnunquam patres loquuntur, ex duabus naturis. Potest praeterea s. Leonis assertum ita explicari, ut quotiescunque Christus secundum unam operatur naturam, altera non maneat velut otiosa, sed aliqua ratione ad opus concurrat, ut docet s. Joannes Damascenus de orthod. fide l. 3. c. 19. scribens: ›Agit utraque natura in Christo cum alterius communione. Communicat igitur divina natura carni operanti, tum quia divinae voluntatis nutu permittit, ut patiatur et operetur, quae sibi propria sunt, tum quia operationem carnis omnino efficit salutarem (qua de re egregie disserit Thomassini de incarn. l. 5. c. 6. n. 9. et c. 8) . . . communicat autem (mens humana) operanti Verbo et dispensanti et gubernanti universa, intelligens et cognoscens et dispensans non ut nuda hominis mens, sed ut Dei secundum hypostasim unita et ut Dei mens constituta.‹

hominis Filius, Deus per id, quod *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. 1, 1): homo per id, quod *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* (ib. 1, 14). Deus per id, quod *omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (ib. v. 3); homo per id, quod *factus est ex muliere, factus sub lege* (Galat. 4, 4). Nativitas carnis manifestatio est humanae naturae. Partus virginis divinae est virtutis indicium. Infantia parvuli ostenditur humilitate cunarum. Magnitudo Altissimi declaratur vocibus angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impie molitur occidere: sed Dominus est omnium, quem magi gaudent suppliciter adorare. Jam cum ad praecursoris sui Joannis baptismum venit, ne lateret, quod carnis velamine divinitas tegeretur, vox Patris de coelo intonans dixit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (Matth. 3, 17). Quem itaque sicut hominem diabolica tentat astutia, eidem sicut Deo angelica famulantur officia (Matth. 4, 1). Esurire, sitire, lassescere atque dormire, evidenter humanum est. Sed quinque panibus quinque millia hominum satiare (Joan. 6, 5), et largiri samaritanae aquam

vivam, cujus haustus bibenti praestet, ne ultra jam sitiat (Joan. 4, 10): supra dorsum maris plantis non desidentibus ambulare, et elationes fluctuum increpata tempestate consternere (Luc. 8, 24), sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo, ut multa praeteream, non ejusdem naturae est, flere miserationis affectu amicum mortuum (Joan. 11, 35), et eundem remoto quatriduanae aggere sepulturae, ad vocis imperium excitare redivivum (Ibid. v. 43), aut in ligno pendere, et in noctem luce conversa, omnia elementa tremefacere (Matth. 27, 45, 51): aut clavis transfixum esse, et paradisi portas fidei latronis aperire: ita non ejusdem naturae est, dicere: *Ego et Pater unum sumus* (Jo. 10, 30); et dicere: *Pater major me est* (Jo. 14, 28). Quamvis enim in Domino Jesu Christo Dei et hominis una persona sit; aliud tamen est, unde in utroque communis est contumelia, aliud unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor Patre humanitas; de Patre illi est aequalis cum Patre divinitas.

Caput V. *Veritas carnis in Christo probatur ex Scriptura.* — Propter hanc ergo unitatem personae in utraque natura intelligendam, et Filius hominis legitur descendisse de coelo, cum Filius Dei carnem de ea

virgine, de qua est natus, assumpserit[1]). Et rursus, Filius Dei crucifixus dicitur ac se-

[1]) Clarissime s. Leo hoc et praeced. c. *communicationis idiomatum* radicem aperit: ea est *unitas hypostasis* in Christo. Nomine communicationis idiomatum intelligitur illa alternatio, permutatio praedicationis, qua de Christo homine divina, de Deo Verbo humana praedicantur. Hoc revera fieri posse, imo persaepe fieri innumeris patet exemplis, quae prostant in divinis literis et in omnium patrum scriptis: quoties enim loquuntur de Deo nato et passo, et de Christo qui secundum carnem est ex patribus, sed simul est *super omnia Deus benedictus in secula* (Rom. 9, 5). Ipse s. doctor eam exemplis probat. Si autem quaeris, quo jure id liceat, merito respondet *propter unitatem personae in utraque natura*. Quod ut rite intelligatur haec prae oculis habeantur: 1. Hypostasis seu persona est subjectum praedicationis, de quo scil. omnia affirmari possunt, quae ei conveniunt atque propria sunt. Hinc dicimus Petrus intelligit, loquitur, ambulat, non humana natura, seu natura Petri intelligit etc. 2. Persona Christi est composita, seu Christus habet duas naturas, divinam et consequenter omnia quae hanc consequuntur, et humanam cum omnibus hujus proprietatibus. Quare 3. de persona Christi humana et divina merito praedicantur: unde s. Cyrillus in ep. ad Valerianum: „Cujus proprium est corpus, huic merito quae corporis sunt propria adscribuntur omnia.‟ Jam vero 4. persona Christi a natura divina quam possidet, velut a forma, denominari potest Deus, nam omnis habens divinam naturam est Deus; et ab humana natura dici poterit

pultus, cum haec non in divinitate ipsa, qua Unigenitus consempiternus et consubstan-

---

homo, nam omnis habens naturam humanam est homo. Ergo 5. de eodem subjecto, quod quia generatione accepit naturam divinam a Patre, dici potest Deus Verbum, praedicari possunt non solum divina sed et humana, et de eodem quod, quia assumsit hypostatice naturam humanam, ab eadem verissime denominatur homo, possunt praedicari non tantum humana, verum etiam divina. Possumus proinde verissime dicere non solum Deus Verbum est omnipotens, sed etiam sanguine suo nos redemit, pependit in cruce etc. et non solum Christus homo natus est ex Maria Virgine, sed etiam Deus est super omnia benedictus in secula, omnipotens, creator: hac enim in propositione nomine hominis non designamus naturam humanam, sed suppositum subsistens in humana natura, a qua tamquam a forma denominari potest homo: hoc vero suppositum licet habeat naturam humanam certissime est Deus, omnipotens, creator. Sensus proinde hujus propositionis non est: humana natura est Deus, omnipotens etc., neque hic: Christus secundum humanam naturam est Deus etc., sed non alius quam hic: iste, qui habet naturam humanam ac proinde homo dicitur, est omnipotens, Deus, etc. non secundum humanam naturam, sed secundum divinam naturam, quam praeter humanam possidet. Et iterum cum dicimus Deus natus est ex Maria V., sensus non est: natura divina nata est, vel Deus secundum naturam divinam natus est ex Maria V., sed hic: Filius Dei, qui propter naturam divinam est diciturque Deus, natus est ex Maria V. non quidem secundum naturam divinam, sed secundum na-

tialis est Patri, sed in naturae humanae sit infirmitate perpessus. Unde unigenitum Filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in symbolo confitemur, secundum illud Apostoli: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent* (1. Cor. 2, 8). Cum autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suis interrogationibus erudiret, *Quem me*, inquit, *dicunt homines esse Filium hominis?* Cumque illi diversas aliorum opiniones retexuissent, *Vos autem*, ait, *quem me esse dicitis?* Me utique, qui sum Filius hominis, et quem in forma servi atque in veritate carnis aspicitis, quem me esse dicitis? Ubi b. Petrus divinitus inspiratus, et confessione sua omni-

---

turam humanam, quam dignatus est hypostatice assumere. Praeclare Augustinus de peccat. meritis et remiss. l. 1. c. 31. n. 60: „Per distantiam divinitatis et infirmitatis Filius Dei manebat in coelis, Filius hominis ambulabat in terris: per unitatem vero personae, qua utraque substantia unus est Christus, et Filius Dei ambulabat in terra et idem ipse Filius hominis manebat in coelo." Haec tamen communicatio idiomatum non est exlex et arbitraria: quae vero regulae sint in ea servandae subtiliter exponit Petavius de incarn. l. 4. c. 16., quae facile intelligentur, si hujus loquendi rationis fundamentum mox expositum intime perspiciatur.

bus gentibus profuturus: *Tu es*, inquit, *Christus Filius Dei vivi* (Matth. 16, 16). Nec immerito beatus est pronunciatus a Domino, et a principali petra soliditatem et virtutis traxit et nominis, qui per revelationem Patris eundem et Filium Dei est confessus et Christum: quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem: et aequalis erat periculi Dominum Jesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse. Post resurrectionem vero Domini (quae utique veri corporis fuit, quia non alter est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus et mortuus), quid aliud quadraginta dierum mora gestum est, quam ut fidei nostrae integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum discipulis suis, et cohabitans atque convescens, et pertractari se diligenti curiosoque contactu ab eis, quos dubietas perstringebat, admittens, ideo et clausis ad discipulos januis introibat, et flatu suo dabat Spiritum sanctum, et donato intelligentiae lumine, sanctarum Scripturarum occulta pandebat; et rursus idem vulnus lateris, fixuras clavorum, et omnia recentissimae passionis signa monstrabat, dicens: *Videte manus meas et pedes, quia ego sum. Palpate et videte, quia*

spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere (Luc. 24, 39); ut agnosceretur in eo proprietas divinae humanaeque naturae individua permanere; et ita sciremus Verbum non hoc esse, quod carnem, ut unum Dei Filium et Verbum confiteremur et carnem. Quo fidei sacramento Eutyches iste nimium aestimandus est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei, nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit. Nec sententiam beati Apostoli et evangelistae Joannis expavit dicentis: *Omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est: et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est antichristus* (1. Joan. 4, 2). Quid autem est solvere Jesum, nisi humanam ab eo separare naturam: et sacramentum (fidei), per quod unum salvati sumus, impudentissimis evacuare figmentis? Caligans vero circa naturam corporis Christi, necesse est ut etiam in passione ejus eadem obcoecatione desipiat. Nam si crucem Domini non putat falsam, et susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat, cujus credit mortem, agnoscat et carnem: nec diffiteatur nostri corporis hominem, quem cognoscit fuisse passibilem;

quoniam negatio verae carnis, negatio est etiam corporeae passionis. Si ergo christianam suscepit fidem, et a praedicatione Evangelii suum non avertit auditum; videat, quae natura transfixa clavis pependerit in crucis ligno, et aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat, unde sanguis et aqua fluxerit, ut Ecclesia Dei et lavacro rigaretur et poculo. Audiat et beatum Petrum apostolum praedicantem, quod sanctificatio Spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi. Nec transitorie legat ejusdem apostoli verba dicentis: *Scientes, quod non corruptibilibus argento et auro redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine, quasi agni incontaminati et immaculati Jesu Christi* (1. Jo. 1, 7). Beati quoque Joannis apostoli testimonio non resistat dicentis: *Et sanguis Jesu Filii Dei emundat nos ab omni peccato* (1. Jo. 1, 2). Et iterum: *Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra* (1. Jo. 5, 4). Et: *Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus; non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam spiritus*

est veritas. Quia tres sunt, qui testimonium dant, spiritus, aqua et sanguis, et (hi) tres unum sunt (ib. v. 5. ss.). Spiritus utique sanctificationis, et sanguis redemptionis, et aqua baptismatis: quae tria unum sunt et individua manent, nihilque eorum a sui connexione sejungitur: quia catholica Ecclesia hac fide vivit, hac proficit, ut in Christo Jesu nec sine vera divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate divinitas.

Caput VI. *Eutychis prava et subdola confessio. Qua ratione, si resipiscit, communioni sit restituendus. Legati mittuntur in Orientem.* — Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens: „Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem; post adunationem vero unam naturam confiteor;" miror tam absurdam, tamque perversam ejus professionem nulla judicantium increpatione reprehensam, et sermonem nimis insipientem nimisque blasphemum ita omissum, quasi nihil, quod offenderet, esset auditum, cum tam impie duarum naturarum ante incarnationem unigenitus Dei Filius fuisse dicatur, quam nefarie, postquam *Verbum caro factum est*, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches ideo vel re-

cte vel tolerabiliter aestimet dictum, quia nulla vestra est sententia confutatum, sollicitudinis tuae diligentiam commonemus, frater carissime, ut si per inspirationem misericordiae Dei ad satisfactionem causa perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam ab hac sensus sui peste purgetur. Qui quidem, sicut gestorum ordo patefecit, bene coeperat a sua persuasione discedere, cum vestra sententia coarctatus profiteretur se dicere, quod ante non dixerat, et ei fidei acquiescere, cujus prius fuisset alienus. Sed cum anathematizando impio dogmati noluisset praebere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignumque esse, qui judicium condemnationis exciperet. De quo si fideliter atque utiliter dolet, et quam recte mota sit episcopalis auctoritas vel sero cognoscit: vel si ad satisfactionis plenitudinem omnia, quae ab eo male sunt sensa, viva voce et praesenti subscriptione damnaverit, non erit reprehensibilis erga correctum quantacunque miseratio: quia Dominus noster verus et bonus pastor, qui *animam suam posuit pro ovibus suis* (Joan. 10, 15), et qui venit animas hominum salvare, non perdere (Luc. 9, 56), imitatores nos suae vult esse pietatis: ut

peccantes quidem justitia coerceat, conversos autem misericordia non repellat. Tunc enim demum fructuosissime fides vera defenditur, quando etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fideliter exsequendam, fratres nostros Julium[1]) episcopum et Renatum presbyterum tituli sancti Clementis, sed et filium meum Hilarum diaconem vice nostra direximus. Quibus Dulcitium notarium nostrum, cujus fides nobis est (saepe) probata, sociavimus; confidentes adfuturum divinitatis auxilium, ut is, qui erraverat, damnata sensus sui pravitate, salvetur. Deus te incolumen custodiat, frater carissime. Data Idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis Consulibus.

---

1) *Julium*. Nonnulli codd. habent *Julianum*, sed ut Quesnellus et Ballerinii ostendunt, omnino mendose: cum Leonis legatus non fuerit Julianus coensis, qui magna fruebatur auctoritate apud Leonem et ad quem plures scripsit epistolas, sed Julius puteolanus episcopus. Hilarus vero diaconus postmodum fuit s. Leonis in cathedra Petri successor.

EPISTOLA XII.

Ad Pulcheriam Augustam[1]).

SYNOPSIS.

1. Pulcheriae zelum adversus Eutychen sollicitat. 2. Humanae saluti interesse, ut Christus non solum homo, sed ejusdem nobiscum generis homo sit. 3. Generationem christiani ex Christi generatione fluere. Eutychetis pervicacia, sedis apostolicae moderatio. 4. Ne concilio intersit Leo, vetant consuetudo, conditio temporis, concivium caritas. Symbolum apostolorum nova haeresi concutitur.

Leo Pulcheriae Augustae.

Caput I. Quantum praesidii Dominus Ecclesiae suae in vestra clementia praepararit, multis saepe probavimus documentis. Et quicquid nostris temporibus contra impugnatores catholicae veritatis industria sacerdotalis obtinuit, ad vestram maxime gloriam redundavit: dum, sicut Spiritu sancto do-

---

1) In edit. Baller. 31. al. 27. scripta 13. Jun. 449.

cente didicistis, illi per omnia potestatem vestram subjicitis, cujus munere et protectione regnatis[1]). Unde quia contra integritatem fidei christianae dissensionem quan-

---

[1]) Regnare dicit s. Leo Pulcheriam Theodosii junioris sororem, quia non solum adolescentiam fratris, qui septimo aetatis anno Arcadio patri vita functo in imperio successerat, sed publica quoque negotia coelesti magis, quam humana prudentia tanta cum laude direxerat, ut communis omnium sensus esset, totius imperii salutem unius tenerae virginis sapientia niti. Et habebant omnino res tam sacrae, quam profanae cursum secundum, quamdiu Theodosius Pulcheriae consiliis regebatur; Joannes, qui post obitum Honorii Imp. tyrannidem in Italia arripuerat, Ravennae ab Aspare Theodosii duce captus, purpura et vita exutus est. Hunnorum exercitus, cum quo eorum rex Roas, qui a Theodoreto Hist. eccl. l. 5. c. 37. Roilas, a Socrate l. 7. c. 42. Rugas dicitur, Thraciam devastans, urbem ipsam regiam se obsessurum brevique capturum, ac eversurum minabatur, fulminibus ac igneis turbinibus coelitus immissis deletus est, ut ibidem scribit Theodoretus; persae quoque imperii fines hostiliter ingressi, misso e nubibus imbre vehementissimo ac ingenti grandine, ulterius progredi sunt vetiti. Virgini denique Matri contra Nestorii blasphemias in concilio I. ephesino gloriosum Deiparae nomen assertum est. Verum post exortas mali Chrysaphii artibus ipsam inter et fratrem simultates, relicta aula et publicae rei administratione, in Hebdomum locum suburbanum, Deo soli vacatura, recessit, nec inde nisi postremo vitae Theodosii anno ad

dam in constantinopolitana ecclesia Eutyche auctore generatam fratris et coepiscopi mei Flaviani relatione cognovi, ita ut totius causae speciem synodalium gestorum textus ostenderit, dignum gloria vestra est, ut error, qui, ut arbitror, de imperitia magis, quam de versutia natus est, auferatur, priusquam ullas sibi vires de consensu imprudentium pertinacia pravitatis acquirat. Quia etiam ignorantia graves nonnunquam incidit in lapsus, et plerumque in diaboli ruit foveam incauta simplicitas; per quam in supradicto subrepsisse intelligo spiritum falsitatis: ut dum aestimat se religiosius de Filii Dei majestate sentire, si ei naturae nostrae veritatem inesse non diceret, totum illud quod *Verbum caro factum est*, unius atque ejusdem putaret esse substantiae. Et quantum Nestorius a veritate excidit, dum

---

aulam rediit eo fine, ut prostratam eutychianorum furore religionem erigeret; quod etiam Marciano, cui salva et integra virginitate nupserat, ad imperium evecto, in concilio chalcedonensi praestitit, atque ob hoc propugnandae religionis ardens studium ceterasque insignes virtutes tantis laudibus a ss. PP. Cyrillo praesertim alexandrino et Leone M. adhuc in terris degens celebrata est: post obitum vero ss. Virginum choro adscripta ponitur in martyrologio romano 10. Septemb.

Christum de matre solum hominem asseruit natum, tantum etiam hic a catholico tramite deviat, qui de eadem Virgine non nostram credit editam esse substantiam; volens utique eam solius Deitatis intelligi: ut quod formam servi gessit, et quod nostri similis fuit atque conformis, quaedam nostrae naturae fuerit imago, non veritas.

Caput II. Nihil autem prodest Dominum nostrum beatae Mariae Virginis filium verum perfectumque hominem dicere, si non illius generis homo creditur, cujus in Evangelio praedicatur. Dicit enim Matthaeus: *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham* (Matth. 1, 1): et ita humanae originis ordinem sequitur, ut generationum lineas usque ad Joseph, cui Mater Domini erat desponsata, deducat. Lucas vero retrorsum successionum gradus relegens, ad ipsum humani generis principem redit, ut Adam primum et Adam novissimum ejusdem ostendat esse naturae. Potuerat quippe omnipotentia Filii Dei sic ad docendos justificandosque homines apparere, quomodo et patriarchis et prophetis in specie carnis apparuit, cum aut luctamen iniit (Gen. 32, 24), aut sermonem conseruit, cumve officia hospitalitatis non abnuit, vel etiam appositum cibum sum-

psit (Gen. 18, 1). Sed illae imagines hujus hominis erant indices, cujus veritatem ex praecedentium patrum stirpe sumendam significationes mysticae nunciabant. Et ideo sacramentum reconciliationis nostrae ante tempora aeterna dispositum nullae implebant figurae; quia nondum supervenerat Spiritus sanctus in Virginem, nec virtus Altissimi obumbraverat ei: ut intra intemerata viscera aedificante sibi sapientia domum (Prov. 9, 1), Verbum caro fieret; et forma Dei ac forma servi in unam conveniente personam, creator temporum nasceretur in tempore; et per quem facta sunt omnia, ipse inter omnia gigneretur. Nisi enim novus homo, factus in similitudinem carnis peccati, nostram susciperet vetustatem, et consubstantialis Patri consubstantialis esse dignaretur et matri, naturamque sibi nostram solus a peccato liber uniret, sub jugo diaboli generaliter teneretur humana captivitas: nec uti possemus triumphantis victoria, si extra nostram esset confecta (*al.* conserta) naturam.

Cap. III. De hac autem participatione mirabili sacramentum nobis regenerationis illuxit, ut per ipsum Spiritum, per quem Christus et conceptus est et natus, etiam nos, qui per concupiscentiam carnis sumus geniti, spiri-

tuali rursus origine nasceremur. Propter quod ab Evangelista de credentibus dicitur: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt* (Joan. 1, 13). Cujus ineffabilis gratiae particeps non est, nec potest in filiorum Dei adoptione censeri, quisquis a fide sua hoc, quod nos principaliter salvat, excludit. Unde multum doleo multumque contristor, quod hic, qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra unicam spem nostram patrumque nostrorum vana et nimis stolida audet adstruere. Qui cum videret insipientiae suae sensum catholicis auribus displicere, revocare se a sua opinione debuerat; nec ita Ecclesiae praesules commovere, ut damnationis sententiam mereretur excipere: quam utique, si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim apostolicae moderatio hanc temperantiam servat, ut et severius agat cum obduratis, et veniam cupiat praestare correctis. Quia ergo multa mihi fiducia est de pietatis tuae sublimissima fide, obsecro gloriosam clementiam tuam, ut sicut sancto studio tuo catholica praedicatio semper adjuta est, ita nunc quoque ejus faveas libertati: quam forte ideo permisit Domi-

nus hac tentatione pulsari, ut quales intra Ecclesiam laterent, possent agnosci. Quorum plane non est negligenda curatio, ut nec[1]) ipsorum nos contristet amissio.

Caput IV. Augustissimus vero et christianissimus imperator cupiens quam celerrime turbata componi, episcopali concilio, quod Ephesi vult haberi, nimium breve et angustum tempus indixit, diem Kalendarum Augustarum praestituendo conventui: cum a tertio Iduum Majarum, quo serenitatis ejus scripta suscepimus, major pars reliqui sit temporis absumenda, ut profectio sacerdotum, qui negotio sufficiant, valeat ordinari. Nam illud, quod pietas ipsius etiam me credidit debere interesse concilio, etiam si secundum aliquod praecedens exigeretur exemplum, nunc tamen nequaquam posset impleri: quia rerum praesentium nimis incerta conditio a tantae urbis populis me abesse non sineret: et in desperationem quandam animi tumultuantium mitterentur, si pro occasione causae ecclesiasticae viderer patriam et sedem apostolicam velle deserere. Quia igitur ad publicam utilitatem pertinuisse cognoscitis, ut salva clementiae

---

1) *Ut nec*, ne.

vestrae venia, caritati me et precibus civium non negarem; in his fratribus meis, quos vice mea misi, me quoque adesse cum ceteris, qui adfuerint, aestimate: quibus secundum causam satis mihi ex gestorum serie et ipsius, de quo agitur, professione patefactam, evidenter et plene, quid servandum esset, ostendi. Non enim de portiuncula aliqua fidei nostrae, quae minus lucide declarata sit, quaeritur: sed hoc stultissima resultatio audet incessere, quod Dominus noster in Ecclesia neminem sexus utriusque voluit ignorare. Siquidem ipsa catholici symboli brevis et perfecta confessio, quae duodecim apostolorum totidem est signata sententiis, tam instructa sit munitione coelesti, ut omnes haereticorum opiniones solo ipsius possint gladio detruncari. Cujus symboli plenitudinem si Eutyches puro et simplici voluisset corde concipere, in nullo a decretis sacratissimi nicaeni concilii deviaret; et hoc a sanctis patribus intelligeret constitutum, ut contra apostolicam fidem, quae nonnisi una est, nullum se ingenium, nullum elevaret eloquium. Et ideo pro vestrae pietatis consuetudine elaborare dignemini, ut quod contra singulare sacramentum salutis humanae blasphema insipientia pro-

tulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ipse, qui in hanc tentationem incidit, resipiscat, ita ut per libellarem satisfactionem proprium damnet errorem, communio ei sui ordinis non negetur. Quod etiam sancto Flaviano episcopo me clementia tua scripsisse cognoscat; ut caritas non negligatur, si error aboletur. Datum Idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA XIII.

Ad Julianum episcopum coensem[1]).

SYNOPSIS.

1. Eutychen spem christianam omniumque mysteriorum veritatem perimere. 2. Utriusque naturae proprietates in Christo servari. 3. Animam Christi non praeextitisse corpori: nec corpus ex nihilo conditum; sed utrumque ejusdem nobiscum esse naturae.

Leo urbis Romae episcopus dilectissimo fratri Juliano episcopo.

Caput I. Licet per nostros, quos ab Urbe pro fidei causa direximus, plenissimas ad fratrem nostrum Flavianum literas miserimus contra nimiae impietatis errorem: tamen quia per filium nostrum Basilium diaconem scripta tuae dilectionis accepimus, quae multum nobis catholici sensus fervore placuerunt; etiam hanc paginam, quae illis

---

[1]) In edit. Baller. 35. al. 25. scripta 18. Jun. 449.

epistolis consonaret, adjecimus: ut unanimiter atque constanter his, qui Evangelium Christi corrumpere cupiunt, resistatis: quoniam sancti Spiritus in nobis atque in vobis una est eruditio eademque doctrina: quam quicunque non recipit, non est membrum corporis Christi; nec potest eo capite gloriari, in quo naturam suam asserit non haberi. Quid autem prodest imprudentissimo seni, nestorianae haereseos nomine eorum lacerare opinionem, quorum piissimam convellere non potest fidem, cum quantum Nestorius a veritate discessit, Deitatem Verbi ab assumpti hominis substantia separando, tantum a recto tramite etiam iste desciscat, qui unigenitum Dei Filium sic de utero beatae Virginis praedicat natum, ut humani quidem corporis speciem gesserit, sed humanae carnis veritas Verbo unita non fuerit? De quo prodigio falsitatis quis non videat, quae opinionum monstra nascantur? Qui enim negat verum (*al.* mediatorem Dei et hominum) hominem Jesum Christum, necesse est, ut multis impietatibus impleatur, eumque aut Apollinaris sibi vindicet, aut Valentinus usurpet, aut Manichaeus obtineat, quorum nullus in Christo humanae carnis credidit veritatem. Qua utique non recepta, non so-

lum quod secundum cárnem atque animam rationalem, qui erat in forma Dei, manens idem in forma servi, homo natus est, denegatur, sed etiam quod crucifixus est et mortuus ac sepultus, quodque die tertio (a mortuis) resurrexit, et quod ad dexteram Patris sedens ad judicandos vivos et mortuos in eo corpore sit venturus, in quo est judicatus, abnuitur: quia haec redemptionis nostrae sacramenta vacuantur, si Christus veram veri hominis totamque naturam suscepisse non creditur.

Caput II. An quia manifesta erant signa divina, falsa dicentur documenta corporea: et testimonia utriusque naturae valebunt, ut creator intelligatur; non valebunt, ut creatura salvetur[1]? Quod Deitatis est, caro non minuit; quod carnis est, Deïtas non peremit. Idem enim et sempiternus ex Patre, et temporalis ex màtre: in sua virtute inviolabilis, in nostra infirmitate passibilis: in Deitate Trinitatis cum Patre et Spiritu-sancto unius ejusdemque naturae, in susceptione autem hominis non unius substantiae, sed unius

---

[1]) *Ut creatura salvetur* i. e. ut assumpta humana natura, quae est creata, creatura, integra in Christo agnoscatur.

ejusdemque personae: (ut idem esset dives in paupertate, omnipotens in abjectione, impassibilis in supplicio, immortalis in morte). Nec enim Verbum aut in carnem, aut in animam aliqua sui parte conversum est: cum simplex et incommutabilis natura Deitatis tota in sua sit semper essentia, nec damnum sui recipiens, nec augmentum, et sic assumptam naturam beatificans, ut glorificatâ in glorificante permaneat. (Cur autem inconveniens, aut impossibile videatur, ut Verbum et caro atque anima unus Jesus Christus et unus Dei hominisque sit Filius, si caro et anima, quae dissimilium naturarum sunt, unam faciunt etiam sine Verbi incarnatione personam, cum multo sit facilius, ut hanc unitatem sui atque hominis Deitatis praestet potestas, quam ut eam in substantiis suis obtineat solius humanitatis infirmitas[1])?) Nec Verbum igitur in carnem, nec in Verbum caro mutata est; sed utrumque in uno manet, et unus in utroque est, non diversitate divisus, non permixtione confusus: nec alter ex Patre, alter ex matre, sed idem aliter ex Patre ante omne principium, aliter de matre in fine seculorum, ut

[1]) Cf. annot. opusc. t. 9. p. 182.

esset *mediator Dei et hominum homo Jesus Christus* (1. Tim. 2, 5), in quo inhabitaret *plenitudo divinitatis corporaliter* (Colos. 2, 9): quia assumpti non assumentis provectio est, quod *Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et infernorum; et omnis lingua confiteatur, quoniam Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris* (Philip. 2, 9).

Caput III. (In eo vero, quod Eutyches in episcopali judicio ausus est dicere: „Ante incarnationem duas in Christo fuisse naturas; post incarnationem autem, unam“: necessarium fuerat, ut ad reddendam rationem professionis suae crebris atque solicitis judicum interrogationibus urgeretur; ne tamquam inane aliquid praeterflueret, quod nonnisi de haustu venenatorum dogmatum apparebat effusum. Arbitror enim talia loquentem hoc habere persuasum, quod anima, quam Salvator assumsit, prius in coelis sit commorata, quam de Maria Virgine nasceretur, eamque sibi Verbum in utero copularet. Sed hoc catholicae mentes auresque non tolerant, quia nihil secum Dominus de coelo veniens nostrae conditionis exhibuit; nec

animam enim, quae anterior exstitisset, nec carnem, quae non materni corporis esset, accepit. Natura quippe nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur. Unde quod in Origine merito damnatum est, qui animarum, antequam corporibus insererentur, non solum vitam, sed et diversas fuisse asseruit actiones: necesse est, ut etiam in isto, nisi maluerit sententiam abdicare, plectatur). Nativitas enim Domini secundum carnem, quamvis habeat quaedam propria, quibus humanae conditionis initia transcendat, sive quod solus (ex sancto Spiritu) ab inviolata virgine sine concupiscentia (carnis) est conceptus et natus, sive quod ita visceribus matris est editus, ut et fecunditas pareret, et virginitas permaneret; non alterius tamen naturae erat ejus caro, quam nostrae; nec alio illi, quam ceteris hominibus, anima est inspirata principio [1]), quae excelleret non diversitate generis, sed sublimitate virtutis.

[1]) Haec admodum favent doctrinae aliorum patrum de animarum origine, quam supra vindicavimus. Cum enim sedulo recenseat, in quibus differret humana Christi natura a nostra, nec profecto ipse crediderit animam Christi esse ex traduce, inter originem autem animae Christi et nostrae nullum ipse assignet discrimen, concludendum est, nostram animam eidem

Nihil enim carnis suae habebat adversum, (nec discordiam desideriorum gignebat compugnantiam voluntatum). Sensus corporei vigebant sine lege peccati; et veritas affectionum sub moderamine Deitatis et mentis nec tentabatur illecebris, nec cedebat injuriis. Verus homo vero unitus est Deo, nec secundum exsistentem prius animam deductus est e coelo, nec secundum carnem creatus ex nihilo; eandem gerens in Verbi Deitate personam, et tenèns communem nobiscum in corpore animaque naturam. Non enim esset Dei hominumque mediator, nisi idem Deus idemque homo in utroque et unus esset et verus. Incitat quidem nos ad latitudinem disserendi materiae magnitudo, sed apud eruditionem tuam non est copiose laborandum: praesertim cum jam per nostros ad fratrem Flavianum sufficientes literas misérimus, ad confirmandos animos non solum sacerdotum, sed etiam laicorum. Praestabit, ut credimus, misericordia Dei, ut absque cujusquam animae detrimento possint adversum diaboli dolos et sana defendi, et vulnerata curari. Data Idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis Consulibus.

principio debere suam originem, cui anima Christi scil. immediatae operationi divinae.

EPISTOLA XIV.

Ad Theodosium Augustum[1]).

SYNOPSIS.

1. Pseudosynodum ephesinam, dum privatis odiis favet, omnia perturbasse in Ecclesia; ab ea apostolicae sedis scripta rejecta, omnia vi acta esse; Hilarum unum vix evasisse ex legatis, qui contradixerunt; nunquam a sede apostolica recipiendam istam synodum. 2. Omnia usque ad majorem synodum in eodem statu permanere postulat a Theodosio cum omnibus occidentalibus. 3. Generalem intra Italiam synodum petit, quam post appellationem Flaviani necessariam dicit.

Leo episcopus et sancta synodus, quae in urbe Romae convenit, Theodosio Augusto.

Caput I. Literis Clementiae vestrae, quas dudum ad beati Petri apostoli sedem pro catholicae fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendae per vos veri-

---

[1]) In edit. Baller. 44. al. 40. scripta 18. Oct. 449.

tatis et pacis, ut in causa tam simplici, tamque munita nihil putaremus posse existere, quod noceret: praesertim cum ad episcopale concilium, quod haberi apud Ephesum praecepistis, tam instructi sint missi, ut si scripta, quae vel ad sanctam synodum vel ad Flavianum episcopum detulerunt, episcoporum publicari auribus alexandrinus permisisset antistes[1]), ita manifestatione purissimae fidei, quam divinitus inspiratam et accepimus et tenemus, omnium concertationum strepitus quievisset, ut nec imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi aemulatio reperiret. Sed dum privatae causae religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod universam Ecclesiam vulneraret: Comperimus enim, non incerto nuncio, sed fidelissimo rerum, quae

¹) *Antistes* scil. Dioscorus, qui inaudita impudentia nihil non est ausus in hac synodo. Nam primatum sibi vindicans atque tyrannica vi utens Eutychen absolvit, Flavianum damnavit tamque male habuit, ut inter satellitum manus spiritum Deo redderet. Praeterea etiam Eusebium dorylaeum praecipuum adversus Eutychen actorem, Domnum antiochenum et Theodoretum tamquam Nestorii haeresi addictos damnavit deposuitque, imo vel in s. Leonem excommunicationis sententiam meditatus est. Cf. infra ep. 22. (in edit. nostra) c. 2.

gestae sunt, narratore Hilaro diacono nostro, qui vix, ne subscribere per vim cogeretur, effugit, convenisse ad synodum plurimos sacerdotes, quorum utique frequentia consultationi et judicio profuisset, si is, qui sibi locum principem vindicabat, sacerdotalem moderationem custodire voluisset, ut, sicut moris est, omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo et aequo constitueretur examine, quod et fidei congrueret, et errantibus subveniret. In ipso autem judicio non omnes, qui convenerant, interfuisse cognovimus. Nam alios rejectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederunt, quod nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent: talemque ab ipso prolatam esse sententiam, ut dum homo unus impetitur, in omnem Ecclesiam saeviretur. Quod nostri ab apostolica sede directi adeo impium et catholicae fidei contrarium esse viderunt, ut ad consentiendum nulla potuerint oppressione compelli: constanterque in eadem synodo, ut decuit, fuerint protestati, nequaquam id, quod constituebatur, sedem apostolicam recepturam: quoniam revera omne christianae fidei sacramentum, quod absit, a temporibus vestrae

pietatis exscinditur, nisi hoc scelestissimum facinus, quod cuncta sacrilegia excedit, aboleatur.

Caput II. Quia vero diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, et ita quorundam imprudentiae per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus persuadeat nocitura; removete, quaesumus, a vestrae pietatis conscientia periculum religionis et fidei, quodque in secularibus negotiis legum vestrarum aequitate conceditur, in rerum divinarum pertractatione praestate: ut Christi Evangelio vim non inferat humana praesumptio. Ecce ego, christianissime et venerabilis Imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiae vestrae sinceri amoris officium, cupiensque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Christi Domini rei de silentio judicemur, obsecramus coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quae tali facto laeditur, cum ipsa vestri sit custos et auctor imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne judicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur. Nec alieno peccato patiamini vos gravari; quia, quod necesse est nos dicere, veremur,

ne cujus religio dissipatur, indignatio provocetur. Prae oculis habete, et tota mentis acie reverenter aspicite beati Petri gloriam et communes cum ipso omnium apostolorum coronas cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio verae divinitatis et verae humanitatis in Christo.

Caput III. Cui sacramento, quia impie nunc a paucis imprudentibus obviatur, omnes partium nostrarum ecclesiae, omnes mansuetudini vestrae cum gemitibus et lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamarunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quae omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne aliquid ultra sit vel in fide dubium, vel in caritate divisum: convenientibus utique orientalium provinciarum episcopis, quorum si qui superati minis atque injuriis a veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur, ipsique, quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiae unitate non excidant. Quam autem post appellationem interpositam hoc necessarie postuletur, canonum Nicaeae habitorum decreta te-

stantur, quae a totius mundi sunt sacerdotibus constituta, quaeque subter annexa sunt. Favete catholicis vestro more parentumque vestrorum. Date defendendae fidei libertatem, quam salva clementiae vestrae reverentia, nulla vis, nullus poterit mundanus terror auferre. Cum enim Ecclesiae causas, tum regni vestri agimus et salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure potiamini. Defendite contra haereticos inconcussum Ecclesiae statum, ut et vestrum Christi dextera defendatur imperium. Datum III. Idus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis Consulibus.

---

canones sardicenses, qui sane in pluribus antiquissimis collectionibus latinis sine distinctione subjecti fuere canonibus nicaenis, et pro nicaenis habiti et ita appellati sunt. Habebatur enim concilium sardicense ut complementum concilii nicaeni. Jam vero *hisce canonibus* romano pontifici non primum tributum fuit jus recipiendi appellationes, est enim hoc primatui congenitum et connaturale, sed contra arianos, qui illud contempserant, declaratum.

EPISTOLA XV. THEODORETI
EPISCOPI CYRI
AD S. LEONEM PAPAM [1].

SYNOPSIS.

1. Merito se accurrere ad apostolicam sedem tot praerogativis supra ceteras emicantem. 2. In laudes s. Leonis excurrit, commendatque zelum in manichaeos, et epistolam ad Flavianum. 3. Quam immerito depositus fuerit, nec in jus vocatus, conqueritur. 4. Susceptos a se pro Ecclesia labores enumerat. 5. Orat, ne sedem apostolicam appellans repellatur, cui fidem suam probari optat ex scriptis suis, quae indicat. 6. Sibi a Leone cupit indici, quid de ephesina sententia agere debeat. 7. Legatos suos Leoni, seque ejus precibus ac sollicitudini commendat; se aliosque literis imperatoriis retineri, ne ad pontificem se conferant.

Leoni episcopo Romae.

Caput I. Si Paulus praeco veritatis, tuba Spiritus sancti, ad magnum Petrum se con-

---

[1] In edit. Ball. 52. scripta sub finem a. 449. scil. post suam depositionem in pseudosynodo ephe-

tulit, ut iis, qui Antiochiae de legali conversatione ambigebant, explicationem ab illo referret, multo magis nos humiles et pusilli ad apostolicam sedem vestram accurrimus, ut ecclesiarum ulceribus remedium a vobis accipiamus. Vobis enim primas in omnibus tenere convenit: multis siquidem praerogativis ornatur sedes vestra. Etenim alias urbes ornat vel magnitudo, vel pulchritudo, vel habitatorum frequentia: nonnullas etiam, quae his carent, spiritualia quaedam dona illustrant: vestrae vero bonorum affluentiam bonorum largitor dedit. Illa enim omnium maxima et clarissima, quae et orbi terrarum praesidet, et incolarum multitudine redundat. Ad haec imperium quod rerum nunc po-

---

sina (cf. annot. ad ep. praecedentem). Hic est ille doctissimus Theodoretus, qui tamen famam suam maculavit ob favorem prius Nestorio impensum et dissidium cum Cyrillo alexandrino, unde nonnulla ejusdem scripta ab Ecclesia damnata fuere. Sed Nestorium postmodum sincere damnavit, cum s. Cyrillo reconciliatus est, hinc a Leone et concilio calcedonensi pro orthodoxo est habitus ac tandem a. 458. in pace quievit. Ejus epistola eo majoris est facienda, quod ipse eruditione inter orientales scriptores plane emineat. Ea vero insigne plane testimonium est, in Oriente quoque agnitum fuisse romani pontificis primatum.

titur, et suum ipsa nomen subditis impertiit. Praecipue autem illam fides ornat, cujus testis idoneus est divinus Paulus clamans: *Fides vestra annunciatur in universo mundo* (Rom. 1, 8). Quod si statim post suscepta salutaris praedicationis semina mirabiles hos fructus uberrime protulit, praedicandae quae in ea nunc viget pietati quaenam par esse possit oratio? Habet praeterea communium patrum magistrorumque veritatis Petri et Pauli sepulcra, fidelium animas illuminantia. Quorum beatissimum ac divinum par in Oriente quidem exortum est, et radios quaquaversum diffudit; sed in Occidente vitae occasum ultro subiit, atque inde nunc orbem universum collustrat. Hi sedem vestram nobilissimam reddiderunt: hic bonorum vestrorum est apex. At illorum sedem nunc etiam illorum Deus illustravit, dum in ea sanctitatem vestram rectae fidei radios fundentem constituit.

Caput II. Cujus quidem rei cum alia multa in promptu sint argumenta, sufficit zelus vester adversus infames manichaeos, quem sanctitas vestra nuper exseruit, et quo rerum divinarum studio vester in Deum sit amor, patefecit. Sufficiunt et quae nunc a vobis scripta sunt, ut apostolicum characterem

vestrum ostendant. Incidimus namque in illa, quae de Dei Salvatorisque nostri incarnatione sanctitas vestra scripsit[1]), et admirati sumus exactam operis diligentiam. Utraque enim eadem opera declarabat · et àeternam ex aeterno patre Unigeniti divinitatem, et ejusdem ex Abrahae et David semine humanitatem, ac similem per omnia nobis fuisse assumptam naturam, hoc uno dissimilem, quod peccati expers manserit, quippe quae non ex natura, sed ex libera voluntate nascitur. Et hoc praeterea literae continebant, unum esse unigenitum Dei Filium, et impatibilem ejus divinitatem, quae nec verti queat, nec mutari, sicut et qui ipsum genuit Pater et Spiritus sanctus. Ideoque patibilem naturam sumpsisse, quia divina natura passionem non recipiebat: ut per carnis propriae passionem impassibilitatem iis, qui in ipsum crederent, largiretur. Haec et alia his cognata literis continebantur. Nos vero spiritualem sapientiam tuām admirati, Spiritus sancti gratiam, quae per vos locuta est, laudibus extulimus, rogamusque et obsecramus, et precamur, et supplices oramus san-

---

[1]) Loquitur hic de celeberrima ep. ad Flavianum (28.) in nostra edit. 11.

ctitatem tuam, ut tempestate jactatis Dei ecclesiis opem ferat.

Caput III. Cum enim per eos, quos sanctitas tua Ephesum misit, tempestatis exitum speraremus, in graviorem procellam delapsi sumus, alexandrinorum quippe justissimus[1] antistes haud quaquam contentus fuit iniqua hac et injustissima depositione sanctissimi Deoque carissimi constantinopolitarum episcopi domini Flaviani, neque ipsius animam explevit consimilis strages aliorum episcoporum, sed me quoque absentem calamo similiter jugulavit, nec in jus vocatum, nec praesentem accusatum, nec interrogatum de Dei ac Salvatoris nostri incarnatione quid sentiam. Et homicidas quidem ac sepulcrorum effractores alienarumque nuptiarum invasores non prius condemnant judices, quam vel ipsi objecta crimina confessione sua firmarint, vel ab aliis aperte fuerint convicti. Nos autem hic in divinis legibus enutritus triginta quinque mansionibus[2] distantes condemnavit, ut voluit.

---

[1]) Per ironiam haec sunt dicta de Dioscoro.

[2]) *Triginta quinque mansionibus distantes.* Mansio est tantum viae, quantum una die iter faciens solebat conficere: distabat proinde Theodoretus ab urbe ephesina via triginta quinque dierum.

Neque nunc tantum hoc fecit, sed anno etiam superiore, cum eo profecti essent duo viri Apollinaris morbo infecti, et calumnias in nos texuissent, consurgens in ecclesia nos anathemate confixit: idque cum ad eum scripsissem, et quae sentirem per literas exposuissem.

Caput IV. Ego vero Ecclesiae sane tempestatem defleo, ceterum quieti studeo. Sex enim et viginti annis commissam mihi ab universorum Deo ecclesiam, precum vestrarum auxilio cum rexerim: neque sub beatissimo Theodoto antistite Orientis, neque sub iis, qui illi in antiochenorum sede successerunt, vel minimam reprehensionem sustinui: sed divina mihi cooperante gratia supra mille animas Marcionis morbo liberavi, multasque alias ex Arii et Eunomii partibus ad Christum Dominum perduxi. Et octingentarum ecclesiarum pastoralem curam sortitus sum, tot enim Cyrus habet paroecias, in quibus precum vestrarum auxilio lolium nullum relictum est, sed omnibus haereticis erroribus grex noster ereptus est. Novit qui omnia conspicit, quot lapides ab infandis haereticis in me conjectos exceperim: quot mihi multis in urbibus Orientis certamina fuerint adversus gentiles, adver-

sus judaeos, et adversus errorem omnem haereticum. Et post tantos sudores ac labores indicta causa condemnatus sum.

Caput V. At ego apostolicae vestrae sedis exspecto sententiam, et oro atque obtestor sanctitatem tuam, ut mihi rectum ac justum tribunal vestrum invocanti[1]) opem ferat, jubeatque ad vos venire, et doctrinam meam apostolicis vestigiis inhaerentem ostendere. Sunt enim mihi, quae partim ante annos viginti, partim ante octodecim, partim ante quindecim, partim ante duodecim scripsi, quaedam contra arianos et eunomianos, quaedam contra judaeos et gentiles, quaedam contra magos, qui sunt in Perside, alia de universali providentia, et alia rursus de theologia, deque divina incarnatione. Exposita etiam sunt a me per divinam gratiam tum apostolica scripta, tum prophetica oracula. Et facile est ex his cognoscere, an stabilem fidei regulam servarim, an ab ejus

---

[1]) *Invocanti.* Graecus textus habet *ἐπικαλουμένῳ*: verbum autem *ἐπικαλέομαι* pro *appellare* ad superiorem judicem frequentor accipitur. Ita Act. 25, 11: *καίσαρα ἐπικαλοῦμαι, Caesarem appello.* Profecto autem Theodoretus non appellasset ad Leonem, nisi superiorem in eo agnovisset auctoritatem, cujus esset vel de episcopis judicare.

rectitudine deflexerim. Sed nolite, obsecro, supplices meas preces respuere, nec miseram meam canitiem post multos labores contumeliose tractatam despicere.

Caput VI. Ante omnia ut a vobis docear, oro, an me oporteat in hac injusta depositione acquiescere, an non: vestram enim sententiam exspecto. Quod si in judicatis manere me jusseritis, manebo, neque ulli hominum deinceps molestus ero, sed rectum Dei Salvatorisque nostri judicium exspectabo. Me quidem, testis est Dominus Deus, honoris et gloriae cura non tangit, sed scandali, quod injectum est: quia multi e simplicioribus, atque ii maxime, qui ex diversis haeresibus opera nostra emerserunt, sedem illorum, qui condemnarunt, attendentes, haereticos nos fortasse existimabunt, cum dogmatis perfectionem perspicere non possint, quodque episcopatu tot annis gesto, non domum acquisierim, non agrum, non obolum, non sepulchrum, sed spontaneam paupertatem amplexus sim, et ea, quae a parentibus ad nos pervenerant, post illorum mortem statim distribuerim, ut sciunt omnes, qui habitant in Oriente.

Caput VII. Prae omnibus autem sacrum Deoque carum caput vestrum obsecro, ut

precibus mihi opem et auxilium ferat. Haec per reverentissimos Deoque carissimos presbyteros, Hypatium et Abramium chorepiscopos, et Alypium monachorum, qui apud nos sunt, exarchum sanctitati vestrae suggessi: quandoquidem ne ad vos contenderem, regiarum literarum vincula retinuerunt, quemadmodum et alios. Et sanctitatem vestram oro, ut et paterno affectu illos videat, et sinceras aures vestras illis benignas praebeat, et calumniis vexatam, ac sine causa impugnatam senectutem meam studio et providentia vestra dignetur, tum ante omnia fidei insidiis appetitae, quam maximam potest, curam gerat, paternamque hereditatem ecclesiis integram custodiat: ut pro his etiam paratas remunerationes a munifico et liberali Domino sanctitas vestra recipiat.

EPISTOLA XVI.

Ad clerum et plebem constantinopolitanae urbis[1]).

SYNOPSIS.

1. Gratulator, quod et Flaviano semper adhaereant, et errori resistant. 2. Veritas carnis in Christo ex mysterio eucharistiae probatur. 3. Probatur etiam ex ejus super universa provectione, et ex actionibus passionibusque ejus corporeis. 4. Ex necessitate incarnationis ad culpam Adae eluendam, et prophetiis illam praenunciantibus. 5. Varii errores contra incarnationis fidem.

Leo episcopus clero, honoratis et plebi consistenti Constantinopoli.

Caput I. Licet de his, quae in concilio sacerdotum nuper apud Ephesum gesta memorantur, multus nos moeror afficiat, eo quod, sicut consonans fama dispersit, et ipso rerum monstratur effectu, nec justitiae

---

[1]) In edit. Baller. 59. al. 46. scripta circa medium Martium a. 450.

illic moderatio, nec fidei est servatā religio, de vestrae tamen devotionis pietate gaudemus, et in sanctae plebis acclamationibus[1]), quarum ad nos exempla delata sunt, omnium vestrum probavimus affectum: quia vivit ac permanet apud bonos filios optimi patris justa dilectio, et catholicae doctrinae eruditionem in nulla patimini parte corrumpi. Non dubie enim, sicut vobis Spiritus sanctus reseravit, manichaeorum confoederantur errori, qui ab unigenito Dei Filio verum nostrae naturae hominem negant esse susceptum, omnesque ejus corporeas actiones simulatorii volunt fuisse phantasmatis. Cui impietati ne in aliquo praeberetis assensum, jam per filium meum Epiphanium et Dionysium romanae Ecclesiae notarium cohortatoria ad dilectionem vestram scripta direximus, quibus confirmationem, quam expetistis, ultro praebuimus: ut nos paternam vobis curam non dubitetis impendere, ac modis omnibus laborare, ut auxiliante mise-

[1]) *Plebis acclamationibus.* Sicut plebs acclamabat in. episcopi electione atque ita suum exprimebat suffragium, ita populus constantinopolitanus videtur acclamationibus suum dolorem de Flaviani injusta depositione expressisse eamque solemniter reprobasse, quod hic laudat summus pontifex.

ricordia Dei omnia, quae ab imperitis et insipientibus excitata sunt scandala, destruantur. Nec quisquam sibi audeat de sacerdotali honore blandiri, qui potuerit in exsecrandi sensus impietate convinci. Nam si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis, qui praesunt, nec excusatione est digna, nec venia: maxime cum etiam defendere perversarum opinionum commenta praesumunt, et in consensum suum aut terrore, aut gratia instabiles quosque traducunt?

Caput II. Spernantur hujusmodi a sanctis membris corporis Christi, neque sibi catholica libertas infidelium jugum patiatur imponi. Extra donum enim divinae gratiae et extra sacramentum habendi sunt salutis humanae, qui negantes naturam nostrae carnis in Christo, et Evangelio contradicunt et symbolo reluctantur. Nec sentiunt se in hoc praeruptum sua obcoecatione deduci, ut nec in passionis dominicae, nec in resurrectionis veritate consistant: quia utrumque in Salvatore vacuatur, si in eo nostri generis caro non creditur. In quibus isti ignorantiae tenebris, in quo hactenus desidiae torpore jacuere, ut nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in om-

nium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas corporis et sanguinis Christi inter communionis sacramenta taceatur[1])? Quia in illa mystica distributione spiritalis alimoniae hoc impartitur, hoc sumitur: ut accipientes virtutem coelestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. Unde et ad confirmationem caritatis vestrae, quae laudabili fide inimicis veritatis obnititur, apte atque opportuno sermone affectuque Apostoli utar, et dicam: *Propterea et ego audiens fidem vestram, quae est in Domino Jesu, et dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis; ut Deus Domini nostri Jesu Christi, Pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agni-*

---

[1]) Alludit ad veteris Ecclesiae ritum, quem Ambrosius l. 4. de sacr. c. 4. exponit scribens: „Non otiose, cum accipis (communionem) tu dicis *Amen*, jam in spiritu confitens, quod accipias corpus Christi. Dicit tibi sacerdos *Corpus Christi*, et tu dicis *Amen*, hoc est, verum.“ Et Leo ipse serm. 91. n. 3: „Sic sacrae mensae communicare debetis, ut nihil prorsus de veritate corporis Christi et sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur: et frustra ab illis *Amen* respondetur, a quibus contra id, quod accipitur, disputatur.“

tione ejus, illuminatos oculos cordis vestri; ut sciatis, quae sit spes vocationis ejus, et quae divitiae gloriae hereditatis ejus in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nobis, qui credidimus secundum operationem potentiae virtutis ejus, quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens illum ad dexteram suam in coelestibus supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro; et omnia subjecit sub pedibus ejus, et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur (Ephes. 1, 15).

Caput III. Dicant hic adversarii veritatis, quando omnipotens Pater, vel secundum quam naturam Filium suum super universa provexerit, vel cui substantiae cuncta subjecerit. Deitas enim Verbi par in omnibus et consubstantialis est Patri, et sempiterne atque intemporaliter una eademque potentia est genitoris et geniti. Creator quippe omnium naturarum, quoniam *per ipsum omnia facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (Joan. 1, 3), superior est omnibus, quae

creavit, nec unquam creatori suo non fuerunt subjecta, quae condidit: cui proprium et sempiternum est, nec aliunde quam de Patre, nec aliud esse quam Pater est. Huic si addita est potestas, si illustrata dignitas, si exaltata sublimitas, minor erat provehento, qui crevit, nec habebat divitias ejus naturae, cujus indiguit largitate. Sed talia sentientem in societatem suam Arius rapit, cujus perversitati multum haec suffragatur impietas, negans Verbo Dei humanam inesse naturam[1]), ut dum humilitatem in Dei majestate fastidit, aut falsam in Christo asserat

[1]) *Humanam inesse naturam.* Arius negavit Verbum assumpsisse animam proinde naturam humanam integram, plenam: ratio autem cur hoc negaverit erat, ut eo facilius negare posset Verbi divinitatem: cum enim caro anima destituta nec pati, nec mori, etc. possit, sequitur negata anima humana in Christo vel ipsum specie tenus tantum esse passum mortuum etc., quod non multum differt a docetarum placitis: vel si vere est passus, mortuus, tribuendae sunt hae infirmitates ipsi Verbo supplenti animae vices: jam vero tribui nequeunt naturae Verbi, si haec est divina: alterius ergo esse oportet a Patre naturae. Jam vero hoc revera Arium intendisse, testantur et alii patres, ut Epiphanius. haer. 69. n. 19, 49; Cyrillus alexandrinus ep. 40. etc. Cf. Constant in praef. gener. ad opera s. Hilarii pictav. n. 119. ss.

imaginem corporis, aut omnes actiones ejus passionesque corporeas Deitatis potius fuisse dicat, quam carnis. Quodlibet autem defendere audeat, prorsus insanum est: quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut aliquid passa sit Deitas, aut in ullo mentita sit veritas. Impassibilis igitur Dei Filius, cui cum Patre et cum Spiritu sancto, in una incommutabilis Trinitatis essentia hoc, quod est esse, perpetuum est: in ea plenitudine temporis, quae sempiterno consilio fuerat praestituta, et prophetica dictorum atque gestorum significatione promissa, factus filius hominis non suae conversione substantiae, sed nostrae assumptione naturae, *venit quaerere et salvare, quod perierat* (Luc. 19, 10). Venit autem non locali accessu, nec motione corporea, tamquam praesens futurus, unde abfuisset, aut illinc recessurus, unde venisset: sed venit per hoc, quod erat visibile et commune, cernentibus declarandus, humanam scilicet carnem atque animam in visceribus virginis matris accipiens, ut manens in forma Dei, formam servi sibimet et similitudinem carnis peccati uniret, per quam non minueret divina humanis, sed augeret humana divinis.

Caput IV. Talis enim erat omnium a pri-

mis ducta genitoribus causa mortalium, ut originali peccato transeunte per posteros, nullus poenam damnationis evaderet, nisi Verbum caro fieret, et habitaret in nobis, in ea scilicet natura, quae nostri et sanguinis esset et generis. Propter quod dicit Apostolus: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines ad justificationem vitae. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per unius hominis obedientiam justi constituentur multi* (Rom. 5, 18). Et iterum: *Quia enim per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur* (1. Cor. 15, 21). Hi utique omnes, qui licet in Adam sint nati, in Christo tamen inveniuntur renati, habentes fidei testimonium[1]) et de justificatione gratiae et de communione natu-

---

[1]) *Habentes fidei testimonium.* Qui renascuntur ex Christo, eo ipso habent testimonium, ut credant et se gratia esse justificatos et Christum consubstantialem esse ipsis secundum naturam humanam, seu ut loquitur Paulus Hebr. 2, 14. Christum participare eorum carni et sanguini; nam hinc quidem regeneratio continetur justificatione per gratiam, ind-

rae: quam qui susceptam ab unigenito Dei Filio in utero davidicae virginis diffitetur, ab omni sacramento christianae religionis alienus est; et nec sponsum agnoscens, nec sponsam intelligens, nuptiali non potest interesse convivio. Caro enim Christi velamen est Verbi, quo omnis, qui ipsum integre confitetur, induitur. Erubescens autem illud, et quasi indignum refutans, nullum ex eo habebit ornatum: ac licet se regio inserat festo, sacrisque se epulis importunus immisceat, discretionem tamen regis fallere improbus conviva non poterit; sed, sicut ipse Dominus protestatus est, tolletur, et ligatis manibus et pedibus mittetur in tenebras exteriores: ubi erit fletus et stridor dentium (Matth. 22, 13). Unde quicunque in Christo non confitetur corpus humanum, noverit se mysterio incarnationis indignum, nec ejus sacramenti habere consortium, quod Apostolus praedicat, dicens: *Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus et de ossibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori*

---

vero supponit, caput regeneratorum esse ejusdem naturae cum renatis, sicut Adamus caput eorum, qui ex ipso nascuntur, eandem cum his habet naturam.

suae, et erunt duo in carne una (Ephes. 5, 30). Et exponens, quid per hoc significaretur, adjecit: *Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico, in Christo et in Ecclesia* (Ib. v. 32). Ab ipso ergo principio generis humani omnibus hominibus Christus est denunciatus in carne venturus. In qua, sicut dictum est: *Et erunt duo in carne una* (Gen. 2, 24), utique duo sunt, Deus et homo, Christus et Ecclesia, quae de sponsi carne prodiit, quando ex latere crucifixi manante sanguine et aqua, sacramentum redemptionis et regenerationis accepit. Ipsa est enim novae conditio creaturae, quae in baptismate non indumento verae carnis, sed contagio damnatae vetustatis exuitur, ut efficiatur homo corpus Christi, quia et Christus corpus est hominis[1]).

Caput V. Unde non Deum tantum dicimus Christum, sicut haeretici manichaei, nec hominem tantum, sicut haeretici photiniani[2]): nec ita hominem, ut aliquid ei de-

[1]) *Quia et Christus corpus est hominis.* Conditio novae creaturae, quae per justificationem efficitur, non eo continetur, quod novam induamus carnem, sed quod peccati vetustatem exuamus. Reliqua sunt obscura. Nonnulli conjiciunt legendum: *quia et Christi corpus est hominis* i. e. humanum.

[2]) Sic dicti a Photino sirmiensi episcopo, qui se-

sit, quod ad humanām certum est pertinere naturam, sive animam, sive mentem rationalem, sive carnem, quae non de femina sumpta sit, sed facta de Verbo in carnem converso atque mutato: quae tria falsa et vana apollinaristarum haereticorum tres partes varie protulerunt. Nec dicimus, quod beata virgo Maria hominem sine Deitate conceperit, qui creatus a Spiritu sancto, postea sit susceptus a Verbo, quod Nestorium praedicantem merito justeque damnavimus; sed dicimus Christum Dei Filium, Deum verum, natum de Deo Patre sine ullo initio temporis, eundemque hominem verum, natum de matre homine, certa plenitudine temporis; nec ejus humanitatem, qua major est Pater, minuere aliquid ejus naturae, qua aequalis est Patri. Hoc autem utrumque unus est Christus, qui verissime dixit, et secundum Deum: *Ego et Pater unum sumus* (Joan. 10, 30); et secundum hominem: *Pater major me est* (ib. 14, 28). Hanc fidem, dilectissimi, veram et indissolubilem, quae sola veros efficit christianos, quamque, ut

---

culo 410. Cerinthi, Ebionis, aliorumque contra Christi divinitatem haeresim renovans, eum purum hominem fuisse asserere ausus est.

intelligimus et probāmus, pio studio et laudabili amore defenditis, perseverānter tenete et constanter asserite. Et quoniam oportet vos post divinum auxilium etiam catholicorum principum gratiam promereri, humiliter ac sapienter exposcite, ut petitioni nostrae, qua plenariam indici synodum postulavimus, clementissimus imperator dignetur annuere: qua citius, adjuvante misericordia Dei, et sanis fortitudo augeatur, et morbidis, si curari acquiescant, medicina praestetur. (Data Idibus Octobris, Asterio et Protogene viris clarissimis Consulibus).

EPISTOLA XVII.

Ad Theodosium Augustum[1]).

SYNOPSIS.

1. Consensum suum ad ordinationem Anatolii C. P. suspendit; professionem fidei exigit. 2. Petit, ut idem haereticorum communionem abdicet, communi fidei subscribat. Legatos mittit. Synodum postulat intra Italiam fieri.

Leo episcopus Theodosio semper Augusto.

Caput I. Omnibus quidem vestrae pietatis epistolis inter eas sollicitudines, quas pro fide patimur, spem securitatis nobis maximam praestitistis, nicaenum commendando concilium: adeo ut ab illo, sicut saepe jam scribitis, non patiamini sacerdotes Domini deviare. Sed ne aliquid in praejudicium catholicae defensionis viderer egisse, de ordinatione ejus, qui constantinopolitanae coepit

---

[1]) In edit. Baller. 69. al. 52. scripta 16. Jul. 450.

ecclesiae praesidere, nihil interim in alterutram partem temere rescribendum putavi, non dilectionem negans, sed manifestationem catholicae veritatis exspectans. Quod aequanimiter ferat, obsecro, vestra clementia: ut cum talem se erga fidem catholicam, qualem cupimus, approbarit, de sinceritate ipsius et copiosius et securius gaudeamus. Ne vero aliqua illum de nostro animo mordeat sinistra suspicio, occasionem totius difficultatis amoveo, nec aliquid exigo, quod aut arduum videatur, aut dubium, sed ad id, quod nullus catholicorum refutet, invito. Noti enim sunt per universum mundum atque manifesti, qui ante nos, sive graeca, sive latina lingua in catholicae veritatis praedicatione fulserunt, ad quorum scientiam atque doctrinam quidam etiam nostrae aetatis accedunt, de quorum scriptis par et multiplex profertur instructio. Quae sicut nestorianam haeresim destruxit, ita etiam hunc, qui nunc (male) repullulat, abscidit errorem. Relegat itaque sollicite, quae a sanctis patribus incarnationis dominicae fides fuerit custodita, semperque similiter praedicata, et cum sanctae memoriae Cyrilli alexandrini episcopi epistolam (qua Nestorium corrigere et sanare voluit, pravas praedica-

tiones ipsius arguens, et evidentius fidem nicaenae definitionis exponens, quamque ab eo missam apostolicae sedis scrinia susceperunt) praecedentium sensui perspexerit consonantem; ephesinae etiam synodi gesta recenseat, quibus contra Nestorii impietatem a sanctae memoriae Cyrillo inserta et allegata sunt de incarnatione Domini catholicorum testimonia sacerdotum. Non aspernetur etiam meam epistolam recensere, quam pietati patrum per omnia concordare reperiet. Cumque a se hoc, quod eidem profuturum sit, expeti desiderarique cognoverit, catholicorum sententiis toto corde consentiat: ita ut sinceram communis fidei professionem absolutissima subscriptione coram omni clero et universa plebe declaret, apostolicae sedi et universis Domini sacerdotibus, atque ecclesiis publicandam: ut pacificato per unam fidem mundo, possimus omnes dicere, quod angeli nato de Maria Virgine Salvatore cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis* (Luc. 2, 14).

Caput II. Quia vero et nos et beati patres nostri, quorum doctrinam et veneramur et sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antisti-

tes, agat clementiae vestrae devotissima fides, ut quam primum ad nos constantinopolitani episcopi, qualia debent, probati et catholici sacerdotis scripta perveniant, aperte scilicet atque dilucide protestantia, quod si quis de incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat, aut asserat, quam catholicorum omnium et mea professio protestatur, hunc a sua communione secernat, ut ei fraternam in Christo caritatem merito possimus impendere. Ut autem salubribus curis velocior pleniorque, auxiliante Domino, per vestrae clementiae fidem praestetur effectus, ad pietatem vestram fratres et coepiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem presbyteros, quorum mihi devotio est probata, direxi, per quos, quae nostrae forma sit fidei, manifestatis instructionibus, quas misimus, possitis dignanter agnoscere; ut si constantinopolitanus antistes in eandem confessionem toto corde consentit, securi, ut dignum est, de ecclesiastica pace laetemur, neque aliquid residere videatur ambiguum, unde superfluis forsitan suspicionibus laboremus. Sin vero aliqui a puritate nostrae fidei atque patrum auctoritate dissentiunt, concilium universale intra Italiam, sicut synodus, quae ob hanc cau-

sam Romae convenerat, mecum petit, clementia vestra concedat: ut in unum convenientibus omnibus his, qui aut ignorantia, aut terrore prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur, nec cuiquam ultra sit liberum, ita nicaenae synodi facere mentionem, ut ejus inveniatur esse fidei contrarius: quoniam et universae Ecclesiae et vestro hoc imperio profuturum est, si unus Deus, una fides et unum sacramentum salutis humanae, una totius mundi confessione teneatur. Data decimosexto Kalendas Augusti, Valentiniano VII. et Avieno viris clarissimis Consulibus.

EPISTOLA XVIII.

Ad Anatolium episcopum constantinopolitanum[1].

SYNOPSIS.

1. De fide scriptis ab eo missis probata gratulatur. 2. De his, qui metu in haeresim lapsi sunt, ut si conversi fuerint, recipiantur. 3. De nominibus haereticorum ad sacrum altare non recitandis. 4. De commendatione Juliani episcopi, eorumque clericorum, qui Flaviano episcopo fide adhaeserunt.

Leo episcopus Anatolio episcopo.

Caput I. Gaudemus in Domino, et in dono gratiae ipsius gloriamur, qui sicut dilectionis tuae literis et fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, relatione

---

1) In edit. Baller. 80. al. 60. scripta 13. Apr. a. 451. Anatolius, cui est inscripta, presbyter erat alexandrinae ecclesiae, qui in regia urbe suae ecclesiae res agebat. Hic in locum defuncti Flaviani electus in episcopum constantinopolitanum et a Dioscoro ordinatus est.

cognovimus, sequacem te evangelicae eruditionis ostendit: ut per sacerdotis probabilem fidem merito praesumamus, quod tota Ecclesia eidem credita, nec rugam cujusquam sit erroris habitura, nec maculam, dicente Apostolo: *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo* (2. Cor. 11, 12). Illa est enim virgo Ecclesia, sponsa unius viri Christi, quae nullo se patitur errore vitiari: ut per totum mundum una nobis sit unius castae communionis integritas, in qua societatem tuae dilectionis amplectimur; et gestorum, quae sumsimus, seriem necessariis, sicut oportuit, munitam subscriptionibus approbamus. Ut ergo invicem dilectionis tuae animus nostris confirmaretur alloquiis, filios nostros Casterium presbyterum, Patricium et Asclepiadem diaconos, qui ad nos tua scripta detulerunt, cum epistolis nostris post venerabilem diem festi paschalis remisimus, indicantes nos, ut supra diximus, de constantinopolitanae ecclesiae pace gaudere, cui hanc curam semper impendimus, ut eam nulla velimus haereticorum fraude violari.

Caput II. De fratribus vero, quos et epistolis tuis, et legatorum nostrorum relatione communionis nostrae cupidos esse cognovi-

mus, eo quod doleant se contrà potentiam, contraque terrores non tenuisse constantiam, sed alieno sceleri praebuisse consensum[1]); cum ita eos formido turbasset, ut in damnationem catholici atque innocentis antistitis, et in receptionem detestabilis pravitatis trepido famularentur obsequio: illud quidem, quod praesentibus et agentibus nostris constitutum est, approbamus, ut suarum interim ecclesiarum essent communione contenti: sed cum legatis nostris, quos misimus, par-

---

[1]) *Alieno sceleri praebuisse consensum* scil. Dioscoro deponenti *innocentem antistitem* Flavianum et approbanti pravitatem Eutychis. Ceterum habes hic insigne testimonium pro primatu romano pontificis, qui se extenderet etiam in Orientem, cum omnes, qui lapsi sunt in illa latrocinali synodo, fuerint orientales. Jam vero his ex misericordia concedit communionem privatam inter parietes velut domesticas propriae ecclesiae, sed communionem velut solemnem et publicam cum sede apostolica suspendit pendentemque facit a conditionibus prius adimplendis. Hac de re pariter agit. ep. 79, 81, 82, 83, 84., quas tamen propter similitudinem argumenti praetermittimus. Ad hoc factum gravissimis verbis provocat Gelasius ep. 26., quae habes in annot. opusc. 17, 18. Advertatur etiam quomodo s. Leo in praecedenti (nostra ed.) epistola et in hac infra c. 8. vel ipsi Anatolio, regiae licet civitatis episcopo, quaedam non solum commendet, sed vere praescribat. Cf. etiam ep. sequentem (in nostra ed.).

ticipata tecum sollicitudine volumus disponatur, quatenus hi, qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, et accusare se magis eligunt, quam tueri, pacis et communionis nostrae unitate laetentur: ita ut digno prius anathemate, quae contra fidem catholicam sunt recepta, damnentur. Aliter enim in Ecclesia Dei, quae corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostrae proprietate naturae verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumsit ex virgine, sacramentum propitiationis exsequitur, dicente Apostolo: *Christus Jesus, qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est in dextera* (al. *ad dexteram*) *Dei, qui etiam interpellat pro nobis* (Rom. 8, 34). Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi, cum satisfacientes recipimus, quos doluimus esse deceptos. Nec aspere igitur communionis nostrae gratia deneganda est, nec temere largienda: quia sicut plenum pietatis est oppressis caritatem dominicam redhiberi, ita justum est omnia perturbationis auctoribus imputari.

Caput III. De nominibus autem Dioscori,

Juvenalis et Eustathii ad sacrum altare recitandis[1]) dilectionem tuam hoc decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerunt, quodque honorandae s. Flaviani memoriae non repugnet, et a gratia tua christianae plebis animos non avertat.

---

[1]) Cum post Dioscorum Juvenalis Hierosolymorum et Eustathius Peryti episcopus cum Eusebio Ancyrae et Basilio Seleuciae Isauriae episcopis in ephesina praedatoria synodo *principatum et potestatem*, ut loquuntur acta concilii chalcedonensis sub finem actionis 1. *tenuerint*, atque adeo auctoritate sua et pravo exemplo ad absolutionem Eutychetis et condemnationem Flaviani ab aliis episcopis subscriptam plurimum contulerint, merito petit ab Anatolio s. Leo, ne eorum nomina inter missarum solennia recitentur, sed e sacris diptychis expungantur. Erant autem diptycha tabulae quaedam in Ecclesiis nomina fidelium, qui communionis ecclesiasticae consortes erant, continentes, quae inter divina mysteria legi solebant. Hae tabulae cum geminae fuerint, graece δίπτυχα, latine duplicate dicebantur, quarum una viventium, altera defunctorum fidelium nomina complectebatur. Porro cum omnium fidelium nomina prae multitudine recitari inter missarum solennia non potuerint, moris erat, praecipua nomina, nempe romani pontificis, patriarcharum et episcopi loci, tum imperatoris ac profani alterius supremi principis alta voce legere, ut tam ex liturgiis ss. Basilii et Chrysostomi, quam ex aliis veterum monumentis constat. Plura de diptychis qui cupit, adeat Cabassutii notit. Eccles. c. 73.

Nam iniquum nimis est atque incongruum, eos qui innocentes et catholicos sua persecutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretione misceri: cum damnatam impietatem non deserentes, ipsi se sua pravitate condemnent; quos convenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

Caput IV. Fratrem vero et coepiscopum nostrum Julianum et clericos, qui sanctae memoriae Flaviano fidelibus officiis adhaeserunt, dilectioni quoque tuae volumus adhaerere, ut quem fidei suae meritis vivere apud Deum nostrum novimus, in te sibi eum praesentem esse cognoscant. Illud quoque dilectionem tuam nosse volumus, fratrem et coepiscopum nostrum Eusebium[1]), qui causa fidei multa discrimina laboresque toleravit, nobiscum interim demorari: et in nostra nunc communione persistere: cujus ecclesiam tua sollicitudine volumus esse defensam; ut nihil eodem absente depereat, et nullus ei in aliquo praejudicare praesumat: donec cum literarum nostrarum ad vos pro-

[1]) Eusebius Dorylaei scil. in Phrygia episcopus, Eutychi prius amicitia junctus, qui tamen postquam hic in haeresim est lapsus, ipsius errores ad Ecclesiae judicium detulit: hinc plurima est passus a Dioscori et Eutychis factione.

secutione perveniat. Et ut major circa te vel nostra, vel totius christianae plebis affectio provocetur, hoc quod ad dilectionem tuam scripsimus, in omnium volumus notitiam pervenire: ut qui Deo nostro deserviunt, de confirmata apud te pace sedis apostolicae gratulentur. De ceteris vero causis atque personis dilectio tua literis, quas per nostros accipiet, plenius instruetur. Data Idibus Aprilis, Adelphio viro clarissimo Consule.

EPISTOLA XIX.

Ad Anatolium episcopum constantinopolitanum[1].

SYNOPSIS.

1. Ut qui haereticorum erroribus metu, non voluntate implicati sunt, per satisfactionem et non dubiam professionem suscipiantur. 2. Principes haereticorum sibi reservat discutiendos: eorum nomina ad altare interim recitari vetat. 3. De commonitorio ei respondet: ad sollicitudinem hortatur; cuncta sibi referri postulat.

Leo episcopus Anatolio episcopo.

Caput I. Licet sperem dilectionem tuam ad omne opus bonum esse devotam, ut tamen efficacior tua fieri possit industria, necessarium et congruum fuit, fratres meos Lucentium episcopum et Basilium presbyterum, ut promisimus, destinare: quibus tua dilectio societur, ut nihil in his, quae ad

---

[1]) In edit Baller. 85. al. 65. scripta 19. Jun. 451.

universalis Ecclesiae statum pertinent, aut dubie agatur, aut segniter: cum, residentibus vobis[1]), quibus exsecutionem nostrae dispositionis injunximus, ea possint agi cuncta moderatione, ut nec benevolentiae partes, nec justitiae negligantur, sed absque personarum acceptione divinum in omnibus judicium cogitetur. Quod ut recta observantia valeat custodiri, catholicae primitus fidei servetur integritas; et quia per omnia *angusta et ardua via est, quae ducit ad vitam* (Matth. 7, 14): neque in sinistram, neque ad dexteram ab ejus tramite devietur. Et quia evangelica et apostolica fides omnes expugnat errores, et ab uno latere Nestorium dejicit, ab alio Eutychen et participes ejus elidit, hanc regulam mementote servandam: ut quicunque in illa synodo[2]), quae nomen synodi nec habere poterit, nec meretur, et in qua malevolentiam suam Dioscorus, imperitiam autem Juvenalis ostendit, dolent, ut dilectionis tuae relatione comperimus, se metu victos, et terrore superatos ad consensum scelestissimi judicii potuisse compelli, et

---

1) *Residentibus vobis.* Quesnellus mavult, sed immerito, legere, *residentibus his.*

2) *In illa synodo* ephesina tot turbarum causa.

communionem catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna praestetur: ita ut non dubiis professionibus Eutychen cum suo dogmate cumque consortibus suis anathematis exsecratione condemnent.

Caput II. De his autem, qui in hac causa gravius peccavere, et ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici synodo vindicarunt, ut humiliorum fratrum simplicitatem arrogantiae suae praejudiciis aggravarent, si forte resipiscunt, et a facti sui defensione cessantes in condemnationem proprii convertuntur erroris, horum si satisfactio talis accedit, quae non refutanda videatur, maturioribus apostolicae sedis consiliis reservetur[1]): ut examinatis omnibus atque perpensis, de ipsis eorum actionibus, quid constitui debeat, aestimetur. Neque prius in Ecclesia, cui te Dominus voluit praesidere, cujusquam talium, ut ante jam scripsimus, nomen ad altare recitetur, quam quid de eis constitui debeat, rerum processus ostendat.

Caput III. De commonitorio vero, a cle-

---

1) En evidens casus reservatio, cujus judicium ne regiae urbis quidem episcopo permittit. Quale jurisdictionis in ipsum Orientem exercitium!

ricis dilectionis tuae nobis oblato, necessarium non fuit epistolis, quid videretur, inserere: cum sufficeret legatis cuncta committi, quorum sermone ex omnibus diligentius instrueris. Annitere itaque, frater carissime, ut quae Ecclesiae Dei congruunt, fideliter et efficaciter cum his fratribus, quos tantae rei idoneos auctores elegimus, exsequaris: praesertim cum ipsa vos causae ratio spesque divini auxilii cohortentur, et clementissimorum principum tam sancta sit fides, tam religiosa devotio, ut in eis non solum christianum, sed etiam sacerdotalem experiamur affectum. Qui utique pro ea pietate, qua se esse Dei famulos gloriantur, omnes suggestiones vestras fidei catholicae profuturas dignanter accipient, ut ipsorum quoque opere et pax christiana reparari, et error impius possit aboleri. Ac si de aliquibus amplius fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur: ut pertractata qualitate causarum, nostra, quid observari debeat, sollicitudo constituat. Data V. Idus Junii, Adelphio viro clarissimo Consule.

EPISTOLA XX.

Ad synodum chalcedonensem, Nicaeae primum congregatam[1].

SYNOPSIS.

1. Necessitatem temporis et consuetudinem vetare, ne intersit synodo; se tamen per legatos, quos mittit, praesentem futurum. 2. Disputandi contra fidem audaciam esse comprimendam. 3. Episcopos propter fidem ejectos esse restituendos, manentibus contra Nestorium in Epheso decretis.

Leo episcopus urbis Romae, sanctae synodo apud Nicaeam (Chalcedonem) constitutae.

Caput I. Optaveram quidem, dilectissimi, pro nostri caritate collegii, omnes Domini

---

[1]) Marcianus imperator, postquam auctore s. Leone generalem synodum ad abolendam ephesini latrocinii labem congregari voluit, patres primum Nicaeam Bithyniae convocavit, sive ut ea in urbe, in qua ante annos 125 Arius Divinitatis Christi hostis damnatus est, trecentis octodecim patribus Filium Patri aeterno ὁμοούσιον, seu consubstantialem declarantibus, Eutyches quoque verae illius humanitatis im-

sacerdotes in una catholicae fidei devotione persistere, nec quemquam gratia aut formidine potestatum secularium depravari, ut a via veritatis abscederet: sed quia multa saepe, quae poenitudinem possint generare, proveniunt, et superat culpas delinquentium misericordia Dei, atque ideo suspenditur ultio, ut possit locum habere correctio, amplectendum est clementissimi principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, et ad reformandam ecclesiasticam pacem voluit convenire, beatissimi Petri apostoli jure atque honore servato, adeo ut nos quoque suis ad hoc literis invitaret, ut venerabili synodo nostram praesentiam praeberemus: quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla poterat consuetudo permittere. Tamen in his fratribus hoc est Paschasino et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio pres-

---

pugnator condemnaretur, Christusque nobis secundum humanam naturam consubstantialis sine ulla naturarum confusione ac permixtione declararetur, sive alia quacunque de causa. Verum cum belli metus principem Constantinopoli longius abesse non sineret, Chalcedone vicina Constantinopoli et adverso in litore sita urbe praesules voluit convenire. In edit. Baller. 98. al. 72. scripta 26. Junii 451.

byteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas aestimet praesidere[1]), non abjuncta a vobis praesentia mea, qui nunc in vicariis meis adsum, et jam dudum in fidei catholicae praedicatione non desum: ut qui non potestis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare, quid cupiamus.

Caput II. Unde, fratres carissimi, rejecta penitus audacia disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat; nec liceat defendi, quod non licet credi: cum secundum evangelicas auctoritates, secundum propheticas voces apostolicamque doctrinam plenissime et lucidissime per literas, quas ad beatae memoriae Flavianum episcopum misimus, fuerit decla-

---

1) Tria in hac epistola breviter notentur: 1. summus pontifex praesidendi in hac synodo sibi vindicat jus tamquam extra omnem controversiam positum: 2. Concilio praescribit, quid agendum sit: 3. satis clare significat, synodum convocatam esse tantum ad componendas turbas, non vere ad damnandam judicio peremptorio haeresim eutychianam; hanc enim supponit jam satis damnatam, quidque credendum sit sua ep. ad Flavianum sufficienter expositum, quod clarius forte in ep. 94. ad Marcianum significat, et in ep. 95. quam subjiciemus, quae mirum in modum pontificis illustrant primatum.

ratum, quae sit de sacramento incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia et sincera confessio.

Caput III. Quia vero non ignoramus, per pravas aemulationes multarum ecclesiarum statum fuisse turbatum; plurimosque episcopos, quia haeresim non reciperent, sedibus suis pulsos, et in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos: his primitus vulneribus adhibeatur medicina justitiae, nec quisquam ita careat propriis, ut alter utatur alienis: cum si, ut cupimus, errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire suus honor debeat; sed illis, qui pro fide laboraverunt, cum omni privilegio suo oporteat jus proprium reformari. Prioris autem ephesinae synodi, cui sanctae memoriae Cyrillus episcopus tunc praesedit, contra Nestorium specialiter statuta permaneant: ne tunc damnata impietas ideo sibi in aliquo blandiatur, quia Eutyches justa exsecratione percellitur. Puritas enim fidei atque doctrinae, quam eodem, quo sancti patres nostri, spiritu praedicamus, et nestorianam et eutychianam cum suis auctoribus condemnat pariter et persequitur pravitatem. Bene valete in Domino, fratres carissimi. Data quinto (*al.* VI.) Kalendas Julii, Adelphio viro clarissimo Consule.

EPISTOLA XXI.

Ad Pulcheriam Augustam per Theoctistum Magistrianum[1]).

SYNOPSIS.

1. Ad concilium legatos se misisse, licet in Italia congregari optasset. 2. Servandam esse in causis ecclesiasticis moderationem, quae procul ab ephesino latrocinio abfuit. 3. Nunquam se correctis veniam denegasse. 4. Etiam haeresiarchas indulgentiam poscentes rejiciendos non esse, etsi non temere recipiendos.

Leo episcopus Pulcheriae Augustae.

Caput I. Religiosam clementiae vestrae sollicitudinem, quam catholicae fidei indesinenter impenditis, per omnia recognosco, et Deo gratias ago, quod tantam universalis Ecclesiae curam habere vos video, ut quod justitiae et benevolentiae congruere arbitror,

---

1) In edit. Baller. 95. al. 75. scripta 20. Jul. 451. *Magistriani* dicebantur *agentes in rebus*, quia magistro officiorum suberant.

confidenter insinuem, quo celerius, quae, propitio Christo, pietatis vestrae studio irreprehensibiliter hactenus gesta sunt, ad gratulandum perducantur effectum, gloriosissima Augusta. Quod ergo synodum Nicaeae (chalcedonensem) haberi clementia vestra praecepit, cum a me, ut in Italia haberetur, mansuetudo vestra retineat postulatum, ut omnes nostrarum partium convocati antistites, si securitas temporis suppeteret, convenirent: adeo tamen non aspernanter accepi, ut binos de coepiscopis meis et compresbyteris ordinarem, qui vicem meam implere sufficerent, etiam datis ad venerabilem synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas advocata cognosceret, quam formam servare in hac dijudicatione deberet, ne ulla temeritas aut fidei regulis, aut canonum statutis, aut benignitatis remediis obviaret[1]).

Caput II. Sicut enim a principio hujus causae frequentissime scripsi, hanc inter discordes sensus et carnales aemulationes moderationem volui custodiri, ut integritati quidem fidei nihil evelli, nihil liceret apponi; ad unitatem vero pacemque redeuntibus remedium veniae praestaretur. Quia tunc opera

---

1) Cf. annot. p. 249. ad ep. praecedentem.

diaboli potentius destruuntur, cum ad Dei proximique dilectionem hominum corda revocantur. Sed quam contraria tunc his monitis atque obsecrationibus meis acta sint, multum est explicare: nec opus est epistolari pagina comprehendi, quicquid in illo ephesino non judicio, sed latrocinio potuit perpetrari: ubi primates synodi nec resistentibus sibi fratribus, nec consentientibus pepercerunt: cum ad infringendam catholicam fidem et ad exsecrabilem haeresim roborandam, alios privilegio honoris exuerent, alios consortio impietatis inficerent: saeviores profecto in eos, quos persuadendo ab innocentia separabant, quam in illos, quos beatos confessores persequendo faciebant.

Caput III. Verumtamen, quia tales sibi maxime sua iniquitate nocuerunt, et majoribus vulneribus diligentior est adhibenda medicina, nullis unquam epistolis definivi etiam talibus, si resipiscerent, veniam denegandam. Et quamvis incommutabiliter inimicissimam christianae religioni haeresim detestemur, ipsos tamen, si non dubie corrigantur et digna se satisfactione purificent, ab ineffabili misericordia Dei non judicamus alienos: sed potius cum gementibus gemimus, cum flentibus flemus, et sic utimur justitia commo-

tionis, ut non omittamus remedia caritatis: quod, sicut pietas vestra cognoscit, non verbis solis promittitur, sed etiam factis docetur. Siquidem pene omnes, qui in consensum praesidentium aut traducti fuerant, aut coacti, rescindendo quod statuerant, et condemnando quod scripserant, perpetuam culpae abolitionem et apostolicae pacis gratiam sint adepti.

Caput IV. Si ergo clementia vestra propositum meum considerare dignetur, probabit me eo consilio cuncta gessisse, ut sine cujusquam animae detrimento, haereseos tantum obtineretur exstinctio: et ob hoc circa auctores saevissimorum turbinum quiddam consuetudinis minuisse, ut ad indulgentiam postulandam compunctione aliqua possit eorum tarditas excitari. Qui etsi post illud judicium suum tam impium, quam injustum, non sunt catholicae fraternitati honorabiles, uti fuerunt, suas tamen adhuc obtinent sedes, et episcopatus sui honore potiuntur, aut per veram et necessariam satisfactionem pacem totius Ecclesiae recepturi, aut si haeresim, quod absit, tuentur, professionis suae merito judicandi. Data decimo tertio Kalendas Augusti, Adelphio viro clarissimo Consule.

EPISTOLA XXII. SANCTAE SYNODI CHALCEDONENSIS
AD
SANCTISSIMUM PAPAM
ROMANAE ECCLESIAE LEONEM[1]).

DE GESTIS IN SYNODO.

Sancta et magna et universalis synodus, quae per gratiam Dei et sanctionem piissimorum et amatorum Christi Imperatorum nostrorum collecta est in chalcedonensium metropoli provinciae Bithyniae, sanctissimo et beatissimo romanorum archiepiscopo Leoni.

Caput I. *Repletum est gaudio os nostrum, et lingua nostra exultatione* (Psal. 125, 2). Hanc tamquam propriam nobis prophetiam gratia coaptavit, a quibus pietatis est restitutio confirmata. Quid enim fide sublimius ad laetandum? Quid agnitione dominica[2]) festivius ad coronas, quam

---

[1]) In edit. Baller. 98. scripta initio Nov. 451.

[2]) *Agnitione dominica* i. e. cognitione Domini nostri, quam tradidit Christus in ipsa forma baptismi.

nobis olim Salvator ipse tradidit ad salutem, inquiens: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia, quaecunque mandavi vobis* (Matth. 28, 20). Quam veluti auro textam seriem[1]), ex praecepto legislatoris venientem usque ad nos, ipse servasti, vocis beati Petri omnibus constitutus interpres et ejus fidei beatificationem super omnes adducens. Unde et nos, quippe ut inchoatore bonorum te ad utilitatem utentes[2]), Ecclesiae filiis hereditatem sortemque veritatis ostendimus, non singulatim facientes in occulto unoquoque doctrinam, sed uno spiritu, una conspiratione atque concordia confessionem fidei declarantes; et eramus in communi corona gaudii, quasi in imperialibus coenis, deliciis spiritualibus epulantes, quas per tuas literas Christus praeparaverat invitatis, et supercoelestem sponsum inter nos conversantem nos cernere putabamus. Si enim ubi sunt duo aut tres congregati in nomine ejus, ibi

---

[1]) Seriem, graece *σειρὰν* catenam. Per seriem scil. traditionis haec cognitio et fides ad nos usque derivatur.

[2]) Graece: *ὡς ἀρχηγῷ σοι τοῦ καλοῦ πρὸς ὠφέλειαν χρησάμενοι.*

se in medio eorum fore perhibuit: quantam circa (quingentos viginti) sacerdotes peculiaritatem potuit demonstrare, qui et patriae et labori suae confessionis notitiam praetulerunt? Quibus tu quidem, sicut membris caput, praeeras in his, qui tuum tenebant ordinem benevolentiam praeferens. Imperatores vero fideles ad ornandum decentissime praesidebant, sicut Zorobabel Jesu, Ecclesiae, tamquam Jerusalem, aedificationem renovare circa dogmata invitantes.

Caput II. Et fuerat utique adversarius tamquam bestia extra caulas apud semetipsum rugiens, nullum praevalens capere, nisi semetipsum ei ad capiendum injecisset is, qui alexandrinorum quondam pontifex fuit[1]). Qui multâ prius pessima operatus, supervicit priora sequentibus. Nam beatum illum inter sanctos Constantinopolis pastorem Flavianum, apostolicam proferentem fidem, et Deo amicissimum episcopum Eusebium praeter omnem canonum consequentiam deposuit atque damnavit; et Eutychen pro impietate damnatum suae tyrannidis decretis innoxium statuit; et dignitatem, quae a vestra illi ablata fuerat sanctitate (quippe ut ab eo

---

[1]) *Pontifex fuit* scil. Dioscorus.

qui hac gratia erat indignus) ille restituit; et in summa, sicut singularis ferus in vineam irruens, quam optimam reperit plantationem, evertit; quam vero quippe ut infructuosam, eradicatam, rursus induxit: et eos quidem, qui ea, quae pastorum sunt, sapiunt, abscidit; eos vero, qui lupi demonstrati sunt, super oves imposuit. Et post haec omnia insuper et contra ipsum, cui vineae custodia a Salvatore commissa est, extendit insaniam, id est, contra tuam quoque dicimus Sanctitatem, et excommunicationem meditatus est contra te, qui corpus Ecclesiae unire festinas [1]). Et dum de talibus poenitere eum potius oporteret, dum deberet misericordiam lacrymis postulare, tamquam de factis sobriis exsultabat, epistolam quidem tuae respuens Sanctitatis, omnibus vero dogmatibus veritatis adversans.

Caput III. Et quidem oportebat eum mox inter illos, in quorum se ipse statuit parte, relinquere. Quoniam vero Salvatoris profitemur nos esse discipulos, qui omnes homines salvos fieri vult, et ad cognitionem veritatis

---

[1]) Quam praeclarum pro primatu romani pontificis testimonium concilii oecumenici, quod ex episcopis *Orientis* constabat.

accedere (1. Tim. 2, 4); opere hanc in eo misericordiam festinavimus confirmare, et eum cum fraterna mansuetudine ad judicium vocabamus, non quasi tentantes abscindere, sed excusationis ei locum salvandi causa tribuentes: et orabamus eum declarari victorem contra eos, qui eum diversis accusationibus inscribebant, ut festi celebri laetitia concilium consummantes, in nullo superaremur a satana. Sed ille in semetipso inscriptam convictionem conscientiae habens, refutatione judicii accusationibus suis assensit, et legitimas ad se factas tres evocationes abjecit. Propterea ergo decretum, quod ipse contra semetipsum peccando protulerat, hoc (prout potuimus levigando) firmavimus, lupum pastorali pelle nudantes, qua prius quoque figura tantummodo (seu in speciem) convincebatur obtectus. Usque ad haec nobis tristia provenientia cessaverunt, et bonorum gratia mox effulsit: et unum zizaniorum evellentes, mundo tritico universum mundum cum voluptate complevimus. Et tamquam evellendi ac plantandi potestatem sumentes, incisione quidem unius tantummodo ingemuimus, bonorum vero ubertatem diligenter plantavimus. Deus enim erat, qui operabatur, et quae suo thalamo concilium

coronavit[1]), ornata decore victoriae Euphemia; quae tamquam propriam confessionem, fidei definitionem suscipiens a nobis, suo sponso per piissimum Imperatorem et amicam Christi Augustam obtulit, omnem quidem perturbationem contrariorum sedans, veritatis autem confessionem roborans, ut amicam, et manu ac lingua universorum decretis pro demonstratione subscriptam. Haec sunt, quae tecum, qui spiritu praesens eras, et complacere tamquam fratribus deliberasti, et qui pene per tuorum vicariorum sapientiam videbaris a nobis, effecimus.

Caput IV. Indicamus vero, quia et altera quaedam pro rerum ipsarum ordinata quiete, et propter ecclesiasticorum statutorum definivimus firmitatem, scientes, quia et vestra Sanctitas addiscens et probatura et confirmatura est eadem. Eam namque consuetudinem, quae ex longo jam tempore permansit, quam habuit constantinopolitanorum sancta Dei ecclesia ad ordinandum metropolitanos provinciarum tam asianae, quam ponticae vel thracicae, et

---

1) Suo thalamo, graece τῷ νυμφῶνι. Intelligit ecclesiam s. Euphemiae, in qua celebratum fuit concilium. Ballerinii legunt: *Quae suo sponso coronavit concilium.* Cf. haec nonnihil clarius explicata infra ep. 25. c. 8.

nunc synodali decreto firmavimus, non tantum sedi constantinopolitanae aliquid praestantes, quantum metropolitanis urbibus quietem congruam providentes, eo quod frequenter episcopis vitam finientibus, multae turbae nascuntur, clericis ac populis, qui per easdem sunt civitates, absque rectore remanentibus, et ecclesiasticum ordinem confundentibus: quod ne vestram latuit Sanctitatem, maxime propter ephesios, unde quidam vobis saepius importuni fuerunt[1]). Confirmavimus autem et centum quinquaginta sanctorum patrum regulam, qui in Constantinopoli congregati sunt sub piae memoriae majore Theodosio, quae praecepit, post vestram sanctissimam et apostolicam sedem honorem habere constantinopolitanam (quae secunda est ordinata) confidentes, quia lucente apud vos apostolico radio, et usque ad constantinopolitanorum ecclesiam, consuete

---

[1]) Indicatur in primis controversia de ephesino episcopatu inter Bassianum et Stephanum, quae constantinopolitanae sedis praerogativae ingerendae et canoni pro eadem subinde efformando occasionem dedisse videtur. Habes hic iterum luculentum *Orientis* suffragium pro romani pontificis primatu, quod *saepius* in controversia de ephesino episcopatu Romam recurreretur.

gubernando parentes, hunc saepius expandetis, eo quod absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos. Quae igitur ad interemptionem quidem totius confusionis, conformationem vero ecclesiasticae ordinationis definivimus, haec sicut propria et amica, et ad decorem convenientissima, dignare complecti, sanctissime et beatissime Pater[1]). Qui enim locum vestrae Sanctitatis obtinent sanctissimi episcopi Paschasinus et Lucentius, et qui cum eis est reverendissimus presbyter Bonifacius, his ita constitutis vehementer resistere tentaverunt, procul dubio a vestra providentiā inchoari et hoc bonum volentes: ut sicut fidei, sic bonae ordinationis vobis deputetur effectus. Nos enim curantes tam piissimos et Christi amicos imperatores, qui super hoc delectantur, quam clarissimum senatum et totam, sicut dicere convenit, imperii civitatem, opportunum credidimus esse, honoris ejus confirmationem ab universali concilio celebrari, et velut haec

---

[1]) Nota concilium oecumenicum alloqui romanum pontificem ut *patrem* et infra ut *caput*, ipsique a se statuta confirmanda subjiciunt; ipsi romano pontifici, non sibi adscribunt, quod controversia de fide composita fuerit.

a tua sanctitate fuerint inchoata, eo quod fovere semper studeas, roboravimus, praesumentes, dum noverimus, quia quidquid rectitudinis a filiis fit, ad patres recurrit, facientes hoc sibi proprium. Rogamus igitur, et tuis decretis nostrum honora judicium; et sicut nos capiti in bonis adjecimus consonantiam, sic et summitas tua filiis, quod decet, adimpleat. Sic enim et pii principes complacebunt, qui tamquam legem tuae Sanctitatis judicium firmaverunt, et constantinopolitana sedes suscipiet praemium, quae omne semper studium vobis ad causam pietatis explevit, et semetipsam vobis ad concordiam eodem zelo conjunxit. Ut autem cognoscatis, quia nihil cuilibet donando per gratiam fecimus, aut per inimicitias adversando, sed ut nutu gubernati divino, omnem vobis gestorum vim insinuavimus, ad comprobationem nostrae sinceritatis, et ad eorum, quae a nobis gesta sunt, firmitatem et consonantiam.

EPISTOLA XXIII. SYNODICA RAVENNII

aliorumque episcoporum gallorum AD S. LEONEM PAPAM[1].

SYNOPSIS.

1. Tarditatem suam in rescribendo excusant. 2. Omnes in Gallia Leonis epistolam ad Flavianum, ut fidei symbolum recepisse. 3. In ea fidelibus et infidelibus arcanum incarnationis mysterium retegi. 4. Nunciis ex Oriente allatis se a scribendo ad imperatorem abstinuisse. 5. Leonem pontificem a Deo datum esse Ecclesiae gratulantur.

Domino vere sancto, merito in Christo beatissimo et apostolico honore venerando papae Leoni, Ravennius, Rusticus, Venerius, Constantianus, Maximus, Armentarius, Florus, Sabinus, Valerianus, Constantius, Nectarius, Maximus, Asclepius, item Maximus, Ursus, Ingenuus, Justus, Valerius, Superventor, Chrysaphius, Fontejus,

---

1) In edit. Baller. 99. al. post 76. scripta circa Decembr. a. 451. Suscriptiones horum episcoporum in fine epistolae omisimus.

Petronius, Idatius, Aetherius, Eulalius, Eustathius, Fraternus, Victurus, Eugenius, Hilarus, Verus, Amandus, Gerontius, Proculejanus, Julianus, Helladius, Armentarius, Honoratus, Eparchius, Anemius, Dynamius, Maximinus, Ynantius et Palladius.

Caput I. Perlata ad nos epistola beatitudinis vestrae, quam ad Orientem pro catholicae fidei assertione misistis, optassemus statim apostolatui vestro pro tam immenso munere gratiarum actionem referre: nisi nobis difficultatem, qua in unum celeriter non potuimus convenire, vel spatia, quibus a nobis dispalati sumus, longa terrarum vel aurarum, quae in regionibus nostris praeter consuetudinem fuit, intemperies attulisset. Det ergo apostolatus vester nostrae veniam tarditati, quae non de otio aut dissimulatione, sed de certa necessitate descendit: quaeque a nobis, etsi celeritatis gratiam abstulit, exsultandi tamen materiam auferre non potuit.

Caput II. Exsultavimus itaque Christo propitio lectis beatitudinis vestrae literis, et omni instructione patefacta, omnes intra Gallias constitutos exsultare mox fecimus: dolentes pariter pro his vobiscum, qui catholicae fidei lumine derelicto, errorum tenebras

inciderunt. Quae apostolatus vestri scripta, ita ut symbolum fidei, quisquis redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis adscripsit, et tenaci, quo ad confundendos haereticorum errores paratior sit, memoriae commendavit. Multi itaque in ea gaudentes pariter et exsultantes, recognoverunt fidei suae sensum; et ita se semper ex traditione paterna tenuisse, ut vester apostolatus exposuit, jure laetantur. Nonnulli sollicitiores facti, beatitudinis vestrae admonitione percepta modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam apostolicae sedis auctoritate, eloquantur, et asserat unusquisque, quod credit.

Caput III. Quis autem apostolatui vestro pro hoc tanto munere, quo non solum Gallias, sed totum mundum, velut quibusdam pretiosissimis gemmis ornavit, dignas aestimet gratias posse persolvi? Doctrinae post Deum vestrae debet (quisque) fidelis, ut constanter teneat, quod credebat; debet etiam infidelis, ut a perfidia sua, agnita veritate, discedat, et apostolicae institutionis luce perfusus, erroris sui tenebras derelinquat, magisque sequatur et credat, quod per os vestrum Dominus noster Jesus Christus

de sacramento incarnationis suae docet, quam id teneat, quod diabolus humanae salutis et veritatis inimicus instillat.

Caput IV. Optassemus etiam ad filium vestrum, gloriosissimum ac fidelissimum principem, super eandem causam literas dare, quibus congratulantes fidei ipsius, humilitatis quoque nostrae sollicitudinem, qua vos in Christo sequimur, proderemus, nisi ad nos de orientalibus partibus nuncio perlato, fieri hoc minime necessarium putassemus. Meritis autem apostolatus vestri pius Dominus praestitit, ut haeresim jam diu occulte nutritam vestris temporibus proderet. Ad laudem enim sollicitudinis vestrae pertinet, quod malorum error latere non potuit: ad gloriam fidei redundat, quod prava persuasio participes aut non invenit, aut inventos amisit. Respiciat itaque, oramus, conservando apostolatum vestrum, misericors Dominus Ecclesiam suam toto orbe diffusam: Vobis enim ita invigilantibus, et hi, qui curam animae suae gerunt, sollicitiores in fide redduntur; et hi, qui paulo desides sunt, tanto ad sollicitudinem accenduntur exemplo.

Caput V. Quod nos ante oculos semper habentes, non desinemus Domino ac Deo

nostro gratias agere et pariter supplicare; gratulantes, quod tantae sanctitatis, tantae fidei tantaeque doctrinae apostolicae sedi, unde religionis nostrae, propitio Christo, fons et origo manavit, antistitem dederit: petentes etiam, ut datum concessumque munus pontificii vestri longissima ad aedificationem ecclesiarum suarum aetate custodiat. Nos autem etsi impares meritis, pari tamen fide, si quid (quod absit) contra Ecclesiam catholicam profana infestatione tentetur, parati sumus, confortante Domino, cum beatitudine vestra pro veritate fidei animas nostras ponere, et vitam hanc auctori salutis nostrae et largitori aeternitatis impendere. *Et alia manu*: Ora pro me, Domine, merito beatissime et apostolico honore venerande Papa.

EPISTOLA XXIV. MARCIANI IMPERATORIS
AD
LEONEM PAPAM[1].

SYNOPSIS.

1. De fide apud Chalcedonem roborata et pace Ecclesiae restituta gratulatur. 2. Fidem juxta literas s. Leonis a synodo esse expositam. 3. Petit, ut sedi CP. secundus locus juxta statuta secundae et quartae synodi tribuatur. 4. Per Lucianum et Basilium consensum ejus super eodem negotio postulat.

Victores Valentinianus et Marcianus, inclyti triumphatores semper Augusti, sancto patri merito venerabili Leoni episcopo.

Caput I. Divina humanaque scripta consentiunt, divinitatem inprimis esse venerandam, et ibi omnipotentem Deum esse propitium, ubi colitur rite religio. Id ergo

---

[1]) In edit. Baller. 100. al. post 77. scripta 18. Dec. a. 451.

quod quaerebamus, invenimus, et effectum vota nostra meruerunt. Invenit religionis fidem religiosus affectus: nec dubium est, Deo auctore definitum, quod de majestate quaerebatur. Explosa igitur contentione atque discordia, quam livor fidei inimicus objecerat, Deum omnes una mente cognoscunt. Jam non incusamus perfidos nec sumus ingrati: religionis inimici praestiterunt nobis, ut Deum studiosius quaereremus, manifestius inveniremus. Majus etenim lumen videtur, quod post tenebras fulserit: Dulcior est sitientibus potus, fessis otium. Laetetur igitur sanctimonia tua victoria fidei, cujus laurea omnipotenti Christo referenda est, qui de perfidis egit triumphum. Atque ideo ipsi interesse sanctae synodo festinavimus, quamvis nos in aliis locis expeditiones et necessitates publicae detinerent.

Caput II. Itaque omnia pro votis atque oratione religionis tuae, quae fidei conveniunt, auctore Deo sunt ordinata. Totius orbis, qui sub imperio nostro est, reverendissimis episcopis Chalcedonem convocatis, tractatu habito, post multa certamina vera fides obtinuit, et juxta literas sanctitatis tuae universi assenserunt expositioni, prout veritas postulavit. Nec dubitamus hujus rei gra-

tulationem nobis et sanctitati tuae esse communem, pariterque laetari, quos pariter manifestum est optasse veritatem. Superest, ut universis pro catholica fide et veritate compositis, et pace Ecclesiis restituta, votis omnibus in perniciem hostium sanctitas tua divinam provocet majestatem: quod te et ante literas nostras facere certissimum est.

Caput III. Quoniam vero et hoc statutum est[1]), ut ea, quae centum quinquaginta sanctissimi episcopi sub Theodosio Majore de

---

1) Ut lectoribus pateat, quomodo Marciano imperatori summe orthodoxo et concilii nicaeni observantissimo principi, auctoritate conciliorum oecumenicorum, constantinopolitani I. et chalcedonensis ab Anatolio illusum fuerit, ut apud s. Leonem pro asserendo ipsi praecipuo inter omnes patriarchas post romanum dignitatis loco preces suas interponeret, notandum est 1.: statutum quidem fuisse in concilio constantinopolitano juxta collectionem Dionysii canone 8., juxta Isidori vero mercatoris canone 5. apud Harduinum tom. I. pag. 809, *ut episcopus constantinopolitanus habeat honoris primatum post romanum episcopum, propterea quod urbs ipsa sit junior Roma*, sed canonem hunc non tantum non fuisse a s. Damaso I. Papa approbatum, verum neque, ut testatur s. Leo ep. 106. (in ed. nostra XXX. c. 5. Cf. etiam infra ep. XXIX. c. 2. ad Anatol. ep.) ad eum missum esse, gnaris videlicet orientalibus eum a summo pontifice nicaenarum sanctionum

honore venerabilis Ecclesiae constantinopolitanae statuerunt, et quae nunc a sancta

---

defensore acerrimo rejiciendum fuisse. Quam parum vero orientales ipsi canoni huic detulerunt, non longo post tempore, postquam editus fuit, patuit: nam in causa s. Joannis Chrysostomi, qui Nectario in constantinopolitano I. concilio electo successerat, Theophilum alexandrinum patriarcham evocaverant, ut quasi superior judicio constantinopolitani episcopi praesideret. Unde etiam Lucentius episcopus sedis apostolicae legatus actione XVI. in concilio chalcedonensi apud Harduinum tom. II. pag. 638. orientalibus objecit: *Si hoc beneficio his temporibus usi sunt, quid requirunt? si nunquam usi sunt, quare requirunt?* Notandum 2.: canonem illum, quem titulo chalcedonensis canonis insignivit Anatolius, adulterinum et obreptitium esse, nec chalcedonensem dici posse, quia postquam chalcedonensis synodus Actione 15. absoluta fuit, et ex ea tam comites imperiales, quam legati apostolici discesserunt, Anatolius constantinopolitanus episcopus furtim congregatis orientalibus episcopis, praeter aegyptios, et nondum creato in locum Dioscori deposito alexandrino patriarcha, cujus tamen maxime interfuisset, ambitioni Anatolii se opponere, canones tres edidit, quorum primo constituebatur, episcopum urbis constantinopolitanae (eo quod haec civitas imperii sede et senatu decoretur, sitque nova Roma) inhaerendo sanctioni synodi oecumenicae constantinopolitanae sub Theodosio seniore, aequalibus privilegiis cum episcopo veteris Romae potiri debere, et secundum ab eo dignitatis locum obtinere. Porro ubi fraus ista legatis apostolicis innotuit, novam ac decimam sextam actio-

synodo de eadem re statuta sunt, firma serventur; scilicet ut post sedem apostolicam constantinopolitanae urbis antistes secundum obtineat locum; quoniam et eadem splendidissima civitas junior Roma nuncupatur: dignetur Sanctitas tua etiam huic parti proprium adhibere consensum. Quamvis reverentissimi episcopi, qui tuae religionis vicem agentes ad sanctam synodum convenerunt, contradixerint. Vehementer enim prohibebant de hac venerabili ecclesia a synodo aliquid ordinari.

Cap. IV. Speramus autem, quod concordantibus toto orbe sacerdotibus ea, quae reipubli-

---

nem haberi petierunt ac obtinuerunt, in eaque contra subreptitios, sacris nicaeni concilii decretis contrarios, et furtim contra legitimam synodorum formam editos canones reclamarunt prolato s. Leonis commonitorio, in quo haec praeter alia continebantur: *Si qui forte civitatum suarum splendore confisi, aliquid sibi tentaverint usurpare, hoc, qua dignum est constantia, retundatis.* Etsi autem legati apostolici ab orientalibus episcopis impetrare non potuerint, ut furtim conditi canones abolerentur, ac irriti declararentur, s. tamen Leo pontifex constantissime Anatolii ambitioni restitit: nec nisi in concilio oecumenico XII. lateranensi IV. celebrato an. 1215. sub Innocentio III. secundus a romano pontifice dignitatis gradus patriarchis constantinopolitanis legitima auctoritate concessus fuit.

caeromanae proderunt, divinus favor praestare dignabitur. Qua de re per Lucianum virum religiosum episcopum, et Basilium diaconum harum portitores omnia vere insinuari oportere censuimus. Et petimus, ut ea, quae sancta synodus statuit, etiam religio tua in perpetuum praecipiat observari. *Et alia manu.* Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiosissime pater. Data decimo quinto Kalendas Januarias, Constantinopoli, D. N. Marciano PP. Aug. et qui fuerit nominatus, Consulibus.

EPISTOLA XXV.

Anatolii episcopi constantinopolitani ad s. Leonem archiepiscopum Romae[1]).

SYNOPSIS.

1. Leonis zelus contra haereticos, quos prostravit. De actis Chalcedone Romam allatis. 2. Legati Anatolii cum aliis actis Romam missi. De damnatione Dioscori. 3. De epistola Leonis recepta ab omnibus et de definitione fidei edita in synodo chalcedonensi. 4. De aliis gestis chalcedonensibus post definitionem fidei, primum quoad canones, dein quoad particulares causas ecclesiasticas. Tandem de privilegio ecclesiae constantinopolitanae. 5. Contradictio legatorum Leonis huic privilegio. Confirmatio ejus petitur.

Sanctissimo et beatissimo Patri et comministro archiepiscopo antiquae Romae Leoni, Anatolius in Domino salutem.

Caput I. Vestrae sanctitatis zelus erga pietatem et sollicitudo rectae fidei omnium Salvatori Deo cara et grata digna facta est

---

[1]) In edit. Baller. 101, scripta mense Decembri a. 451.

omnium admiratione. Mos enim vobis est, qui ita mâgni estis, in recte factis assurgere, et probationem Christi ecclesiarum in vestris laudibus ponere. Unde non despexit vestra Sanctitas veram fidem profanis suffossam insultibus; sed exsecrans malos operarios, armis implacabilibus contra pravitatem vehementer illos prostravit. Quoniam igitur piissimi et Christo carissimi nostri imperatores, optimum pietatis zelum praeseferentes, omnem radicem amaram pullulantem rescindere solliciti, ne ab ipsa polluantur (cum ad hoc maxime ad regnum evecti sint, ut fidei patrum, cum sub tyrannide est[1]), auxilium ferant) ex omni fere loco, qui sub sole est, Sacerdotes colligi jusserunt, ut hi communi sententia confirmantes beatorum et venerabilium patrum fidem et consonam illis tuae sanctitatis epistolam[2]), omnem innovationem dissipent peregrinorum sophis-

[1]) Ut erat Dioscoro praedominante in synodo ephesina.

[2]) Ita ergo confirmabant epistolam s. Leonis ad Flavianum, ut fidem venerabilium patrum; sed hanc profecto non confirmabant robur addendo, authenticam reddendo, sed agnoscendo, approbando, promulgando qua talem seu qua normam, secundum quam nos credere oportet.

matum, quae pietatis sensum laedit. Et quoniam oportebat omnia necessario ad notitiam tuae Sanctitatis referri[1]), quae consecuta sunt, mittentes hinc electos Dei amantissimum fratrem et coepiscopum nostrum Lucianum, et religiosissimum diaconum Basilium, scribimus etiam rursus ista significantes, quod jam quidem Dei amantissimus frater et coepiscopus noster Lucentius simul cum piissimo presbytero vestro Bonifacio et Marciano religiosissimo diacono, patentibus chartis quae continent ea, quae in oecumenica synodo gesta sunt, acceptis ex hac urbe discessit.

Caput II. Quoniam vero post ipsos par erat, ut reliquae chartae, quae debent necessario ad vestram cognitionem venire, etiam per nostros homines mitterentur, eo quod specialiter quaedam a nobis acta sunt, ea de causa eligentes virum pietate et intelligentia et simplicitate in fide abundantissima praeditum memoratum religiosissimum episco-

---

[1]) Notentur haec verba episcopi *orientalis* et quidem *constantinopolitani*, qui primum post romanum pontificem sibi vindicare volebat locum in Ecclesia Dei. Haec iterum repetit c. 2. eaque ostendunt necessitatem confirmationis pontificiae, ut robur habeant decreta conciliorum oecumenicorum.

pum cum suprâdicto diacono ad vestram magnam Romam legavimus, ut cum alia quidem per literas, alia vero per seipsos manifesta fecerint, convenienti vobisque digno responso ad nos cum gaudio revertantur, celebrantes cum omnibus dilectionem et benignitatem, qua uti consuevit paternae vestrae sollicitudo beatitudinis erga sedem hujus urbis regiae. Quo pacto vero sancta et universalis synodus scrutata diligenter exortam tempestatem contra communem pacem invenerit auctorem, Dioscorum dico, qui alexandrinorum fuit olim episcopus et sacerdotio excidit, eâ quae a sancto et oecumenico concilio distincte scripta fuerunt[1]), significant. Oportebat enim, oportebat tolli de medio improbum, qui et replevit totum orbem tempestatibus et procellis. Verum his quidem optime constitutis etiam vestram Sanctitatem confidimus esse assensuram propter innatum vestrum odium contra pravitatem.

Caput III. Quoniam vero post judicium de illo opus erat (quem in finem diligentissime pius imperator sanctam synodum con-

---

[1]) Significatur epistola ipsius synodi ad s. Leonem, quam supra edidimus.

gregavit), ut in rectae vestrâe fidei sensum omnium conveniret intelligentia, cum oratione et lacrymis, astante nobis in spiritu et cooperante per isthinc missos Deo carissimos viros tua Sanctitate, habentes protectricem sanctissimam et speciosissimam Euphemiam martyrem, salutari huic operi nos ipsos omnes reliquis depositis curis dedidimus; et cum tempus postularet, ut omnes congregati sanctissimi episcopi concordem definitionem ederent, ad explicationem et clariorem intelligentiam confessionis in Dominum nostrum Jesum Christum; Dominus Deus inventus et non quaerentibus apparens, apparens autem etiam non interrogantibus eum, etsi quidam ab initio contentiose obstare conati sunt, ostendit tamen suam veritatem, et disposuit, ut unanime et contradictionis expers ab omnibus publicaretur scriptum, quod ,tum confirmaret constantium animos, tum invitaret ad viam veritatis omnes, qui a veritate declinabant. Et quidem cum subscripsissemus unanimi consensu hujusmodi libello, qui conveneramus in consessu universalis nostrae synodi in confessione ejusdem sanctissimae et victricis martyris Euphemiae, quumque cum piissimi et Christi amantissimi imperatoris nostri Marciani et

piissimae perque omnia fidelissimae imperatricis et Augustae filiae nostrae Pulcheriae oratione et gâudio atque hilaritate scriptam ad confirmandam eam, quae Patrum nostrorum fuit, fidei definitionem juxta vestram illam sacram epistolam supra sanctum altare posuissemus, ipsam eorum pietati tradidimus, sic eam ut acciperent, cum ipsi rogavissent: qui accipientes gloriam dederunt nobiscum Christo Domino, qui expulit quidem obscuritatem pravae opinionis et illustravit summa consensione verbum veritatis. Et quae quidem ad ecclesiasticam pacem concordiamque sacerdotum in fide pura spectant, per gratiam Salvatoris hoc pacto contigerunt.

Caput IV. Quoniam vero etiam de aliis rebus oportebat nos considerare, ut tanta synodus omnia videretur agere sine ulla omissione, quae correctionis indigent, atque approbationis tum in canonicis tum in ecclesiasticis capitibus cura adhibita est et ab iis, qui omnia moderantur, et a magnificentissimis gloriosissimisque judicibus et illustri et glorioso senatu et clero universo et populo, ut afficeretur aliquo honoris addidamento sanctissima sedes hujus regiae urbis Constantinopolis per consensum hujus san-

ctae synodi circa canonem centum quinquaginta sanctorum patrum[1]), qui congregati fuerant sub magno Theodosio piae recordationis, qui fuit Constantinopolis imperator, praesidente tunc Nectario quidem Constantinopoli, Timotheo vero Alexandriae, et Meletio Antiochiae, Helladio Caesareae Cappadociae, Cyrillo Jerosolimis, et reliquis. Et hanc rem aggressi sumus confidentes merito vestrae beatitudini fore, ut proprium reputet honorem sedis constantinopolitanae, quippe jam diu apostolicus vester thronus sollicitudinem erga ipsam et concordiam habet, ipsique per omnia proprium, quibus rebus indigebat, auxilium elargitus est abundanter. Etenim cum nullum sit dubium, quin gaudeat omnino vestra beatitudo, quod quae ab ipsis celebratur congregatio, praestantiorem habuerit honorem, prompto ãuimo progressa est ad confirmandum quidem ipsum canonem centum quinquaginta sanctorum patrum statuentium, ut constantinopolitanus episcopus habeat honorem et primum locum post romanam sanctissimam sedem, eo quod etiam Constantinopolis sit nova Roma, definivitque etiam ut ordinationes ipse faceret

[1]) Cf. annot. ad ep. praeced. c. 3.

metropolitarum ponticae, et asianae et thracicae dioecesis, episcopis, qui sub ipsorum ditione sunt, a propriis metropolitis ordinationem accipientibus, ut in hoc potius auferantur throno constantinopolitano ordinationes complurium episcoporum, quas per sexaginta et septuaginta annos facere consueverat.

Caput. V. Ita vero cum omnes res bene essent progressae, atque in laetitiam desiissent, piissimi protinus episcopi Paschasinus et Lucentius et reverendissimus presbyter Bonifacius, saepe quidem de hac ipsa re a nobis edocti, et ignorantes intentionem vestrae sanctitatis, quam habetis erga Constantinopolis sanctissimam ecclesiam, postquam signavit sancta synodus, et subscriptione confirmavit hujusmodi definitionem, rejiciunt synodum, turbant et confusione implent consessum, pro nihilo hanc sedem habentes et facientes omnia, quae injuriam afferunt tum mihi, tum Constantinopolis sanctissimae ecclesiae. Constituta sunt etiam haec nutu piissimorum nostrorum imperatorum, astantibus et magnificentissimis gloriosissimisque judicibus concilio, et pronunciantibus definitionem sanctae synodi esse firmam, obnixeque et ipsis contendentibus et cupientibus ea, quae ad honorem sedis

spectant, ut diximus, quorum ex multis pauca vobis nota fecimus, ne videamur ipsos[1]) quidem gravare, aures vero vestras obtundere. Nos enim et ante et post ipsorum adventum quae ad vestram gloriam et honorem debitum pertinent, curavisse in omnibus, et Deus est testis, et ipsa facta manifestant, quomodo scilicet et ipsos honore et munerum reverentia dignati simus: et honoris gratia, quo vos prosequimur, ejusmodi etiam decretum ad vestram Sanctitatem sancta synodus retulit, et nos ut approbationem a vobis confirmationemque consequamur; obsecramusque ut hoc etiam per vos, o sanctissimi, efficiatur. Nam sedes Constantinopolis habet patrem[2]) thronum apostolicum vestrum, praecipuo atque excellenti modo se ipsam vobiscum conjungens, ut ex vestra de ipsa sollicitudine omnes quidem intelligant, vos jamdiu ipsius commodis sincere consulentes, etiam nunc eandem curam habere de illa. Et sicut utilia ecclesiastico statui omnia, quae consecuta sunt, et rite gesta in sanctissima et universali synodo rata habere

---

1) *Ipsos* scil. legatos.

2) Notetur et haec confessio episcopi constantinopolitani.

dignabimini, ipsam quoque definitionem supradictam de sede constantinopolitana curavimus mittendam ad vestram sanctitatem, ut cognoscere possit, quemadmodum vestris precibus ex divina sapientia omnia fuerunt peracta; vehementerque obtestamur, ut congruam responsionem recipiat unaquaeque propositio, docente vos omnia Dei amantissimo episcopo Luciano, qui et ipse praesens sancto concilio, et summa cum prudentia pro virili parte allaborans nostro studio erga fidem, electus est a nobis, ut bene ac feliciciter nostri obsequii erga vos vices susciperet, cum sit vir perfectus, atque piissimis et Christi amantissimis nostris imperatoribus jamdudum amicus, quem vestra bonitate gaudentem, laetum ad nos mittere dignemini. Totam fraternitatem cum vestra beatitudine in Christo et ego, et qui mecum sunt plurimum salutamus. Incolumis in Domino, et pro nobis orans, doneris nobis, Deo carissime et beatissime pater.

EPISTOLA XXVI.

Ad episcopos Galliarum.

De damnatione haereticorum[1]).

SYNOPSIS.

1. Se gallorum episcoporum epistolam coelesti doctrina plenam accepisse nunciat. 2. Post synodum oecumenicam humanis de fide ratiociniis locum esse non debere. 3. Nestorii et Eutychetis dogmata pariter esse fugienda. 4. Synodum et epistolae Leonis consensisse et Dioscorum proscripsisse. 5. De his omnibus gratias Deo esse agendas; pro legatorum reditu orandum: victoriam fidei hispanis per gallos esse nunciandam.

Leo romanae urbis episcopus Ravennio, Rustico, Venerio, Constantiano, Maximo, Armentario, Floro, Sabino, Valeriano, Constantio, Maximo, Asclepio, Nectario, Maximo, Urso, Ingenuo, Justo, Valerio, Superventori, Chrysaphio, Fontejo, Petronio, Ydatio, Aetherio, Eulalio, Eustatio, Fraterno, Venturo, Eugerio, Hilaro, Vero, Amando, Gerontio, Proculejano, Ju-

---

[1]) In edit. Baller. 102. al. 77. scripta 27. Jan. 452.

liano, Helladio, Armentario, Honorato, Eparchio, Anemio, Dynamio, Maximino, Ynantio et Palladio episcopis per Gallias constitutis.

Caput I. Optassemus quidem fraternitatis vestrae literas eo tempore, quo promiseratis, accipere, ut profecturis ad Orientem fratribus nostris, quos ad sanctam synodum vice nostra pro catholicae fidei defensione direximus, etiam vestrae sententiae professio jungeretur. Sed cum multa obstacula inopinatam vobis intulerint tarditatem, quamlibet seras et diu exspectatas epistolas per fratrem et coepiscopum nostrum Ingenuum gratanter accepimus, easque cum gaudio recensentes probavimus, sicut confidebamus, eruditione Spiritus sancti coelestem in vobis vigere doctrinam, quam in orientalibus ecclesiis versutia hostis antiqui per eos, quos sequaces suae reperit falsitatis, fatigare conata est: cum catholica fides, quae nulla sui est parte mutabilis, per ipsas adversantium exercitationes et validior semper efficiatur et clarior, operante hoc gratia Dei, ut si qui forte ad haec subtilia inimici jacula declinanda minus erant instructi minusque solliciti, perceptis veritatis armis, fierent

contra impiorum mendacia fortiores[1]). Quod ergo, sicut causa poscebat, fiduciam nostram, quam de vobis habemus in Domino, fideliter atque obedienter auxistis, multa exsultatione gaudemus.

Caput II. Et merito nos cognoscimus fratribus et coepiscopis nostris orientalibus intimasse, quod secundum evangelicam apostolicamque traditionem de incarnatione Domini nostri Jesu Christi una esset omnium nostrum et indiscreta confessio; neque ullis haereticorum disputationibus obtineri, ut aliter aliquid de summi et salutiferi sacramenti veritate sapiamus, quam ex praedicatione sanctorum patrum et ex auctoritate incommutabilis symboli didicimus ac docemus, damnatis ab universali Ecclesia et nunc Eutyche, et antea Nestorio. Quorum si quis non ferendis impietatibus inhaerere delegerit, ipse se a corpore christianae unitatis abscindet. Non enim ultra jam cuiquam excusationis refugium de ignorantiae inscitia, vel de intelligentiae difficultate conceditur: cum ob hoc ipsum sexcentorum fere fratrum coepiscoporumque nostrorum synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum elo-

---

1) Cf. annotationem opusc. 9, 216.

quium disserendi contra fundatām divinitus fidem spirare permiserit: quoniām annitentibus per auxilium gratiae Dei fratribus et vicariis nostris, quorum plenissima exstitit in omni actione devotio, non solum sacerdotibus Christi, sed etiam principibus et potestatibus christianis, cunctisque cleri et plebis ordinibus, plene atque evidenter apparuit, hanc esse vere apostolicam et catholicam fidem, ex divinae pietatis fonte manantem, quam sinceram et ab omni faece totius erroris alienam, sicut accepimus, praedicamus, et universo jam mundo consentiente defendimus; exstinctis toto orbe dogmatibus, quae vel praecedens haereticus ausus est inferre, vel subsequens, dissimili quidem mendacio, sed impietate non impari.

Caput III. Nam sicut Nestorius non est toleratus, affirmans beatam Mariam hominis tantummodo fuisse genitricem, qui postmodum sit a Verbi Deitate susceptus, duabus scilicet (naturis et) personis distinctis atque divisis, ut non esset filius hominis, qui Filius Dei; neque unus Christus in utraque natura, sed alter sempiternus ex Patre, alter temporalis ex matre: cum evangelica auctoritas ita Verbum carnem praedicet factum, ut non duos Christos, nec duos filios, sed in uno

Domino Jesu Christo et Dei et hominis nobis insinuet veritatem: ut utriusque substantiae, id est, salvantis atque salvatae, nec proprietas possit confundi, nec persona geminari. Sicut ergo Nestorius in suo dogmate exsecrabilis fuit, sic et Eutyches, damnatum olim sectatus errorem, alia profanitate blasphemans, a catholicae soliditatis compage resectus est; quia indoctis quibusdam nimiumque simplicibus persuadere tentavit, quod Verbum Dei ita caro sit factum, ut veram carnem de matre non sumpserit: nec nostri illum generis corpus habuisse, sed divinitatis ejus et carnis unam esse naturam: ut unum Dominum nostrum Jesum Christum et falsum hominem, et Deum diceret esse passibilem: quod nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut in sua natura passibilis fuerit Deitas, aut in susceptione humana mentita sit veritas.

Caput IV. Quae diabolicorum sensuum prodigiosa commenta sancta nunc synodus, humilitatis nostrae scriptis, auctoritate Domini mei beatissimi Petri apostoli et merito roboratis, religiosa unanimitate consentiens, abominandum hoc ab Ecclesia Dei amputavit opprobrium: Dioscoro quoque alexandrino in sua impietate damnato: ne illa ecclesia,

quae inter ipsa Evangelii principia beatum Marcum beatissimi Petri apostoli discipulum in omnibus utique doctoris sui magisterio consonantem habuit fundatorem, quaeque postea recentioribus a nostra aetate temporibus Athanasium, Theophilum et proxime Cyrillum probatissimos praesules habuit, indignam captivitatem sub haeretici dominatione pateretur. Unde secundum magnam misericordiam Dei universos diaboli conatus, quibus Ecclesiam Domini conturbare molitus est, noveritis esse destructos.

Cap. V. Reddita igitur Deo, fratres carissimi, digna gratiarum actione, oret nobiscum vestra dilectio, ut fratres nostros, quos exspectatio nostra desiderat, incolumes quam primum rediisse laetemur, et de omnibus, quae Domino adjuvante sunt gesta, plenius vos possimus instruere. Nam fratrem Ingenuum noluimus hac exspectatione tardari; cum ob hoc ipsum properantius remeare debuerit, ne diutius vobis esset incognita communium materia gaudiorum: quae volumus per curam dilectionis vestrae etiam ad fratres nostros Hispaniae episcopos pervenire: ut, quod Deus operatus est, nulli possit esse incognitum. Data VI. Kalendas Februarii Herculano viro clarissimo Consule.

EPISTOLA XXVII.

Ad episcopos Galliarum[1]).

SYNOPSIS.

Reversis legatis a synodo chalcedonensi, acceptisque gestis et sententia adversus Eutychen et Dioscorum prolata, hujus exemplar mittit ad gallicanos episcopos.

Dilectissimis fratribus Rustico, Ravennio, Venerio et ceteris episcopis per Gallias constitutis Leo.

Impletis per misericordiam Dei communibus votis, dignum est fraternitatem vestram sanctorum gaudiorum habere consortium. Nam fratres mei, qui vice mea orientali synodo praesederunt, quae acta retulerint, significo, confirmata catholica fide, et glorificato apostolicae praedicationis triumpho: quod etiam hi, qui ad deviandum

---

[1]) In edit. Baller. 103. al. 82. scripta circa Febr. 452.

vel seducti fuerant vel impulsi, recepta veritatis luce laetantur. Siquidem omnes Domini sacerdotes in unam sententiam, sancto Spiritu docente, consensere: et de sacramento dominicae incarnationis, in qua multorum intelligentia caligabat, ita tenebrae erroris ablatae sunt, ut in uno Domino nostro, vero et Dei et hominis Filio, nec de humanitatis ambigatur natura, nec de Deitatis essentia. In impios autem nefandi erroris auctores, qui indignos se Dei gratia judicantes correctionis uti remediis noluerunt, qualis sit lata sententia, exemplaria, quae misimus, edocebunt: ut agnoscat vestra dilectio, fratres carissimi, in sancto examine divinum non defuisse judicium, quo et vindicta retributa est obduratis, et pax impensa correctis. Dominus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

Exemplar sententiae.

Paschasinus episcopus lilybaetanus, Lucentius episcopus asculanus, et Bonifacius presbyter Ecclesiae maximae urbis Romae, vicarii sanctissimi ac beatissimi papae Leonis apostolicae sedis antistitis, pronunciaverunt: Manifesta sunt, quae Dioscorus alexandri-

nae urbis antistes contra canonum disciplinam regulasque ecclesiasticas illicita praesumptione commisit, sicut praeterita gestorum, seu praesens declaravit assertio. Is namque, ut plura relinquamus, Eutychen consortem perfidiae suae, a proprio episcopo sanctae recordationis Flaviano jure damnatum, in gratiam communionis, antequam cum his, qui congregati fuerant in ephesina urbe, episcopis resideret, suscepisse cognoscitur. Sed illis quidem sedes apostolica veniam tribuit, quia contra votum gessisse quae patrata sunt, approbantur: ita ut nunc usque adhaereânt et beatissimo papae et universali sanctoque concilio: qua de re sacrosanctae communionis consecuti sunt medicinam. Praedictus vero, qui malorum perseverantia ornari se aestimat, cum debeat submissa fronte usque ad terram cum gemitu, ut convenit, inclinari, quoniam nec beatissimi papae epistolam legi permisit ad venerandae memoriae Flavianum Christi antistitem scriptam: quippe cum ab his, qui detulerant, petitus, ut legi sineret, sacramenti satisfactione, quod promiserat, implere contempsit: quatenus pravi dogmatis augeretur impietas, et occasio laesionis, vel scandali cunctis generaretur ecclesiis. Pa-

tratis tamen his, voluimus his sceleribus indulgere, et veniam, quam ceteris episcopis praestitimus, dignanter impendere, cum nec similem judicandi reperiantur habuisse fiduciam. Accessit autem accusatorum supplicatio variis referta criminibus, et tertio evocatus per reverentissimos fratres coepiscopos nostros admonitione canonica, venire contempsit, conscientiae detentus arcano. Episcopos etiam a provinciali synodo, cui subdebantur, jure damnatos iniqua usurpatione suscipiens, ipse contra se damnationis sententiam provocavit, veterum patrum saepius statuta conculcans. Unde sanctus ac beatissimus papa, caput universalis Ecclesiae Leo, per nos vicarios suos, sancta synodo consentiente, Petri apostoli praeditus dignitate, qui Ecclesiae fundamen et petra fidei, coelestis regni janitor nuncupatur, episcopali eum dignitate nudavit, et ab omni sacerdotali opere fecit extorrem. Superest, uti congregata venerabilis synodus canonicam contra praedictum Dioscorum proferat, justitia suadente, sententiam.

EPISTOLA XXVIII.

Ad Marcianum Augustum, de ambitu Anatolii episcopi constantinopolitani[1]).

Per Lucianum episcopum et Basilium diaconum.

SYNOPSIS.

1. De fidei victoria et errorum utilitate in Ecclesia. 2. Multa ex Anatolii ambitu mala exsurgere. 3. Constantinopolitanam sedem, quae regia est non apostolica, aliarum depressione attolli non posse. 4. Rogat Marcianum, ut Anatolii cupiditatem comprimat. 5. Ex prioribus excessibus Anatolium animos sumpsisse.

Leo episcopus Marciano Augusto.

Caput I. Magno munere misericordiae Dei totius Ecclesiae catholicae multiplicata sunt gaudia, cum sancto et glorioso Clementiae vestrae studio perniciosissimus error exstin-

---

1) In edit. Baller. 104. al. 78. scripta 22. Maji 452.

ctus est: ut labor noster citius ad desideratum perveniret effectum, quem Deo serviens principatus vester et fide et potestate juvisset. Quia etsi in virtute Spiritus sancti inter quaslibet dissensiones per sedis apostolicae famulatum Evangelii erat defendenda libertas, manifestior tamen apparuit gratia Dei, quae praestitit mundo, ut in victoria veritatis auctores tantum violatae fidei perirent, et sua integritas Ecclesiae redderetur. Bellum igitur, quod pacis nostrae inimicus excitaverat, adeo feliciter, dextera Domini pugnante, confectum est, ut, triumphante Christo, omnium sacerdotum esset una victoria, et coruscante lumine veritatis, solâe erroris tenebrae cum suis assertoribus pellerentur. Nám sicut in ipsa Domini resurrectione credenda ad corroboranda initia fidei multum securitatis accessit, quod quidam apostoli de corporea Domini nostri Jesu Christi veritate dubitavere, et visu atque contactu fixuras clavorum et vulnus lanceae perscrutando ambiguitatem cunctis, dum ambigunt, abstulerunt: ita nunc quoque, dum aliquorum infidelitas confutatur, omnium haesitantium corda firmata sunt, et proficit universis ad illuminationem, quod quibusdam intulit caecitatem. In quo opere digne et juste exsultat

vestra Clementia, quae fideliter proprieque prospexit, ut orientalibus ecclesiis diabolicae insidiae non nocerent, sed ad propitiandum Deum efficaciora ubique offerrentur holocausta: quando per mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum eadem confessio plebium, eadem sacerdotum, eadem esset et regum, gloriosissime fili et clementissime Auguste.

Caput II. His autem, propter quae tanta facta est congregatio sacerdotum, bono et optabili fine compositis, miror et doleo, quod pacem universalis Ecclesiae divinitus reformatam, ambitionis rursus spiritus inquietat. Quamvis enim necessarie sibi frater meus Anatolius consuluisse videatur, ut ordinatorum suorum errorem deserens in assensum catholicae fidei salubri correctione transiret, custodire tamen debuit, ut quod vestro beneficio noscitur consecutus[1]), nullius cupiditatis pravitate turbaret. Nos enim vestrae fidei et interventionis habentes intuitum, cum secundum suae consecrationis auctores[2]),

---

1) *Consecutus* scil. episcopatum urbis constantinopolitanae, ut infra c. 8. dicitur.

2) *Consecrationis auctores.* Dioscorus consecravit Anatolium in episcopum, ac propterea merito Leoni

ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum, quam justiores esse voluimus: quo perturbationes omnes, quae operante diabolo fuerant excitatae, adhibitis remediis leniremus: quae illum modestum magis, quam immoderatum facere debuerunt. Qui etiam si praecipuis meritis optimoque judicio legitime fuisset ac solemniter ordinatus, contra reverentiam tamen canonum paternorum, contra statuta Spiritus sancti, contra antiquitatis exempla, nullis posset suffragiis adjuvari. Apud christianum et vere religiosum, vereque orthodoxum principem loquor[1]:

suspecta videri poterat Anatolii fides. Cf. infra ep. 80. in edit. Baller. 106. c. 1.

[1]) Non caruere fructu suo hae sancti pontificis literae: ubi enim ex iis cognovit Marcianus Imp. quid a nicaenis patribus de praerogativa sedium alexandrinae et antiochenae sancitum fuisset, quamque parum roboris habeant canones Constantinopoli et Chalcedone editi de primo inter Orientis patriarchas dignitatis loco episcopo constantinopolitano tribuendo, non solum a petitione sua destitit, nihilque Anatolium sibi de primatu inter orientales patriarchas voluit arrogare, sed edita praeterea publica sanctione, cassa omnia et irrita reddidit, quaecunque ex illius ambitione contra antiquos canones Chalcedone statuta essent de praerogativa constantinopolitanae sedis supra alexandrinam et antiochenam. Adhaec *omnes pragmaticas sanctiones, quae contra canones*

multum Anatolius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento.

Caput III. Habeat, sicut optamus, constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei, diuturno clementiae vestrae fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum saecularium, alia divinarum: nec praeter illam petram, quam Dominus in fundamento posuit (Matth. 16, 18), stabilis erit ulla constructio. Propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis sit praedicto, quod vestrae pietatis auxilio et mei favoris assensu episcopatum tantae urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicam[1])

---

ecclesiasticos interventu gratiae et ambitionis elicitae sunt, suo robore et firmitate vacuatas esse praecepit. Exstat constitutionis hujus fragmentum in codice Justinianeo L. 12. *C. de sacrosanct. Eccles.* Cur vero integra haec sanctio Marciani Imp. eidem codici inserta non sit, hanc verosimillimam causam reddit Baronius ad an. 454., quia Justinianus ipse *Novella* 131. constitutioni huic contrarium sanxit, et episcopum constantinopolitanum inter orientales patriarchas eminere voluit.

1) *Apostolicam*, scil. ab apostolorum principe fundatam. Nam ideo inter omnes episcopos patriarchali dignitate eminebant episcopi antiochenus et alexandrinus, quod antiochenam ecclesiam Petrus

non potest facere sedem; nec ullo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Privilegia enim ecclesiarum sanctorum patrum canonibus instituta, et venerabilis nicaenae synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate turbari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exsequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, et ad meum tendit reatum, si paternarum regulae sanctionum, quae in synodo nicaena ad totius Ecclesiae regimen, Spiritu Dei instruente, sunt conditae, me (quod absit) connivente, violentur; et major sit apud me unius fratris voluntas quam universae domus Domini communis utilitas.

Caput IV. Et ideo sciens gloriosam Clementiam vestram ecclesiasticae studere concordiae, et his, quae pacificae congruunt uni-

---

ipse, alexandrinam per discipulum suum Marcum fundaverit et rexerit. Cf. ep. 24. Innocentii I. ad Alexandrum antioch. c. 1. (in ed. nostra V. opusc. 18, 20); ep. 15. Bonifacii ad Rufum thessal. n. 5. (in ed. nostra V. ib. p. 173) et infra s. Leonis ep. 80. c. 5. Alio tamen sensu, quem explicavimus opusc. t. 9. p. 33., etiam ecclesia constantinop. apostolica dici poterat.

tati, piissimum praestare consensum, precor et sedula suggestione vos obsecro, ut ausus improbos unitati christianae pacique contrarios, ab omni pietatis vestrae abdicetis assensu, et fratris mei Anatolii nocituram ipsi, si perstiterit, cupiditatem, salubriter comprimatis: ne ea, quae vestrae gloriae atque temporibus inimica sunt, cupiens, major suis velit esse prioribus: liberumque illi sit, quantis potuerit splendere virtutibus; quarum non aliter particeps erit, nisi caritate magis voluerit ornari, quam ambitione distendi. Hanc autem improbi desiderii conceptionem nunquam quidem debuit intra cordis sui recipere secretum: sed cum illi fratres et coepiscopi mei, qui vice mea aderant, obviarent, ab illicito appetitu ex eorum saltem salubri contradictione cessasset. Nam et vestrae Pietatis apices et ipsius scripta declarant, legatos sedis apostolicae, sicut oportuit, contradictione justissimâ restitisse: ut inexcusabilior esset praesumptio, quae se nec increpata cohiberet.

Caput V. Unde quia convenit fidei vestrae gloriae, ut sicut haeresis, Deo per vos agente, destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur; agite, quod et christianae est probitatis et regiae, ut praedictus epi-

scopus pareat patribus, consulat paci, neque sibi aestimet licuisse, quod antiochenae Ecclesiae sine ullo exemplo, contra instituta canonum, episcopum ordinare praesumpsit: quod amore reparandae fidei et pacis studio retractare cessavimus[1]). Abstineat ergo ab ecclesiasticarum injuria regularum, et illicitos declinet excessus: ne se ab universali Ecclesia, dum inimica paci tentat, abscidat. Quem opto magis irreprehensibiliter agentem diligere, quam in hac praesumptione, quae illum ab omnibus separare poterit, perdurare. Frater autem et coepiscopus meus Lucianus, qui cum filio meo Basilio diacono Clementiae vestrae ad me scripta portavit, omni devotione partes susceptaè legationis implevit: quia non est aestimandus negotio defuisse, quem potius causa deseruit. Data undecimo Kalendas Junii, Herculano viro clarissimo Consule.

---

[1]) *Retractare cessavimus*, irritam declarare noluimus: totum proinde hoc negotium dissimulavit s. Leo. Cf. infra ep. 30. in ed. Baller. 106. c. 2. Proinde episcopi romani erat de ordinationibus episcoporum primarum in Oriente sedium judicare. Cf. praef. opusc. 17. n. 18.

INDEX.

A. M. D. G.

00086511